

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΛΑΤΩΝ
Μένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ
Β. ΤΑΤΑΚΗΣ

Δ Α Ι Δ Α Λ Ο Σ
Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΝΩΝ

[Ἡ ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΠΕΙΡΑΣΤΙΚΟΣ]

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΜΕΝΩΝ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΠΑΙΣ ΜΕΝΩΝΟΣ, ΑΝΥΤΟΣ

70a **I. ΜΕΝΩΝ.** Ἔχεις μοι εἰπεῖν, ὦ Σώκратες, ἄρα διδασκόντων ἢ ἀρετῆ, ἢ οὐ διδασκόντων ἄλλ' ἀσκητόν, ἢ οὔτε ἀσκητόν οὔτε μαθητόν, ἀλλὰ φύσει παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις ἢ ἄλλω τινὶ τρόπῳ;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Ὡ Μένων, πρὸ τοῦ μὲν Θετταλοὶ εὐδόκιμοι ἦσαν ἐν τοῖς Ἑλλήσιν καὶ ἔθναυμάζοντο ἐφ' ἱππικῆ τε καὶ πλούτῳ, νῦν δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ οὐχ ἥμισυτα οἱ τοῦ σοῦ ἑταίρου Ἀριστίππου πολῖται Λαρισαῖοι. τούτου δὲ ἡμῖν αἰτίας ἐστὶ Γοργίας ἀφικόμενος γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἐραστάς ἐπὶ σοφίᾳ ἔλθῃεν Ἀλευαδῶν τε τοὺς πρώτους, ὧν ὁ σὸς ἐραστὴς ἐστὶν Ἀριστίππος, καὶ τῶν ἄλλων Θετταλῶν καὶ οἱ καὶ τοῦτο τὸ ἔθος ἡμᾶς εἴθικεν, ἀφόβως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀποκρίνεσθαι ἐὰν τίς τι ἐρηται, ὥσπερ εἰκόσ τοὺς εἰδότας, ἅτε καὶ αὐτὸς παρέχων αὐτὸν ἐρωτῶν τῶν Ἑλλήνων τῷ βονλομένῳ ὅ τι ἂν τις βούληται, καὶ οὐδενὶ ὄτω οὐκ ἀποκρινόμενος. ἐνθάδε δέ, ὦ φίλε Μένων, τὸ ἐναντίον περιέστηκεν ὥσπερ αὐχμὸς τῆς σοφίας γέγονεν, καὶ κινδυνεύει ἐκ τῶνδε τῶν τόπων παρ' ἡμᾶς οἴχεσθαι ἢ σοφία. εἰ γοῦν τινα ἐθέλεισ οὗτος ἐρεῖσθαι τῶν ἐνθάδε, οὐδεὶς ὅστις οὐ γελᾷσεται καὶ ἐρεῖ· ὦ ἔξενε, κινδυνεύω σοι δοκεῖν μακρότερος τις εἶναι, ἀρετὴν γοῦν εἶτε διδασκόντων εἶθ' ὄτω τρόπῳ παραγίγνεται εἰδέναι ἐγὼ δὲ τοσοῦτον δέω εἶτε διδασκόντων εἶτε μὴ διδασκόντων εἰδέναι, ὥστ' οὐδὲ αὐτὸ, ὅ τι ποτ' ἐστὶ τὸ παράπαν ἀρετῆ, τυγχάνω εἰδῶς.

71a **II.** Ἐγὼ οὖν καὶ αὐτὸς, ὦ Μένων, οὕτως ἐκ' ἐμῶν συμπενομαι τοῖς πολῖταις τούτου τοῦ πράγματος, καὶ ἐμυντόν

1) Ἀριστίππος δ' Ἀλευάδης. Γιά τίς σχέσεις του μέ τὸν Κύρο τὸν νεώτερο μᾶς μιλά ὁ Ξενοφῶν (Ἀνάβασις, I, 1, 10). Οἱ Ἀλευάδες ἦταν ἀπὸ τίς ἀρχαιότερες οἰκογένειες τῆς Θεσσαλίας.

2) Τὸν Λεοντίνο, τὴν γνωστὴν μεγάλο σοφιστῆ.

3) Ἀπ' αὐτοῦ καὶ ὁ Μένων, πού μαθητῆφε κοντά στὴν Γοργία. Τὴν ἐπίδραση τοῦ τελερταίου εἰρνοῦνεταὶ εὐθὺς ἀμέσως ὁ Σωκράτης.

ΜΕΝΩΝ

[Ἡ ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΠΕΙΡΑΣΤΙΚΟΣ]

ΜΕΝΩΝ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΠΑΙΣ ΜΕΝΩΝΟΣ, ΑΝΥΤΟΣ

I. ΜΕΝΩΝ. Μπορεῖς νὰ μοῦ πῆς, Σωκράτη, ἢ ἀρετὴ εἶναι ἀραγε διδακτῆ, ἢ ὄχι, ἀλλὰ τὴν ἀποκτᾷ κανεὶς μὲ ἀσκησῆ, ἢ οὔτε μὲ μάθησῆ οὔτε μὲ ἀσκησῆ τὴν ἀποκτοῦμε, μόνο ἐρχεται στοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆ φύσῆ ἢ μὲ κάποιον ἄλλο τρόπο;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Ὡς τῶρα οἱ Θεσσαλοὶ, Μένων, φημίζονταν καὶ θαυμάζονταν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες γιὰ τὴν ἱκανότητᾶ τους στὴν ἱππικῆ καὶ τὸν πλοῦτο τους, τῶρα ὁμοῦ, ὅπως μοῦ φαίνεται, καὶ γιὰ τὴ σοφία τους, καὶ μάλιστα οἱ συμπολίτες τοῦ Ἀριστίππου (!), τοῦ δικοῦ σου φίλου, οἱ Λαρισαῖοι. Καὶ τὸ χρωστάτε αὐτὸ στὸν Γοργία (?). Γιατὶ πῆγε στὴ Λάρισα καὶ ἔκαμε ἐραστὰς τῆς σοφίας του τοὺς πρώτους καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀλευαδες—ἀπ' αὐτοῦς καὶ ὁ δικός σου ἐραστὴς ὁ Ἀριστίππος—καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Θεσσαλοὺς (?). Σᾶς ἔδωκε μάλιστα καὶ τούτῃ τῆ συνήθεια: ἀφοβα καὶ μεγαλόπρεπα νὰ ἀπαντᾶτε σὲ ὅ,τι σᾶς ἐρωτοῦν, ὅπως εἶναι φυσικό νὰ κάνουν ἐκεῖνοι πού ξέρουν, γιὰτὶ καὶ ὁ ἴδιος προσφερόταν νὰ τὸν ἐρωτᾷ ὅποιος ἤθελε ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες ὅ,τι ἤθελε, καὶ δὲν ἄφηγε κανένα χωρὶς ἀπάντησῆ (?).

Ἐδῶ ὁμοῦ, ἀγαπητῆ Μένων, ἔχομε καταντῆσει στὸ ἀντίθετο· σ'ὰ νὰ ἔπρεπε κάποια ζηρασία, καὶ ὑπάρχει φόβος μήπως φύγῃ ἀπὸ δῶ γιὰ τὰ δικὰ σας μέρῃ τῆ σοφία. Ἄν λοιπὸν θέλῃς νὰ ρωτῆσῃς κανέναν ἀπὸ τοὺς ἐδῶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, κανεὶς πού δὲν θὰ γελᾷσῃ καὶ δὲν θὰ πῆ: «ἔξενε, μοιάζει νὰ σοῦ φαῖνωμαι κάποιος μακρότερος, πού νὰ ξέρω ἂν ἢ ἀρετῆ εἶναι διδακτῆ, ἢ μὲ πούιν τρόπο ἐρχεται στοὺς ἀνθρώπους; μὰ ἐγὼ εἶμαι τόσο μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ ξέρω ἂν εἶναι διδακτῆ ἢ ὄχι, ὥστε τυχαίνει νὰ μὴν ξέρω καθόλου οὔτε αὐτὸ, τί τέλος πάντων εἶναι ἢ ἀρετῆ».

II. Κ' ἐγὼ λοιπὸν ὁ ἴδιος, Μένων, σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση

1) Βλέπε Πλάτωνος Γοργίας, 447 e.

καταμέφομαι ὡς οὐκ εἰδὼς περὶ ἀρετῆς τὸ πῦράπαν· ὃ δὲ μὴ οἶδα τί ἐστίν, πῶς ἂν ὁποῖόν γέ τι εἰδείην; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι, ὅστις Μένωνα μὴ γινώσκει τὸ πῦράπαν ὅστις ἐστίν, τοῦτον εἰδέναι εἴτε καλὸς εἴτε πλούσιος εἴτε καὶ γενναῖός ἐστιν, εἴτε καὶ τάναντί τούτων; δοκεῖ σοι οἷον τ' εἶναι;

c ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε. ἀλλὰ σὺ, ὦ Σώκρατες, ἀληθῶς οὐδ' ὅτι ἀρετὴ ἐστὶν οἶσθα, ἀλλὰ ταῦτα περὶ σοῦ καὶ οἰκάδε ἀπαγγέλλομεν;

ΣΩ. Μὴ μόνον γε, ὦ ἑταῖρε, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδ' ἄλλω πω ἐνέτυχον εἰδῶτι, ὥς ἐμοὶ δοκᾷ.

ΜΕΝ. Τί δέ; Γοργία οὐκ ἐνέτυχες ὅτε ἐνθάδε ἦν;

ΣΩ. Ἐγώ γε.

ΜΕΝ. Εἶτα οὐκ ἔδοκε σοι εἰδέναι;

ΣΩ. Οὐδὲ πᾶν εἰμὶ μνήμων ὦ Μένων, ὥστε οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἐν τῷ παρόντι πῶς μοι τότε ἔδοξεν. ἀλλ' ἴσως d ἐκεῖνός τε οἶδε, καὶ σὺ ἂν ἐκεῖνος ἔλεγεν ἀνάμνησον οὖν με πῶς ἔλεγεν. εἰ δὲ βούλει, αὐτὸς εἰπέ· δοκεῖ γὰρ δὴ πού σοι ἄπερ ἐκεῖνῳ.

ΜΕΝ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Ἐκεῖνον μὲν τούτων εἶπεν, ἐπειδὴ καὶ ἄριστον· σὺ δὲ αὐτός, ὦ πρὸς θεῶν, Μένων, τί φησὶ ἀρετὴν εἶναι; εἰπέ καὶ μὴ φθονήσης, ἵνα εὐτοχέστατον ψέφισμα ἐνευ- σμένος ὦ, ἂν φαῖης σὺ μὲν εἰδὸς καὶ Γοργίας, ἐγὼ δὲ εἰρηκῶς μηδενὶ πόποτε εἰδῶτι ἐντετυχημένα.

e III. ΜΕΝ. Ἄλλ' οὐ χαλεπὸν, ὦ Σώκρατες, εἰπεῖν. πρῶτον μὲν, εἰ βούλει ἀνδρὸς ἀρετὴν, ἡμίδιον, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἀνδρὸς ἀρετὴ, ἱκανὸν εἶναι τὰ τῆς πόλεως πράττεν, καὶ πράττοντα τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς, καὶ αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι μηδὲν τοιοῦτον παθεῖν. εἰ δὲ βούλει γυναικὸς ἀρετὴν, οὐ χαλεπὸν διελεῖν ἵτι δεῖ αὐτὴν τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖν, σφίζουσάν τε τὰ ἔθνη καὶ κατήκοον οὖσαν τοῦ ἀνδρός. καὶ ἄλλη ἐστὶν παιδὸς ἀρετὴ, καὶ θηλείας καὶ ἄρρενος, καὶ πρεσβυτέρου ἀνδρός. εἰ μὲν 2a βούλει, ἐλευθέρου, εἰ δὲ βούλει, δούλου. καὶ ἄλλω πάμ-

βρίσκαμαι· τὸ ἴδιον φτωχὸς μὲ τοὺς συμπολίτες μου σ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ κατηγορεῖ τὸν αὐτὸ μου ὅτι δὲν ξέρω τὸ πα- ραιμικρὸ γιὰ τὴν ἀρετὴν· καὶ ὁ, τι δὲν ξέρω, τί εἶναι, πῶς θὰ ἤξερα τί λογιῆς εἶναι; Ἡ νομίζεις ὅτι εἶναι δυνατὸν, ἕνας πού δὲν ξέρει τὸ παραιμικρὸ ποιὸς εἶναι ὁ Μένων, αὐτὸς νὰ ξέρῃ ἂν εἶναι ἄριστος εἴτε πλούσιος, εἴτε ἀπὸ γενιά, εἴτε καὶ τὰ ἀντίθετα; Νομίζεις ὅτι εἶναι δυνατὸν;

ΜΕΝ. Ὅχι βέβαια. Μὰ ἀλήθεια, Σωκράτη, ἐσὺ δὲν ξέρεις οὔτε τί εἶναι ἡ ἀρετὴ, καὶ αὐτὰ τὰ νέα νὰ φέρω στὴν πατρίδα γὰρ σένα;

ΣΩ. Ὅχι μόνο αὐτὰ, φίλε, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὡς τώρα δὲν συνάντησα κανένα πού νὰ ξέρῃ· ἐτσι νομίζω.

ΜΕΝ. Τί λές; Δὲν συνάντησες τὸν Γοργία, ὅταν ἦσαν ἐδῶ;

ΣΩ. Πῶς ὄχι.

ΜΕΝ. Καὶ δὲν σοῦ φάνηκε ὅτι ξέρει;

ΣΩ. Δὲν ἔχω καθόλου δυνατὴ μνήμη, Μένων, ὥστε δὲν μπορῶ νὰ πῶ τούτῃ τὴν ὥρα πῶς μοῦ φάνηκε τότε. Ἄλλὰ ἴσως καὶ ἐκεῖνος ξέρει, καὶ σὺ πάλι ὅσα ἐκεῖνος ἔλεγε d τὰ ξέρεις· θύμισέ μου λοιπὸν τί ἔλεγε. Ἄν προτιμᾷς, μίλησε σὺ ὁ ἴδιος· γιὰτί ἀσφαλῶς ἔχεις τίς ἴδιες ἰδέες μὲ κείνον.

ΜΕΝ. Τίς ἴδιες βέβαια.

ΣΩ. Ἄς ἀφήσωμε λοιπὸν ἐκεῖνον, μὰ πού εἶναι καὶ ἀπὸν· μὰ σὺ ὁ ἴδιος, Μένων, γιὰ τοὺς θεοὺς, τί δέχουσαι ὅτι εἶναι ἡ ἀρετὴ; Πῶς καὶ μὴ μοῦ ἀρνηθῆς· κάμε νὰ πάθω τὴν πιὸ καλὸς τυχὴ διάψευση, ἂν ἀποδειχθῆς σὺ καὶ ὁ Γοργίας ὅτι ξέρετε, ἐνῶ ἐγὼ ἔχω πεῖ ὅτι δὲν συνάντησα ὡς τώρα κανένα πού νὰ ξέρῃ.

e III. ΜΕΝ. Μὰ δὲν εἶναι δύσκολο, Σωκράτη νὰ πῶ. Πρῶτα Διάφορα εἶδη πρῶτα, ἂν θέλῃς νὰ μιλήσω γιὰ τῆς ἀρετῆς. Δὲν ε- τὴν ἀρετὴ τοῦ ἀνδρα, εἶναι εὐκολώ- χουν ἐνόητος. τερο· γιὰτί τούτῃ εἶναι ἡ ἀρετὴ του, νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ διοικῇ τὴν πόλη, καί, κάνοντας αὐτό, νὰ εὐεργετῇ τοὺς φίλους καὶ νὰ βλάπτῃ τοὺς ἐχθρούς, καὶ νὰ προσέχῃ ὁ ἴδιος νὰ μὴν πάθῃ τί- ποτε τέτοιο. Ἄν πάλι θέλῃς τὴν ἀρετὴ τῆς γυναι- κας, δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἀναπτύξω ὅτι πρέπει αὐτὴ νὰ κυβερνᾷ καλὰ τὸ σπιτί, συντηρώντας καλὰ ὅσα ἔχει μέ- σα καὶ ὄντας ἐπάκουη στὸν ἀνδρα. Ἄλλῃ πάλι εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ παιδιοῦ, τοῦ κοριτσιοῦ καὶ τοῦ ἀγοριοῦ, καὶ τοῦ ἡλι- κιωμένου ἀνθρώπου, τοῦ ἐλεύθερου, τοῦ δούλου. Εἶναι καὶ 72a

πολλοὶ ἀρεταὶ εἰσιν, ὥστε οὐκ ἀπορία εἶπεν ἀρετῆς περί
δ τί ἐστιν· καθ' ἑκάστην γὰρ τὴν πράξιν καὶ τῶν ἡλικιῶν
πρὸς ἕναστον ἔργον ἐκάστω ἡμῶν ἡ ἀρετὴ ἐστίν· ὡσαύτως
δὲ, οἴμαι, ὡ Σωκράτες, καὶ ἡ κακία.

ΣΩ. Πολλὴ γέ τι ἐν εὐτυχίᾳ ἔοικα κεχρησθαι, ὦ Μέ-
νων, εἰ μίαν ζητῶν ἀρετὴν σμῆρός τι ἀνήρηκα ἀρετῶν
παρὰ σοὶ κείμενον. ἀτάρ, ὦ Μένων, κατὰ ταύτην τὴν
εἰκόνα τὴν περὶ τὰ σμῆρη, εἴ μιν ἐρομένου μελίττης περὶ
b οὐσίας δ τί ποτ' ἐστίν, πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἔλεγεσ αὐτὰς
εἶναι, τί ἂν ἀπεκρίνω μοι, εἰ σε ἡρόμην· ἄρα τούτω φησ
πολλὰς καὶ παντοδαπὰς εἶναι καὶ διαφερούσας ἀλλήλων,
τῷ μελίττας εἶναι; ἢ τούτω μὲν οὐδὲν διαφέρουσιν, ἄλλω
δὲ τῷ, οἷον ἢ κάλλει ἢ μεγέθει ἢ ἄλλω τῷ τῶν τοιούτων;
εἰπέ τί ἂν ἀπεκρίνω οὕτως ἐρωτηθεῖς;

ΜΕΝ. Τούτ' ἔγωγε, ὅτι οὐδὲν διαφέρουσιν, ἢ μελίτται
εἰσίν, ἢ ἑτέρα τῆς ἑτέρας.

c ΣΩ. Εἰ οὖν εἶπον μετὰ ταῦτα· τοῦτο τόνιν μοι αὐτὸ
εἰπέ, ὦ Μένων· ἢ οὐδὲν διαφέρουσιν ἀλλὰ ταῦτόν εἰσιν ἀπα-
σαι, τί τοῦτο φησ εἶναι; εἶχεσ δῆπου ἂν τί μοι εἰπεῖν;

ΜΕΝ. Ἐγώωγε.

IV. ΣΩ. Οὐτῶ δὴ καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν· κἂν εἰ πολλοὶ
καὶ παντοδαπαὶ εἰσιν, ἐν γέ τι εἶδος ταῦτόν ἅπασαι ἔχουσιν,
δι' ὃ εἰσὶν ἀρεταί, εἰς δ' ἑκάστωσ που ἔχει ἀποβλέψαντα τὸν ἀπο-
κρινόμενον τῷ ἐρωτήσαντι ἕξειν· δηλοῦσαι δ' τογχεῖν οὐσα
d ἀρετῆ· ἢ οὐ μανθάνεισ δ τί λέγει;

ΜΕΝ. Λοκῶ γέ μοι μανθάνειν· οὐ μέντοι ὡς βούλομαι
γέ πω κατέχω τὸ ἐρωτώμενον.

ΣΩ. Πότερον δὲ περὶ ἀρετῆσ μόνον σοι οὕτω δοκεῖ, ὦ Μέ-
νων, ἄλλη μὲν ἀνδρός εἶναι, ἄλλη δὲ γυναικός καὶ τῶν ἄλλων,
ἢ καὶ περὶ ἀγαθίας καὶ περὶ μεγέθουσ καὶ περὶ ἰσχύος ὡσαύ-
τως; ἄλλη μὲν ἀνδρός δοκεῖ σοὶ εἶναι ἡγεία, ἄλλη δὲ γυναι-
κός; ἢ ταῦτόν πανταχοῦ εἶδός ἐστιν, ἐάν περ ὡγεία ἦ, ἐάν
e τε ἐν ἀνδρὶ ἐάν τε ἐν ἄλλω ὁμοῦσ ἦ;

ΜΕΝ. Ἡ αὐτῆ μοι δοκεῖ ὡγεία γε εἶναι καὶ ἀνδρός καὶ
γυναικός.

ἄλλες πάρα πολλὰς ἀρετές, ὥστε δὲν ἔχω δυσκολία νὰ πῶ
γιά τὴν ἀρετὴ τί εἶναι· γιατί σὲ κάθε μιὰ ἀπὸ τίς πράξεις καὶ
τίς ἡλικίες, γιά κάθε ἔργο, στόν καθένα ἀπὸ μᾶς βρίσκου-
ται ἡ ἀρετῆ· καὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, νομίζω, Σωκράτη, καὶ
ἡ κακία (*).

ΣΩ. Φαίνεται, Μένων, πὼς πολὺ μὲ εὐνόησε ἡ τύχη,
ἀφοῦ μίαν ἀρετὴν ζητῶντας ἀνακάλυψα σὲ σένα δλοκλήρο
σμῆνος. Ἄλλὰ, Μένων, σύμφωνα μὲ τούτῃ τὴν εἰκόνα γιά
τὰ σμῆρη, ἂν, τὴν ὥρα· πού ἐγὼ σὲ ρωτοῦσα γιά τὴν οὐσία
τῆσ μέλισσας, τί εἶναι, ἔλεγεσ ἐσὺ ὅτι οἱ μέλισσες εἶναι
πολλές καὶ πολλῶν εἰδῶν, τί θὰ μοῦ ἀπαντοῦσες, ἂν σὲ
ρωτοῦσα; ἄραγε σὲ τοῦτο λέγεισ ὅτι εἶναι πολλές καὶ παν-
τοδαπές καὶ διαφέρουν ἀνάμεσά τους στό ὅτι εἶναι μέλισσες;
b Ἡ σὲ τοῦτο δὲν διαφέρουν καθόλου, ἀλλὰ σὲ κάτι ἄλλο,
λόγου χάρη ἢ στό κάλλοσ, ἢ στό μέγεθοσ, ἢ σὲ κάτι ἄλλο
τέτοιο; Λέγε, τί θὰ ἀπαντοῦσες, ἂν ἔτσι σὲ ρωτοῦσα;

ΜΕΝ. Τοῦτο βέβαια, ὅτι δὲν διαφέρουν καθόλου στή
ὅτι εἶναι μέλισσες ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη.

ΣΩ. Ἄν λοιπόν ἔλεγα ὕστερα ἀπ' αὐτό· τοῦτο δῶ πές
μου τώρα, Μένων: αὐτό στό ὅποιο καθόλου δὲν διαφέρουν,
ἀλλὰ ὅλεσ εἶναι τὸ ἴδιο, αὐτό τί λέγεισ ἔτι εἶναι; θὰ εἶχεσ
ἀσφαλῶσ κάτι νὰ μοῦ πῆσ.

ΜΕΝ. Ναι βέβαια.

IV. ΣΩ. Ἐπιλοπνόμεν καὶ γιά τίς ἀρετές· ἄς εἶναι πολλές
καὶ παντοδαπές, ἔχουν κάποιο ἰδιαίτερο εἶδοσ ὅλεσ τὸ ἴδιο,
πού τίς κάνει ἀρετές· σ' αὐτό, νομίζω, εἶναι σωστό ἀποβλέ-
ποντας ἐκεῖνοσ, πού ἀπαντᾷ, νὰ φανεραῖσ σ' ἐκεῖνοσ πού
τὸν ἐρωτᾷ γ' αὐτό, τί τυχαίνει νὰ εἶναι ἡ ἀρετῆ· ἢ δὲν κα-
ταλαβαίνεισ τί λέγει;

ΜΕΝ. Νομίζω πὼσ καταλαβαίνω· ὅμως δὲν κα-
τέχω ἀκόμη ὅπωσ θέλω αὐτό πού ἐρωτᾷσ.

ΣΩ. Μὰ πές μοι μόνο γιά τὴν ἀρετῆ ἔτσι νομίζεις,
Μέων, ὅτι ἄλλη εἶναι στόν ἄνδρα, ἄλλη στή γυναίκα καὶ
στοὺσ ἄλλοουσ, ἢ τὸ ἴδιο καὶ γιά τὴν ὡγεία καὶ τὸ μέγεθοσ
καὶ τὴ δύναμη; Νομίζω ὅτι ἄλλη εἶναι ἡ ὡγεία στόν ἄνδρα
καὶ ἄλλη στή γυναίκα; Ἡ ἔχει τὸ ἴδιο παντοῦ «εἶδοσ», φτάνει
νὰ εἶναι ὡγεία, εἴτε σὲ ἄνδρα εἴτε σὲ ὅποιοδῆποτε ἄλλο
b βρίσκειται;

ΜΕΝ. Ἡ ἴδια μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ὡγεία καὶ στόν
ἄνδρα καὶ στή γυναίκα.

1) Ὁ Μέων κατὰ τὸν σοκρατικὸν τρόπον, ἀπαριθμεῖ τὰ διάφορα
φαινόμενα, στὰ ὅποια ἄνουμε τὸ κοινὸν ὄνομα ἀρετῆ. Ὁ ἡμπερικτός, ἀπὸ
θεατ. ἐπιλοπνόμεν. Ἄς μὲν ἔξωσ τὸ κοινὸν πού δίνει ὅλα αὐτὰ. εἶναι σὲ ὅση
νὰ ἰσχυροῦσ μὲ τὸ φαινόμενα πρὸσ καὶ νὰ κατατάξῃ τὴν καθένα.
Ἡ γυναικός (ὅμοσ Ἡ) εἶναι πρὸσ, βελτίτεροσ.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ μέγεθος καὶ ἰσχύς; εἴαν περ ἰσχυρὰ γυνή ἢ, τῷ αὐτῷ εἶδει καὶ τῇ αὐτῇ ἰσχύϊ ἰσχυρὰ ἔσται; τὸ γὰρ τῇ αὐτῇ τοῦτο λέγω· οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ ἰσχύς εἶναι ἢ ἰσχύς, εἴαν τε ἐν ἀνδρῶ ἢ εἴαν τε ἐν γυναικί· ἢ δοκεῖ τί σοι διαφέρειν;

ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε.

3a ΣΩ. ἼΙ δὲ ἀρετὴ πρὸς τὸ ἀρετὴ εἶναι διοίσει τι, εἴαν τε ἐν παιδί ἢ εἴαν τε ἐν πρεσβύτῃ, εἴαν τε ἐν γυναικί εἴαν τε ἐν ἀνδρῶ;

ΜΕΝ. Ἐμοιγέ πως δοκεῖ, ὡ Σώκρηντες, τοῦτο οὐκέτι ὅμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις τοῖσδε.

ΣΩ. Τί δέ; οὐκ ἀνορθὸς μὲν ἀρετὴν ἔλεγες πόλιν εὐ διοικεῖν, γυναικὸς δὲ οἰκίαν;

ΜΕΝ. Ἐργαγε.

ΣΩ. Ἄρ' οὐν οἷόν τε εὐ διοικεῖν ἢ πόλιν ἢ οἰκίαν ἢ ἄλλο ὅτιον, μὴ σωφρόνους καὶ δικαίους διοικοῦνται;

b ΜΕΝ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἂν περ δικαίους καὶ σωφρόνους διοικῶσιν, δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη διοικῶσιν;

ΜΕΝ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Τῶν αὐτῶν ἄρα ἀμφοτέροι δέονται, εἴπερ μέλλουσιν ἀγαθοὶ εἶναι, καὶ ἡ γυνή καὶ ὁ ἀνὴρ, δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης;

ΜΕΝ. Φαίνονται.

ΣΩ. Τί δέ; παῖς καὶ πρεσβύτης; μὴν ἀκόλαστοι ὄντες καὶ ἀδικοὶ ἀγαθοὶ ἂν ποτε γίνοντο;

ΜΕΝ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἀλλὰ σώφρονες καὶ δίκαιοι;

c ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Πάντες ἄρ' ἀνθρώποι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀγαθοὶ εἶσιν τῶν αὐτῶν γὰρ τυχόντες ἀγαθοὶ γίνονται.

ΜΕΝ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οὐκ ἂν δῆπου, εἴ γε μὴ ἡ αὐτῇ ἀρετῇ ἦν αὐτῶν, τῷ αὐτῷ ἂν τρόπῳ ἀγαθοὶ ἦσαν.

ΜΕΝ. Οὐ δῆτα.

V. ΣΩ. Ἐπειδὴ τοῖσιν ἢ αὐτῇ ἀρετῇ πάντων ἐστίν, περὶ ὅ τι περὶ καὶ ἀναμνησθῆναι τί αὐτὸ φησι Γουγίας εἶναι καὶ σὺ μετ' ἐξέινον.

d ΜΕΝ. Τί ἄλλο γ' ἢ ἄρχην οἷόν τ' εἶναι τῶν ἀνθρώπων; εἴπερ ἦν γέ τι ζητεῖς κατὰ πάντων.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ζητῶ γε, ἀλλ' ἄρα καὶ παιδὸς ἢ αὐτῇ

ΣΩ. Καὶ τὸ μέγεθος καὶ ἡ δύναμις; Ἄν μὲν γυναικα εἶναι ἰσχυρῇ, θὰ εἶναι ἰσχυρῇ ἔχοντας τὸν ἴδιον γενικὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἴδια δύναμιν. Μὲ τὸ ἴδιο, τοῦτο ἐννοῶ: τίποτε δὲν διαφέρει ἡ δύναμις ὡς πρὸς τὸ νὰ εἶναι δύναμις, εἴτε βρίσκειται σὲ ἄνδρα εἴτε σὲ γυναῖκα ἢ νομίζεις ὅτι διαφέρει σὲ κάτι;

ΜΕΝ. Ἐγὼ οὐκ.

73a ΣΩ. Μὰ ἡ ἀρετὴ ὡς πρὸς τὸ νὰ εἶναι ἀρετὴ θὰ διαφέρει καθόλου, εἴτε εἶναι σὲ παιδί εἴτε σὲ πρεσβύτη, εἴτε σὲ γυναῖκα, εἴτε σὲ ἄνδρα;

ΜΕΝ. Νομίζω, Σωκράτη, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι πὰ ἐντελῶς ὅμοιο μὲ τὰ ἄλλα.

ΣΩ. Μὰ τί; Δὲν ἔλεγες ὅτι γιὰ τὸν ἄνδρα ἀρετὴ εἶναι νὰ κυβερνᾷ καλὰ τὴν πόλιν, καὶ γιὰ τὴν γυναῖκα τὸ σπίτι; (1).

ΜΕΝ. Ναί ἔλεγα.

ΣΩ. Εἶναι ἄραγε δυνατόν νὰ κυβερνᾷ κανεὶς ἢ πόλιν ἢ σπίτι ἢ ἄλλο ὅτιδήποτε, ἂν δὲν τὸ κυβερνᾷ φρόνιμα καὶ δίκαια;

ΜΕΝ. Ὅχι ἀσφαλῶς.

b ΣΩ. Καὶ ἂν κυβερνοῦν δίκαια καὶ φρόνιμα, δὲν θὰ κυβερνήσων μὲ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη;

ΜΕΝ. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Τὰ ἴδια λοιπὸν χρειάζονται, ἂν βέβαια προκειται νὰ εἶναι ἀγαθοί, καὶ ἡ γυναῖκα καὶ ὁ ἄνδρας, δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη.

ΜΕΝ. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Μὰ τί; Τὸ παιδί καὶ ὁ πρεσβύτης, ἂν ἄραγε εἶναι ἀκόλαστοι καὶ ἀδικοὶ, θὰ γίνονταν ποτὲ ἀγαθοί; (2).

ΜΕΝ. Ὅχι ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Ἄν φρόνιμοι καὶ δίκαιοι;

ΜΕΝ. Ναί.

c ΣΩ. Ὅλοι λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸν ἴδιον τρόπο εἶναι ἀγαθοί· ἅμα ἔχουν τὰ ἴδια, γίνονται ἀγαθοί.

ΜΕΝ. Φαίνεται.

ΣΩ. Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία πῶς, ἂν ἡ ἀρετὴ τους δὲν

1) Αὐτὸ τὸ περιεχόμενο ἔδιναν γενικὰ τότε στὴν «πολιτικὴν ἀρετὴν» ἡ καὶ ἀπλῶς στὴν ἀρετὴ. Καὶ ὁ Πρωταγόρας ἔτσι ὀφείκει τὸ ἀντικείμενο τῆς διδασκαλίας του. (Πλάτ. Πρωταγόρας, 318e).

2) Ἀφήνω τὸν ἔρο ἀγαθῶν ἀμετάφραστο. Ἀγαθὸς ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἐνῆκετος, ὁ καλὸς, κατὰ περισσότερο, ἐκείνος ποὺ ἔχει πάντα τὴν βελτίστη ποιότητα ποὺ ταυριάζει στὸν ἄνθρωπο.

ἀρετή, ὦ Μένων, καὶ δούλου, ἀρχειν οἶω τε εἶναι τοῦ δεσπότου, καὶ δοκεῖ σοι εἶτι ἂν δούλος εἶναι ὁ ἄρχων;

MEN. Οὐδὲ πᾶν μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐ γὰρ εἰκόσ, ὦ ἄριστε. ἔτι γὰρ καὶ τότε σκόπει ἀρχειν φῆς οἰόν, τ' εἶναι οὐ προσθήσομεν αὐτόσφι τὸ δικαίως ἀδίκωσ δὲ μή;

MEN. Οἴμαι ἔγωγε· ἢ γὰρ δικαιοσύνη, ὦ Σώκρατες, ἀρετὴ ἐστίν.

ΣΩ. Πότερον ἀρετὴ, ὦ Μένων, ἢ ἀρετὴ τις;

MEN. Πῶσ τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Ὡσ περὶ ἄλλων ὄνοισίν. οἶον, εἰ βούλει, στρογγυλότητος· περί εἴπομι' ἂν ἔγωγε ὅτι σχήμα τί ἐστίν, οὐχ οὕτως ἀπλῶσ ὅτι σχήμα· διὰ ταῦτα δὲ οὕτως ἂν εἴπομι, ὅτι καὶ ἄλλα ἐστί σχήματα.

MEN. Ὁρθῶσ γε λέγων σέ, ἐπεὶ καὶ ἐγὼ λέγω οὐ μόνον δικαιοσύνην ἀλλὰ καὶ ἄλλα εἶναι ἀρετάσ.

74a **ΣΩ.** Τίνασ ταῦτασ; εἰπέ· οἶον καὶ ἐγὼ σοὶ εἴπομι ἂν καὶ ἄλλα σχήματα, εἰ με κελύουσ· καὶ οὐ σὺν ἐμοὶ εἰπέ ἄλλασ ἀρετάσ.

MEN. Ἡ ἀνδρεία τοίνυν ἔμοιγε δοκεῖ ἀρετὴ εἶναι καὶ σωφροσύνη καὶ σοφία καὶ μεγαλοπρέπεια καὶ ἄλλα πάμπολλα.

ΣΩ. Πάλιν, ὦ Μένων, ταῦτόν πεπόνθαμεν πολλὰσ αὐ ἠρώχηκαμεν ἀρετάσ· μίαν ζητοῦντεσ, ἄλλον τρόπον ἢ νυνδὴ· τὴν δὲ μίαν, ἢ διὰ πάντων τούτων ἐστί, οὐ δυνάμεθα ἀνερεεῖν.

b **VI. MEN.** Οὐ γὰρ δύνάμαι πω, ὦ Σώκρατες, ὡσ σὺ ζητεῖσ, μίαν ἀρετὴν λαβεῖν κατὰ πάντων, ὡσπερ ἐν τοῖσ ἄλλοισ.

ἦταν ἡ ἴδια, δὲν θὰ γίνονταν ἀγαθοὶ μετὸν ἴδιο τρόπο.

MEN. Ὅχι βέβαια.

V. ΣΩ. Μιὰ λοιπὸν ποῦ ἡ ἀρετὴ ὅλων εἶναι ἡ ἴδια, προσπάθησε νὰ πῆσ καὶ νὰ θυμηθῆσ τί λέγει πῶσ εἶναι ὁ Γοργίασ καὶ σὺ μαζί με κείνον.

MEN. Τί ἄλλο παρὰ νὰ εἶναι κανεῖσ ἱκανὸσ νὰ ἀρχειν στοὺσ ἀνθρώπουσ, ἀφοῦ ζητεῖσ ἕνα γενικό χαρακτηρισμόσ γιὰ ὅλεσ ἀρετῆσ τις περιπτώσεισ (*).

ΣΩ. Βέβαια καὶ ζητῶ. Ἄλλα καὶ τοῦ παιδιοῦ ἀραγε ἡ ἴδια ἀρετὴ εἶναι, Μένων, καὶ τοῦ δούλου, νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀρχειν στὸν ἀφέντη, καὶ νομίζεις ὅτι μπορεῖ πιά νὰ εἶναι δούλοσ ἐκεῖνοσ ποῦ ἀρχει;

MEN. Καθόλου δὲν τὸ νομίζω, Σωκράτη.

ΣΩ. Γιατί δὲν εἶναι φυσικό, ἀριστε ἀνθρώπε. Ἐξέτασε ὁμοσ ἀκόμη καὶ τοῦτο· λέγεις νὰ εἶναι ἱκανὸσ νὰ ἀρχει δὲν θὰ πρόσθεσωμε ἐκεῖ· νὰ ἀρχει δίκαια καὶ ὄχι ἀδίκασ;

MEN. Νομίζω, ναί· γιατί ἡ δικαιοσύνη, Σωκράτη, εἶναι ἀρετὴ.

ΣΩ. Ἡ ἀρετὴ, Μένων, ἢ μιὰ ἀρετὴ;

MEN. Πῶσ τὸ ἐνοεῖσ αὐτό;

ΣΩ. Ὅπωσ γιὰ ὅτιδῆποτε ἄλλο. Ἄν λόγου χάρη προτιμᾶσ, θὰ σοῦ ἔλεγα γιὰ τὴν στρογγυλότητα ὅτι εἶναι ἕνα σχήμα, ὄχι ἔτσι ἀπόλυτα ὅτι εἶναι τὸ σχήμα. Καὶ θὰ σοῦ μιλοῦσα ἔτσι, διότι ὑπάρχουν καὶ ἄλλα σχήματα.

MEN. Καὶ θὰ ἔλεγεσ σωστά· μὰ καὶ ἐγὼ λέγω ὅτι δὲν ὑπάρχει μόνο ἡ δικαιοσύνη, ἀλλὰ καὶ ἄλλεσ ἀρετέσ.

ΣΩ. Ποιέσ εἶναι αὐτέσ; Πέσ· ὅπωσ καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ ἔλεγα καὶ ἄλλα σχήματα, ἂν μοῦ ζητοῦσεσ· πέσ μου λοιπὸν καὶ σὺ ἄλλεσ ἀρετέσ.

MEN. Μοῦ φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ ἀνδρεία εἶναι ἀρετὴ, μὰ καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ γενναιοδωρία καὶ ἄλλεσ πάμπολλεσ.

ΣΩ. Πάλι, Μένων, τὸ ἴδιο πάθαμε· πολλέσ πάλι ἀνακαλύψαμε ἀρετέσ, ἐνὼ μιὰ γυρεῦσαμε, με ἄλλο τρόπο ὁμοσ ἢ πρὶν λίγο· τὴ μιὰ ὁμοσ, ποῦ εἶναι μέσα σὲ ὅλεσ τοῦτεσ, δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ἀνακαλύψωμε.

VI. MEN. Γιατί δὲν μπορῶ ἀκόμη, Σωκράτη, ὅπωσ σὺ ζητεῖσ, νὰ πιάσω τὴ μιὰ ἀρετὴ σὲ ὅλεσ, ὅπωσ στὰ ἄλλα παραδείγματα.

* 1) Μετὰ αὐτὸ τὸν ὄρισμό ὁ Μένων θυμίζει τί ὑποστήριξαν ὁ Πλάτωσ καὶ ὁ Καλλικλῆσ, θαυμαστέσ καὶ αὐτοὶ τοῦ Γοργία (Γοργίασ 468e, 483d).

ΣΩ. Εικότως γε· ἀλλ' ἐγὼ προθυμήσομαι, ἐὰν οἷός τ' ᾖ, ἡμᾶς προβιβᾶσαι. μανθάνεις γάρ που ὅτι οὐτωςί ἔχει περὶ παντός· εἴ τις σε ἀνέροιτο τοῦτο δ' ἄν ἐγὼ ἔλεγον, Τί ἐστὶν σχῆμα, ᾧ Μένων; εἰ αὐτῷ εἶπες ὅτι στρογγυλότης, εἴ σοι εἶπεν ἄπερ ἐγὼ, Πότερον σχῆμα ἢ στρογγυλότης ἐστὶν ἢ σχῆμά τι; εἶπες δῆπου ἂν ὅτι σχῆμά τι.

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

c ΣΩ. Οὐκ οὖν διὰ ταῦτα, ὅτι καὶ ἄλλα ἐστὶν σχήματα;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ εἴ γε προσανηρώτα σε ὅποια, ἔλεγες ἄν;

ΜΕΝ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Καὶ αὐτὸ εἰ περὶ χρώματος ὡσαύτως ἀνήρητο δ' τί ἐστιν, καὶ εἰπόντος σου τὸ λευκόν, μὲτὰ ταῦτα ὑπέλαβεν ὁ ἐρωτῶν, Πότερον τὸ λευκὸν χρώμα ἐστὶν ἢ χρώμα τι; εἶπες ἄν ὅτι χρώμα τι, διότι καὶ ἄλλα τυγχάνει ὄντα;

ΜΕΝ. Ἔγωγε.

d ΣΩ. Καὶ εἴ γε σε ἐκέλευε λέγειν ἄλλα χρώματα, ἔλεγες ἄν ἄλλα, δ' οὐδὲν ἦττον τυγχάνει ὄντα χρώματα τοῦ λευκοῦ;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ οὖν ὡσπερ ἐγὼ μετῆει τὸν λόγον, καὶ ἔλεγεν ὅτι, Ἄεις εἰς πολλὰ ἀμφισβητοῦμεθα, ἀλλὰ μὴ μοι οὕτως, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐνὶ τινι προσαγορεύεις ὀνόματι, καὶ φῆς οὐδὲν αὐτῶν δ' οὐδ' ὅτι σχῆμα εἶναι, καὶ ταῦτα καὶ ἐναντία ὄντα ἀλλήλοισι, τί ἐστὶν τοῦτο, δ' οὐδὲν ἦττον κατέχει τὸ στρογγύλον ἢ τὸ εὐθύ, δ' ἡ ὀνομάζεις σχῆμα καὶ οὐδὲν e μᾶλλον φῆς τὸ στρογγύλον σχῆμα εἶναι ἢ τὸ εὐθύ; καὶ οὐχ οὕτω λέγεις;

ΜΕΝ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἄγε' οὖν, ὅταν οὕτω λέγῃς, τότε οὐδὲν μᾶλλον φῆς τὸ στρογγύλον εἶναι στρογγύλον ἢ εὐθύ, οὐδὲ τὸ εὐθύ εὐθύ ἢ στρογγύλον;

ΜΕΝ. Οὐ δῆπου, ᾧ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν σχῆμά γε οὐδὲν μᾶλλον φῆς εἶναι τὸ στρογγύλον τοῦ εὐθέος, οὐδὲ τὸ ἕτερον τοῦ ἐτέρου.

ΜΕΝ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Εὐλόγο τὸ πάθημά σου· ἀλλὰ θά προσπαθήσω καὶ ἐγὼ, ἂν τὰ καταφέρω, νὰ προχωρήσωμε. Γιατί ἀσφαλῶς ἐνοεῖς ὅτι ἔτσι συμβαίνει μὲ δλα' ἂν κανεῖς σὲ ρωτοῦσε αὐτὸ πού τώρα δά ἔλεγα: «τί εἶναι σχῆμα, Μένων;» ἂν τοῦ ἀπαντοῦσες: «ἢ στρογγυλότητα», καὶ σοῦ ἔλεγεν ἔκεινα πού καὶ ἐγὼ εἶπα: «ἢ στρογγυλότητα εἶναι τὸ σχῆμα ἢ ἕνα σχῆμα», θά τοῦ ἔλεγες βέβαια ὅτι εἶναι ἕνα σχῆμα.

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ἐπειδὴ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα σχήματα; Δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Κι' ἂν ἀκόμη σὲ ρωτοῦσε: «ποιαῖ», θά ἔλεγες;

ΜΕΝ. Ναί βέβαια.

ΣΩ. Κι' ἂν πάλι σὲ ρωτοῦσε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο γιὰ τὸ χρώμα τί εἶναι, καὶ ἔλεγες ἐσὺ ὅτι τὸ λευκὸ εἶναι χρώμα, καὶ σὲ ξαναρωτοῦσε: «τὸ λευκὸ εἶναι τὸ χρώμα ἢ ἕνα χρώμα;», θά ἔλεγες ὅτι εἶναι ἕνα χρώμα, γιὰτί τυχαίνει νὰ εἶναι καὶ ἄλλα;

ΜΕΝ. Ναί βέβαια.

ΣΩ. Κι' ἂν σὲ παρακαλοῦσε νὰ πῆς ἄλλα χρώματα, θά ἔλεγες ἄλλα πού δὲν εἶναι καθόλου λιγώτερο χρώματα ἀπὸ τὸ λευκὸ;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν ἄλλαξε πορεία στὸ λόγο, ὅπως ἐγὼ, καὶ ἔλεγε: Πάντα φτάνομε στὰ πολλὰ, ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ μὴ μοῦ ἀπαντᾷς ἔτσι· μιά πού σ' αὐτὰ τὰ πολλὰ δίνεις ἕνα καὶ τὸ ἴδιο ὄνομα, καὶ λέγεις ὅτι δὲν εἶναι κανένα ἀπ' αὐτὰ πού νὰ μὴν εἶναι σχῆμα, κι' ἄς εἶναι καὶ ἀντίθετα ἀνάμεσά τους, τί εἶναι αὐτὸ πού ὁμοία περιλαμβάνει τὸ στρογγυλὸ ἢ τὸ εὐθύ, πού τὸ ὀνομάζεις δά σχῆμα καὶ λέγεις ὅτι τὸ στρογγυλὸ εἶναι σχῆμα ὁμοία μὲ τὸ εὐθύ; Ἡ δὲν λέγεις ἔτσι; e

ΜΕΝ. Ἐτσι βέβαια.

ΣΩ. Ὅταν λοιπὸν ἔτσι λέγῃς, τότε δὲν λέγεις καθόλου περισσότερο τὸ στρογγυλὸ, στρογγυλὸ παρὰ εὐθύ, καὶ τὸ εὐθύ, εὐθύ παρὰ στρογγυλὸ (!). Ἐτσι;

ΜΕΝ. Ὅχι δά, Σωκράτη.

1) Τότε δηλαδὴ δὲν μᾶς ἀδιαφέρει καθόλου τὸ ἰδιαίτερο πού ξεχωρίζει τοὺς ἀντικειμένου τοῦ εἰδους (στρογγυλὸ, εὐθὺ κλπ). ἀλλὰ τὸ κοινὸ (σχῆμα) πού τοὺς ἐνώνει καὶ μπροστὰ στὸ ὅποιο ξεχωρίζονται εἰ ἐπὶ μέρους διαφορῆς. Ὅλα, εἶτε στρογγυλά, εἶτε εὐθύγραμμα, εἶναι σχήματα.

VII. ΣΩ. Τί ποτε ὄν τοῦτο οὐ τοῦτο ὄνομά ἐστιν τὸ σχῆμα; περὶ λέγειν. εἰ ὄν τῶ ἐρωτῶντι οὕτως ἢ περὶ 75a σχήματος ἢ χρώματος εἴπεις ὅτι Ἄλλ' οὐδὲ μανθάνω ἐγώ γε ὅ τι βούλει, ὡ ἄνθρωπε, οὐδὲ οἶδα ὅ τι λέγεις, ἴσως ἂν ἐθαύμασε καὶ εἶπεν· Οὐ μανθάνεις ὅτι ζητῶ τὸ ἐπὶ πᾶσι τοῦτοις ταῦτόν; ἢ οὐδὲ ἐπὶ τοῦτοις, ὡ Μένων, ἔχεις ἂν εἰπεῖν, εἰ τις ἐρωτῶν· Τί ἐστιν ἐπὶ τῶ στρογγύλῳ καὶ εὐθεῖ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἢ δὴ σχήματα καλεῖς ταῦτόν ἐπὶ πᾶσιν; Περὶ εἰπεῖν, ἴνα καὶ γένηται σοι μελέτη πρὸς τὴν περὶ τῆς ἀρετῆς ἀπόκρισιν.

b MEN. Μή, ἀλλὰ σὺ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ.

ΣΩ. Βούλει σοι χαρίσωμαι;

MEN. Πάνν γε.

ΣΩ. Ἐθέλησεις ὄν καὶ σὺ ἐμοὶ εἰπεῖν περὶ τῆς ἀρετῆς;

MEN. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Προθυμητόν τοίνυν ἄξιον γάρ.

MEN. Πάνν μὲν ὄν.

ΣΩ. Φέρε δὴ, πειρώμεθά σοι εἰπεῖν τί ἐστιν σχῆμα. σκόπει ὄν εἰ τόδε ἀποδέχει αὐτὸ εἶναι ἔστω γὰρ δὴ ἡμῖν τοῦτο σχῆμα, ὃ μόνον τῶν ὄντων τυχάνει χρώματι ἀεὶ c ἐπόμενον. ἰκανῶς σοι, ἢ ἄλλως πως ζητεῖς; ἐγὼ γὰρ κἄν οὕτως ἀγαπήνῃ εἰ μοι ἀρετὴν εἴποις.

MEN. Ἄλλὰ τοῦτό γε εἶπες, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Πῶς λέγεις;

MEN. Ὅτι σχῆμά ποῦ ἐστιν κατὰ τὸν σὸν λόγον, ὃ ἀεὶ χρῶμα ἐπεται. εἴεν εἰ δὲ δὴ τὴν χρῶαν τις μὴ φαίη εἶδέναι, ἀλλὰ ὡσαύτως ἀποροῦ ὡσπερ περὶ τοῦ σχήματος, τί ἂν οἶε σοι ἀποκεκρίσθαι;

1) Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Μένων παρατηρεῖ στὸν Σωκράτη ὅτι τῆ στιγμῇ ποῦ δὲν ὤρισε ἀκόμη τὸ χρῶμα, ὁ ὄρισμός του εἶναι ἀτελής, γιατί ὀρίζει ἀτὰ ἀγνωστα δι' ἀγνωστων. Τὴν παρατήρηση αὐτὴ θὰ τῆ θυμηθῆ στὴ συνέχεια ὁ Σωκράτης (79d).

ΣΩ. Καὶ ὁμοῦ λέγεις ὅτι τὸ στρογγυλὸ δὲν εἶναι καθόλου περισσότερο σχῆμα ἀπὸ τὸ εὐθύ, οὔτε τὸ δεύτερο ἀπὸ τὸ πρώτο.

MEN. Σωστά.

VII. ΣΩ. Τί τέλος πάντων εἶναι αὐτὸ ποῦ ἔχει τοῦτο τὸ ὄνομα σχῆμα; Προσπάθησε νὰ πῆς. Ἄν λοιπὸν σὲ κείνον ποῦ ρωτοῦσε ἔτσι ἢ γιὰ τὸ σχῆμα ἢ γιὰ τὸ χρῶμα εἴπεις: «μὰ ἐγὼ οὔτε καταλαβαίνω, ἀνθρωπέ μου, τί θέλεις, οὔτε ξέρω τί λέγεις», ἴσως νὰ παραξενεύσταν καὶ νὰ εἴπεις: ἀδὲν καταλαβαίνεις ὅτι ζητῶ ἐκεῖνο ποῦ εἶναι τὸ ἴδιο σὲ ὅλο τοῦτα»; Ἡ οὔτε σὲ τοῦτα, Μένων, θὰ μπορούσες νὰ ἀπαντήσης, ἂν κανεὶς σὲ ρωτοῦσε: «τί ὑπάρχει στὸ στρογγυλὸ καὶ στὸ εὐθὺ καὶ στὰ ἄλλα, ποῦ τὰ ὀνομάζεις δὴ σχήματα, τὸ ἴδιο σὲ ὅλα;» Προσπάθησε νὰ πῆς· αὐτὸ θὰ σοῦ εἶναι ἀσκηση καὶ στὴν ἀπάντηση γιὰ τὴν ἀρετῆ.

75a

MEN. Μὴ μὲ ρωτᾷς, μόνο πὲς ἐσὺ, Σωκράτη

ΣΩ. Θέλεις νὰ σοῦ κάμω αὐτὴ τῆ χάρις;

MEN. Ναί, ναί.

ΣΩ. Θὰ θελήσης λοιπὸν καὶ σὺ νὰ μοῦ πῆς γιὰ τὴν ἀρετῆ;

b

MEN. Βέβαια.

ΣΩ Ἄς δεῖξω λοιπὸν προθυμία· γιατί ἀξίζει τὸν κόπο.

MEN. Βέβαια καὶ ἀξίζει.

ΣΩ. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἄς προσπαθῶσασιν νὰ σοῦ ποῦ-

Ἄς Σωκράτης ὀρίζει με τί εἶναι σχῆμα. Κοίταξε ἂν ὀρίζει δέχασαι ὅτι τοῦτο δὴ εἶναι τὸ σχῆμα: ἔστω γιὰ μᾶς σχῆμα ἐκεῖνο,

ποῦ μόνο αὐτὸ ἀπὸ ὅλα τὰ ὄντα, τὸ ἀκολουθεῖ πάντα τὸ χρῶμα. Σὲ ἰκανοποιεῖ ἢ τὸ ζητεῖς κάπως ἄλλιῶς; Σὲ μὲνα καὶ ἔτσι θὰ μοῦ ἦταν ἀρκετὸ, ἂν μοῦ ἀπαντοῦσες γιὰ τὴν ἀρετῆ.

c

MEN. Μὰ, Σωκράτη, εἶναι ἀπλοῦκὸς ὁ ὄρισμός σου.

ΣΩ. Πῶς τὸ λέγεις αὐτό;

MEN. Γιατὶ σχῆμα κατὰ τὸν ὄρισμό σου εἶναι αὐτὸ ποῦ τὸ ἀκολουθεῖ πάντα χρῶμα. Πάει καλὰ· ἂν ὁμοῦ κάποιος εἰπῆ ὅτι δὲν ξέρει τί εἶναι χρῶμα, ἀλλὰ βρίσκεται στὴν ὄδια ὅπως καὶ γιὰ τὸ σχῆμα ἀπορία, τί ἀπάντηση νομίζεις ὅτι θὰ τοῦ ἔχης δώσει; (1).

VIII. ΣΩ. Τάληθ' ἔγωγε· και εἰ μὲν γε τῶν σοφῶν τις εἴη και ἐριστικῶν τε και ἀγωνιατικῶν ὁ ἐρόμενος, d
 εἶποιμ' ἂν αὐτῷ ὅτι, Ἐμοὶ μὲν εἴρηται· εἰ δὲ μὴ ὀρθῶς λέγω, σὸν ἔργον λαμβάνει λόγον και ἐλέγχειν. εἰ δὲ ὡσπερ ἐγὼ τε και σὺ νυνὶ φίλοι ὄντες βούλομαι ἀλλήλοισ· διαλέγεσθαι, δεῖ δὴ πρότερόν πως και διαλεκτικώτερον ἀποκρίνεσθαι. ἔστι δὲ ἴσως τὸ διαλεκτικώτερον μὴ μόνον τάληθ' ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ και δι' ἐκείνων ἂν ἂν προσομολογῆ εἰδέναι ὁ ἐρωτώμενος. πειράσομαι δὴ και ἐγὼ σοι· οὕτως εἰπεῖν. λέγε γάρ μοι τελευταίην καλεῖς τι; e
 τοῖνδε λέγω ὅλον πέρασ και ἔσχατον· πάντα ταῦτα ταῦτόν τι λέγω· ἴσως δ' ἂν ἡμῖν Πρόδικος διαφέροισ· ἀλλὰ σὺ γε πον καλεῖς πεπεράσθαι τι και τελευτηθέναι τὸ τοιοῦτον βούλομαι λέγειν, οὐδὲν ποικίλον.

MEN. Ἄλλὰ καλῶ, και οἶμαι μανθάνειν ὁ λέγεις.

76a ΣΩ. Τί δέ; ἐπίπεδον καλεῖς τι, και ἕτερον αὐ στερεόν, ὅλον ταῦτα τὰ ἐν γεωμετρίας;

MEN. Ἐργον καλῶ.

ΣΩ. Ἦθ' ἰσῶν ἂν μάθοισ μου ἐκ τούτων σχῆμα ὁ λέγω. κατὰ γάρ παντός σχήματος τοῦτο λέγει, εἰς ὁ τὸ στερεόν περαίνει, τοῦτ' εἶναι σχῆμα· ὅπερ ἂν συλλαβῶν εἰποῖμι στερεοῦ πέρασ σχῆμα εἶναι.

IX. MEN. Τὸ δὲ χρώμα τι λέγεις, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ὑβριστὴς γ' εἰ, ὦ Μένων· ἀνοδοὶ πρεσβύτη πράγματα παρέχεις ἀποκρίνεσθαι, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐβέλεις ἀναμνησθεῖς εἰπεῖν ὁ τί ποτε λέγει Γοργίας ἀρετὴν εἶναι. b

MEN. Ἄλλ' ἐπειδάν μοι σὺ τοῦτ' εἴπης, ὦ Σώκρατες, ἔρω σοι.

ΣΩ. Κἂν κατακεκαλυμμένους τις γνοῖη, ὦ Μένων, διαλεγόμενον σου, ὅτι καλὸς εἰ και ἔρασταί σοι ἔτι εἰσίν.

MEN. Τί δή;

ΣΩ. Ὅτι οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἐπιτάττεις ἐν τοῖς λόγοις· ἔπερ ποιοῦσιν οἱ τρυφῶντες, ἄτε τυραννεύοντες, ἕως ἂν

VIII. ΣΩ. Τὴ σωστῆ, νομίζω· κ' ἂν αὐτὸς ποῦ ἐρώτησε ἦταν κανένας ἀπὸ τούθ σοφοῦς και ἐριστικούς και φιλόνομους, θά τοῦ εἴεγα: «ἐγὼ εἶπα ὅτι, εἶχα νὰ πῶ· δουλειά δική σου, ἂν δὲν τὰ λέγω σωστά, νὰ πάρης τὸ λόγο και νὰ ἐλέγχης». d
 Ἄν ὅμως, ὅπως ἀκριβῶς ἐγὼ και σὺ τώρα, ὄντας φίλοι ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ κουβεντιάξουν, τότε δὰ πρέπει νὰ ἀπαντοῦν κάπως πῶ μαλακά και μὲ τρόπο ποῦ ταιριάζει περισσότερο ἂν συνομιλία. Καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς εἶναι, νομίζω, ὅχι μόνο νὰ ἀπαντᾷς τὰ ἀληθινά, μὰ και ἡ ἀπάντησιν νὰ γίνεται μέσον ἐκείνων ποῦ ἐκείνος ποῦ ἐρωτᾷ δέχεται ὅτι ἔχει. Θὰ προσπαθήσω λοιπὸν και ἐγὼ ἔτσι νὰ σοῦ ἀπαντήσω. Λέγε μου· ὀνομάζεις κάτι τέλος: Νά, τί ἐνοῶ, ἔτσι ὅπως τὸ πέρασ, τὸ ἔσχατο ἄκρο· ὅλα αὐτὰ λέγω πὼς εἶναι e
 τὸ ἴδιο· ἴσως ὁ Πρόδικος (1) νὰ μὴ συμφωνοῦσε· μὰ σὺ λέγεις ἀσφαλῶς ὅτι κάτι ἔχει περατωθῆ και ἔχει τελειώσει· τοῦτο δῶ ἐνοῶ, τίποτε τὸ παράξενον.

MEN. Ναι, ὀνομάζω κάτι τέλος, και φαντάζομαι ὅτι καταλαβαῖναι τί ἐνοεῖς.

ΣΩ. Σ' αὐτὸ τί θὰ πῆς; Ὀνομάζεις κάτι ἐπίπεδο; και ἄλλο πάλι στερεό; αὐτὰ ποῦ χρησιμοποιοῦσιν στὴ γεωμετρία. 76a

MEN. Ὀνομάζω, βέβαια.

ΣΩ. Μπορεῖς λοιπὸν τώρα πιά νὰ καταλάβης, ὑστερα ἀπ' αὐτὰ, πὼς ἐνοῶ τὸ σχῆμα. Νά, γιὰ κάθε σχῆμα τοῦτο λέγω: ὅτι σχῆμα εἶναι ἐκεῖνο στὸ ὅποιο τελειώνει τὸ στερεό· και συνοψίζοντας θὰ μπορούσα νὰ πῶ: σχῆμα εἶναι τὸ πέρασ τοῦ στερεοῦ.

IX. MEN. Καὶ τὸ χρώμα τι λέγεις πὼς εἶναι, Σωκράτη;

ΣΩ. Παρεκτρέπεις, Μένων· βάσεις σὲ ἕνα πρεσβύτη φροντίδες νὰ ἀπαντᾷ, και σὺ ὁ ἴδιος δὲν θέλεις νὰ θυμηθῆς και νὰ πῆς τί ἐπὶ τέλους ὁ Γοργίας λέγει πὼς εἶναι ἡ ἀρετὴ. b

MEN. Ἄμα, Σωκράτη, μοῦ πῆς ἐσὺ αὐτὸ, θὰ σοῦ πῶ.

ΣΩ. Καὶ σκεπασμένο, Μένων, νὰ εἶχε κανεὶς τὸ πρόσωπο, θὰ καταλάβαιναι ἀκούοντάς σε ὅτι εἶσαι ὠραῖος και ὅτι ἔχεις ἀκόμη (2) ἔραστές.

MEN. Και γιατί;

ΣΩ. Γιατί δὲν κανεὶς παρὰ νὰ δίνης προσταγὰς στὴ συζήτησή μας· κ' αὐτὸ κάνουν οἱ ἡδυπαθεῖς, γιατί εἶναι

1) Ὁ Κείτος, ὁ σοφιστὴς, ποῦ πρώτος ἀσχολήθηκε μὲ τὴ σημασιολογία και μάλιστα μὲ τὴ διακρίσιν τῶν συνωνύμων (περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος). (Βλέπε και «Πρωταγόρα» 337a-c, 340a, «Εὐθύδημος» 277c, «Ἀλκμή», 197d). Ὁ Πρόδικος δὲν θὰ συμφωνοῦσε, γιατί ἐξέταξε τις λέξεις ὡς γλωσσολόγος. Ὁ φιλόσοφος ὅμως ποῦ ἀναζητᾷ τὸ κοινὸ νοηματικὸ περιεχόμενο, δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ σταματήσει στὴν ποικιλία τῶν ὄρων.

2) Τὸ «εἶναι» ὑποδηλώνει τὴν ἡλικία τοῦ Μένωνος ποῦ εἶναι, φαίνεται, πολὺ νέος, και μὰ βοηθεῖ νὰ προσδιορίσωμεν τὸν χρόνο στὸ ὅποιο ὁ Πλάτων τοποθετεῖ τὴ ἀκτὴν τοῦ διαλόγου.

c ἐν ὄρα ὧσιν· καὶ ἅμα ἐμοῦ ἴσως κατέγνωκας ὅτι εἰμὶ ἦπτον τῶν καλῶν· χαριζοῦμαι οὖν σοι καὶ ἀποκρινοῦμαι.

MEN. Πάνν μὲν οὖν χάρισαι.

ΣΩ. Βούλει οὖν σοι κατὰ Γοργίαν ἀποκρίνωμαι, ἢ ἂν σὺ μάλιστα ἀκολουθήσῃς;

MEN. Βούλομαι πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Οὐκοῦν λέγετε ἀπορροὰς τινὰς τῶν ὄντων κατὰ Ἐμπεδοκλήα;

MEN. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Καὶ πόρους, εἰς οὓς καὶ δι' ὧν αἱ ἀπορροαὶ πορεύονται;

MEN. Πάνν γε.

d ΣΩ. Καὶ τῶν ἀπορροῶν τὰς μὲν ἀρμόττειν ἐπίοισι τῶν πόρων, τὰς δὲ ἐλάττους ἢ μειζύους εἶναι;

MEN. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὄσιν καλεῖς τι;

MEN. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Ἐκ τούτων δὴ σὺ νυνὶ δ τοι λέγω, ἐφη Πίνδαρος· ἔστιν γὰρ χροὰ ἀπορροή σχημάτων ὅφει συμμετρὸς καὶ αἰσθητός.

MEN. Ἀριστά μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ταύτην τὴν ἀπόκρισιν εἰρηκέναι.

e ΣΩ. Ἴσως γὰρ σοι κατὰ συνήθειαν εἰρηται καὶ ἅμα, οἶμαι, ἐννοεῖς, ὅτι ἔχῃς ἂν ἐξ αὐτῆς εἰπεῖν καὶ φωνῆν δ ἔστι, καὶ ὁσμὴν καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων.

MEN. Πάνν μὲν οὖν.

ΣΩ. Τραγικὴ γὰρ ἔστιν, ὦ Μένων, ἡ ἀπόκρισις, ὥστε ἀρέσκει σοι μᾶλλον ἢ ἡ περὶ τοῦ σχήματος.

MEN. Ἐμοιογε.

ΣΩ. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν, ὦ παῖ Ἀλεξίδημου, ὡς ἐγὼ ἐμαυτὸν πείθω, ἀλλ' ἐκείνη βελτίων· οἶμαι δὲ οὐδ' ἂν σοὶ δόξαι, εἰ μὴ, ὡσπερ χθὲς ἔλεγες, ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμένῃς τε καὶ μνηθεῖς.

1) Εἶναι ἡ θεωρία μὲ τὴν ὁποία ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντίνος ἐξηγοῦσε τὴν μίξιν τῶν στοιχείων.

2) Πρόκειται, φυσικὰ, γιὰ παραδειχθεὶς τῆς θεωρίας τοῦ Ἐμπεδοκλῆ καὶ εἰρωνεία τοῦ τρόπου τῶν ποριστῶν.

3) Ἀποπνεῖ ἀηλαθῆ τὸν ἀέρα τῆς τραγωδίας μὲ τὸν σκοτεινὸ καὶ μεγαλόπρεπο τόνο τῆς.

4) Τὰ Ἐλευσίνια, φαίνεται.

c τύραννοι, ὅσο εἶναι στὶς ἁμορφιές τους. Ἴσως καὶ νὰ κατὰλαβες ὅτι μὲ νικῶν οἱ ὠραῖοι. Θὰ σοῦ κάνω λοιπὸν τὴν χάρη καὶ θὰ ἀπαντήσω.

MEN. Παρακαλῶ πολὺ νὰ μοῦ κάμῃς τὴ χάρη.

ΣΩ. Θέλεις λοιπὸν νὰ σοῦ ἀποκριθῶ μὲ τὸ σύστημα τοῦ Γοργία, μὲ τρόπον ποῦ θὰ μποροῦσες πολὺ καλύτερα νὰ μὲ παρακολουθήσῃς;

ΣΩ. Θέλω, πῶς δχι;

ΣΩ. Δὲν δέχεστε κάτι ἀπορροὲς ἀπὸ τὰ ὄντα σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία τοῦ Ἐμπεδοκλῆ; (1).

Ἐ Σωκράτης ὄριζει τὸ χρῶμα κατὰ τὸν τρόπο τοῦ Γοργία

MEN. Ναί, πολὺ.

ΣΩ. Καὶ πόρους στοὺς ὁποίους πηγαινοῦν καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους

ἔρρνοῦν οἱ ἀπορροές;

MEN. Βεβαίότατα.

ΣΩ. Καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπορροῆς ἄλλες ταιριάζουν σὲ μερικὸς πόρους, καὶ ἄλλες εἶναι ἢ μικρότερες ἢ μεγαλύ- d τερες ἀπ' αὐτοῦς;

MEN. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Δὲν εἶναι καὶ κάτι ποῦ τὸ ὀνομάζεις δραση;

MEN. Εἶναι βέβαια.

ΣΩ. Ἰστορεῖ ἀπ' αὐτὰ λοιπὸν, λέγει ὁ Πίνδαρος, «κατὰλαβε τί ἀκριβῶς λέγω»: νὰ χρῶμα εἶναι ἀπορροή σχημάτων σύμμετρη μὲ τὴν δραση καὶ αἰσθητὴ (2).

MEN. Ἀριστά, μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, ἔδωσες τοῦτη τὴν ἀπόκριση.

ΣΩ. Ἴσως γιὰ τὴν προσαρμοστικὴν στὶς συνήθειές σου τὴν ἴδια ὠρα, φαντάζομαι, ἐννοεῖς ὅτι μὲ τὴν ἀπόκριση αὐτὴ θὰ μποροῦσες νὰ πῆς τί εἶναι καὶ ἡ φωνὴ καὶ ἡ ὁσμὴ καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους. e

MEN. Βεβαίότατα.

ΣΩ. Εἶναι «τραγική», (3) Μένων, ἡ ἀπόκριση, ὥστε σοῦ ἀρέσει περισσότερο ἀπὸ τὴν ἄλλη γιὰ τὸ σχῆμα.

MEN. Ναί, μοῦ ἀρέσει.

ΣΩ. Δὲν εἶναι ὅμως, παιδί τοῦ Ἀλεξίδημου, ὅπως ἐγὼ πείθομαι, ἡ καλύτερη, ἀλλὰ ἡ ἄλλη. Καὶ φαντάζομαι πῶς οὔτε σὲ σένα θὰ φαινόταν, ἂν, ὅπως ἔλεγες χθὲς, δὲν ἦσους ἀναγκασμένος νὰ φύγῃς πρὶν ἀπὸ τὰ Μυστήρια (4), καὶ μποροῦσες νὰ περιμένῃς καὶ νὰ μνηθῆς.

77a ΜΕΝ. 'Αλλά περιμένει' ἄν, ὦ Σώκρατες, εἴ μοι πολλά τοιαῦτα λέγεις.

Χ. ΣΩ. 'Αλλά μὴν προθυμίας γε οὐδὲν ἀπολείψω, καὶ σοῦ ἔνεκα καὶ ἔμμαντοῦ, λέγων τοιαῦτα· ἀλλ' ὅπως μὴ οὐχ οἴδ' εἶσομαι πολλά τοιαῦτα λέγειν. ἀλλ' ἴθι δὴ πειρωθὴ καὶ σὺ ἐμοὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδοῦναι, κατὰ βλου εἰπὼν ἀρετῆς πέρι ὅ τι ἐστίν, καὶ παῦσαι πολλά ποιῶν ἐκ τοῦ ενός, ὅπερ φασὶ τοὺς συντριβοντάς τι ἐκάστοτε οἱ ἀκόπτοντες, ἀλλ' ἕασας ὅλην καὶ ἡγία εἰπέ τι ἐστίν ἀρετῆ. τὰ δέ γε παραδείγματα παρ' ἐμοῦ εἴληφας.

b ΜΕΝ. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ὦ Σώκρατες, ἀρετὴ εἶναι, καθάπερ ὁ ποιητὴς λέγει, χαίρειν τε καλοῖσσι καὶ ὄνασθα· καὶ ἐγὼ τοῦτο λέγω ἀρετὴν, ἐπιθυμοῦντα τῶν καλῶν δυνατὸν εἶναι πορίζεσθαι.

ΣΩ. Ἄρα λέγεις τὸν τῶν καλῶν ἐπιθυμοῦντα ἀγαθῶν ἐπιθυμητὴν εἶναι;

ΜΕΝ. Μάλιστα γε.

c ΣΩ. Ἄρα ὡς ὄντων τιῶν οἱ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, ἐτέρων δὲ οἱ τῶν ἀγαθῶν; οὐ πάντες, ὦριστε, δοκοῦσι σοι τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμεῖν;

ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἄλλὰ τινας τῶν κακῶν;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Οἴόμενοι τὰ κακὰ ἀγαθὰ εἶναι, λέγεις, ἢ καὶ γινώσκοντες ὅτι κακὰ ἐστίν, ὅμως ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν;

ΜΕΝ. Ἀμφότερα ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Ἡ γὰρ δοκεῖ τίς σοι, ὦ Μένων, γινώσκων τὰ κακὰ ὅτι κακὰ ἐστίν ὅμως ἐπιθυμεῖν αὐτῶν;

ΜΕΝ. Μάλιστα.

ΣΩ. Τί ἐπιθυμεῖν λέγεις; ἢ γενέσθαι αὐτῶ;

d ΜΕΝ. Γενέσθαι τί γὰρ ἄλλο;

ΣΩ. Πότερὸν ἠγνούμενος τὰ κακὰ ὠφελεῖν ἐκείνον ὃ ἂν γένηται, ἢ γινώσκων τὰ κακὰ ὅτι βλάπτει ὃ ἂν παρῆ;

ΜΕΝ. Εἰσὶ μὲν οἱ ἠγνούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν, εἰσὶν δὲ καὶ οἱ γινώσκοντες ὅτι βλάπτει.

ΜΕΝ. Μὰ πορῶ νὰ περιμένω, Σωκράτη, τὰ Μυστήρια, ἂν θὰ μοῦ λέγεις πολλά τέτοια.

Χ. ΣΩ. Ἡ προθυμία νὰ λέγω τέτοια πράγματα δὲν θὰ μοῦ λείψῃ βέβαια καθόλου, καὶ γιὰ τὸ δικό σου καὶ γιὰ τὸ δικό μου καλὸ· μήπως μόνον δὲν θὰ μπορέσω νὰ συνεχίσω ἔτσι γιὰ πολλά τέτοια πράγματα. Μὰ ἔλα τώρα προσπάθησε καὶ σὺ νὰ ξεπληρώσης τὴν ὑπόσχεσή σου, ὀρίζοντας γενικά τὴν ἀρετὴ τί εἶναι, καὶ πάψε πιά νὰ κάνεις πολλά ἀπὸ τὸ ἕνα, ὅπως λέγουν κάθε φορά ὅσοι πειράζουν ἐκείνους ποῦ σταάζουν κάτω νὰ τὴν ἀφίσης ὀλόκληρη καὶ γερῆ καὶ νὰ πῆς τί εἶναι ἀρετῆ. Παραδείγματα γι' αὐτὸ πῆρες ἀπὸ μένα.

b ΜΕΝ. Νομίζω λοιπὸν πὼς ἀρετὴ εἶναι, ὅπως λέγει Νέος ὀρισμὸς τῆς ἀρετῆς καὶ ὁ ποιητὴς, νὰ εὐφραίνεσαι μὲ τὰ ὀμορφα καὶ νὰ πῶς εἶναι ἀρετῆ, νὰ ἐπιθυμῆς τὰ ὀμορφα καὶ νὰ μπορῆς νὰ τὰ ἀποκτήσης.

ΣΩ. Ἐννοεῖς ἄραγε ὅτι ἐκεῖνος ποῦ ἐπιθυμεῖ τὰ ὀμορφα, ἐπιθυμεῖ ἀγαθὰ πράγματα;

ΜΕΝ. Ναί, μάλιστα.

ΣΩ. Ἄραγε ἐπειδὴ ὑπάρχουν μερικοὶ ποῦ ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ, καὶ ἄλλοι ποῦ ἐπιθυμοῦν τὰ ἀγαθὰ; Δὲν νομίζεις, ἄριστε ἄνθρωπε, ὅτι ὅλοι ἐπιθυμοῦν τὰ ἀγαθὰ;

ΜΕΝ. Ἐγὼ ὄχι.

ΣΩ. Ἄλλὰ ὅτι μερικοὶ ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Ἐννοεῖς ὅτι φαντάζονται πὼς τὰ κακὰ εἶναι ἀγαθὰ, ἢ (ὅτι) ἂν καὶ ξέρουν πὼς εἶναι κακὰ, ὅμως τὰ ἐπιθυμοῦν;

ΜΕΝ. Νομίζω καὶ τὰ δύο γίνονται.

ΣΩ. Ἀλήθεια, ἔχεις τὴ γνώμη, Μένων, πὼς ἕνας ἄνθρωπος, ἂν καὶ ξέρῃ ὅτι τὰ κακὰ εἶναι κακὰ, ὅμως τὰ ἐπιθυμεῖ;

ΜΕΝ. Μάλιστα.

ΣΩ. Τί δέχεσαι ὅτι ἐπιθυμεῖ; Νὰ τοῦ γίνουν, ἀλήθειαι;

ΜΕΝ. Νὰ τοῦ γίνουν τί ἄλλο;

ΣΩ. Ἐπιθυμεῖ αὐτὸ κάνοντας τὴ σκέψη ὅτι τὰ κακὰ ὠφελοῦν ἐκείνον στὸν ὁποῖον ἐρχονται ἢ ξερώντας ὅτι τὰ κακὰ βλάπτουν ὅποιον τὰ δεχτῆ;

ΣΩ. Ἡ καὶ δοκοῦσί σοι γιγνώσκειν τὰ κακὰ ὅτι κακὰ ἔστιν οἱ ἠγούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν;

MEN. Οὐ πᾶν μοι δοκεῖ τοῦτό γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν δήλον ὅτι οὗτοι μὲν οὐ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, οἱ ἀγνοοῦντες αὐτά, ἀλλὰ ἐκείνων, ἃ φροντοῦ ἀγαθὰ εἶναι, ἔστιν δὲ ταῦτά γε κακὰ ὥστε οἱ ἀγνοοῦντες αὐτὰ καὶ οἰόμενοι ἀγαθὰ εἶναι δήλον ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμοῦσιν. ἢ οὐ;

MEN. Κινδυνεύουσιν οὗτοί γε.

ΣΩ. Τί δέ; οἱ τῶν κακῶν μὲν ἐπιθυμοῦντες, ὡς φης σὺ, ἠγούμενοι δὲ τὰ κακὰ βλάπτειν ἐκείνων, ᾧ ἂν γίγηται, γιγνώσκουσιν δήπου ὅτι βλαβήσονται ὑπ' αὐτῶν;

MEN. Ἀνάγκη.

78a ΣΩ. Ἄλλὰ τοὺς βλαπτομένους οὗτοι οὐκ οἴονται ἀθλίους εἶναι καθ' ὅσον βλάπτονται;

MEN. Καὶ τοῦτο ἀνάγκη.

ΣΩ. Τοὺς δὲ ἀθλίους οὐ κακοδαίμονας;

MEN. Οἶμαι ἔγωγε.

ΣΩ. Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ἀθλιος καὶ κακοδαίμων εἶναι;

MEN. Οὐ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα βούλεται, ὦ Μένων, τὰ κακὰ οὐδεὶς, εἴπερ μὴ βούλεται τοιούτος εἶναι. τί γὰρ ἄλλο ἔστιν ἀθλιον εἶναι ἢ ἐπιθυμεῖν τῶν κακῶν καὶ κτᾶσθαι;

b MEN. Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐδεὶς βούλεσθαι τὰ κακὰ.

XI. ΣΩ. Οὐκοῦν νυνδὴ ἔλεγες ὅτι ἔστιν ἡ ἀρετὴ βούλεσθαι τε τὰγαθὰ καὶ δύνασθαι;

MEN. Εἶπον γάρ.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῦ λεχθέντος τὸ μὲν βούλεσθαι πᾶν ὑπάρχει, καὶ ταύτη γε οὐδὲν ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου βελτίων;

MEN. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἄλλὰ δήλον ὅτι, εἴπερ ἔστι βελτίων ἄλλος ἄλλον, κατὰ τὸ δύνασθαι ἂν εἶη ἀμείνων.

MEN. Εἶναι ἄλλοι πού κάνουν τὴ σκέψη πὼς τὰ κακὰ ὠφελούν, κι' ἄλλοι πού ξέρουν ὅτι βλάπτουν.

ΣΩ. Ἀλήθεια, νομίζεις πὼς ξέρουν ὅτι τὰ κακὰ εἶναι κακὰ, ὅσοι κάνουν τὴ σκέψη ὅτι τὰ κακὰ ὠφελούν;

MEN. Δὲν τὸ νομίζω καὶ πολὺ.

ΣΩ. Εἶναι λοιπὸν φανερὸ ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ, ὅσοι τὰ ἀγνοοῦν, ἀλλὰ ἐκείνα πού φαντάζονται πὼς εἶναι ἀγαθὰ, αὐτὰ ὅμως εἶναι κακὰ ὥστε ὅσοι τὰ ἀγνοοῦν καὶ φαντάζονται πὼς εἶναι ἀγαθὰ, εἶναι φανερὸ ὅτι τὰ ἀγαθὰ ἐπιθυμοῦν ἢ οὐχι;

MEN. Πάει νὰ εἶναι ἔτσι γι' αὐτούς.

ΣΩ. Μὰ τί; Ὅσοι ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ, ὅπως σὺ ἰσχυρίζεσαι, ἂν καὶ σκέπτονται πὼς τὰ κακὰ βλάπτουν ὅποιον θὰ τὰ δεχόταν, ξέρουν ἀσφαλῶς ὅτι θὰ τοὺς βλάψουν;

MEN. Ξέρουν, φυσικά.

ΣΩ. Μὰ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν πιστεύουν ὅτι ὅσοι 78a βλάπτονται εἶναι ἀθλιοι, σὲ ὅσο βαθμὸ παθαίνουν τὴ βλάβη;

MEN. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ πιστεύουν.

ΣΩ. Καὶ ὅτι οἱ ἀθλιοι εἶναι δυστυχισμένοι;

MEN. Ἐγώ, ναί, νομίζω.

ΣΩ. Κι' εἶναι κανεὶς πού θέλει νὰ εἶναι ἀθλιος καὶ δυστυχισμένος;

MEN. Δὲν νομίζω, Σωκράτη.

ΣΩ. Κανεὶς λοιπὸν, Μένων, δὲν θέλει τὰ κακὰ (1), ἀφοῦ βέβαια δὲν θέλει νὰ εἶναι ἀθλιος καὶ δυστυχισμένος. Νὰ εἶσαι ἀθλιος, τί ἄλλο εἶναι παρὰ νὰ ἐπιθυμῆς τὰ κακὰ καὶ νὰ τὰ ἀποκτήσης;

MEN. Μοιάζει νάχης δίκιο, Σωκράτη, καὶ κανεὶς 6 νὰ μὴ θέλῃ τὰ κακὰ.

XI. ΣΩ. Δὲν ἔλεγες πρὶν λίγο ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι νὰ θέλῃς τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ ἔχῃς δύναμη;

MEN. Ναί, τὸ εἶπα.

ΣΩ. Ἀπ' αὐτὰ λοιπὸν πού εἶπες, ἡ θέλησις ὑπάρχει σὲ ὅλους, καὶ ὡς πρὸς αὐτὴν δὲν εἶναι καθόλου καλύτερος ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Ἔτσι;

MEN. Ἔτσι βέβαια.

ΣΩ. Ἄλλὰ εἶναι φανερὸ πὼς, ἂν ἕνας εἶναι καλύτερος ἀπὸ ἄλλον, θὰ εἶναι ἀνώτερος ὡς πρὸς τὴ δύναμη.

1) Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐπιθυμῇ τὸ κακὸ, μὰ γιατί δὲν ξέρει πὼς εἶναι κακὸ. Στὸ βᾶθος ὁ ἄνθρωπος τὸ μόνο πού θέλει εἶναι τὸ καλὸ. Ἔναι αὐτὸ βασικὴ ἀποψη τῆς Σωκρατικῆς ἠθικῆς.

MEN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τοῦτ' ἐστὶν ἄρα, ὡς εἶπες, κατὰ τὸν σὸν λόγον
c ἀρετῆ, δύναμις τοῦ πορίζεσθαι τὰγαθά.

MEN. Παντάσσι μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, οὕτως
ἔχειν, ὡς σὺ νῦν ὑπολαμβάνεις.

ΣΩ. Ἰδωμεν δὴ καὶ τοῦτο εἰ ἀληθὲς λέγεις· ἴσως
γάρ ἂν εὐ λέγοις. τὰγαθὰ φῆς οἷόν τ' εἶναι πορίζεσθαι
ἀρετὴν εἶναι;

MEN. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Ἄγαθὰ δὲ καλεῖς οὐχὶ οἶον ὑγίειάν τε καὶ
πλοῦτον;

MEN. Καὶ χρυσίον λέγω καὶ ἀργύριον κτᾶσθαι καὶ
τιμὰς ἐν πόλει καὶ ἀρχάς.

ΣΩ. Μὴ ἄλλ' ἄττα λέγεις τὰγαθὰ ἢ τὰ τοιαῦτα;

MEN. Οὐκ, ἀλλὰ πάντα λέγω τὰ τοιαῦτα.

d ΣΩ. Εἴεν χρυσίον δὲ δὴ καὶ ἀργύριον πορίζεσθαι
ἀρετῆ ἐστίν, ὡς φησι Μένων ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέως
πατρικὸς ξένος, πότερον προστιθεῖς τούτῳ τῷ πόρῳ,
ὦ Μένων, τὸ δικαίως καὶ δόσιως, ἢ οὐδὲν σοι διαφέρει,
ἀλλὰ κἄν ἀδίκως τις αὐτὰ πορίζεται, ὁμοίως σὺ αὐτὰ
ἀρετὴν καλεῖς;

MEN. Οὐ δῆπου, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἄλλὰ κακίαν;

MEN. Πάντως δήπου.

e ΣΩ. Δεῖ ἄρα, ὡς εἶπες, τούτῳ τῷ πόρῳ δικαιο-
σύνην ἢ σωφροσύνην ἢ δσιότητα προσεῖναι, ἢ ἄλλο τι
ἐ μόνιον ἀρετῆς· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἔσται ἀρετῆ, κατεργε-
πορίζουσα τὰγαθά.

MEN. Πῶς γὰρ ἄνευ τούτων ἀρετῆ γένοιτ' ἂν;

ΣΩ. Τὸ δὲ μὴ ἐκπορίζειν χρυσίον καὶ ἀργύριον, ὅταν
μὴ δίκαιον ἢ, μήτε αὐτῷ μήτε ἄλλῳ, οὐκ ἀρετῆ καὶ αὕτη
ἐστὶν ἡ ἀπορία;

MEN. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐδὲν ἄρα μᾶλλον ὁ πόρος τῶν τοιούτων ἀγαθῶν
ἢ ἡ ἀπορία ἀρετῆ ἂν εἴη, ἀλλὰ, ὡς εἶπες, ὁ μὲν ἂν μετὰ δι-
καιοσύνης γίγνηται, ἀρετῆ ἔσται, ὁ δ' ἂν ἄνευ πάντων τῶν
79a τοιούτων, κακία.

MEN. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι κατὰ τὸν ὀρισμὸ σου ἢ
ἀρετῆ, ἢ δύναμις νὰ ἀποκτᾶ κανεὶς τὰ ἀγαθά.

MEN. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη πῶς ἔτσι ἐντελῶς
εἶναι, ὅπως ἐσὺ τᾶρα τὸ βλέπεις.

ΣΩ. Ἄς δοῦμε δὲ καὶ τοῦτο ἂν εἶναι σωστό· γιατί
μπορεῖ καὶ νάχῃς δίκιο. Δέχσεαι πῶς ἀρετῆ εἶναι νὰ μπορῆ
κανεὶς νὰ ἀποκτᾶ τὰ ἀγαθά;

MEN. Naί, βέβαια.

ΣΩ. Καὶ ὀνομάζεις ἀγαθὰ τὴν ὑγεία, λόγου χάρι, καὶ
τὸν πλοῦτον;

MEN. Naί, ἀκόμη καὶ νὰ ἀποκτᾶ κανεὶς χρυσάφι καὶ
ἀσήμι καὶ τιμὰς στὴν πόλη καὶ ἀξιώματα.

ΣΩ. Μήπως λέγεις ὅτι τὰ ἀγαθὰ εἶναι τίποτε ἄλλο
ἀπὸ τὰ τέτοια;

MEN. Ὅχι· ἀλλὰ ἐνοῶ δλα αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

ΣΩ. Πάει καλά· ἀρετῆ εἶναι λοιπὸν νὰ ἀποκτᾶς χρυ-
d σάφι καὶ ἀσήμι. ἐπὶ τῆς λαχουρίσσει ὁ Μένων, ὁ φίλος ἀπὸ τὸν
πατέρα του μετὰ τὸν Μεγᾶλο Βασιλιά (1). Καὶ δὲν μοῦ λές,
σ' αὐτῆ τὴν ἀπόκτηση, Μένων, προσθέτετε καὶ τὸ δίκαια
καὶ δσα, ἢ καθόλου δὲν σὲ νοιάζει, ἀλλὰ κ' ἂν ἀδίκως κανεὶς
τὰ ἀποκτήσῃ αὐτά, ὅμοια ἐσὺ αὐτὸ τὸ ὀνομάζεις ἀρετῆ;

MEN. Ὅχι βέβαια, Σωκράτη.

ΣΩ. Ἄλλὰ κακία;

MEN. Οὔτε λόγος.

ΣΩ. Πρέπει λοιπὸν, ὅπως φαίνεται, τούτῳ τὴν ἀπό-
κτηση νὰ τῆ συνοθεῖ δικαιοσύνη, ἢ σωφροσύνη, ἢ δσιότητα,
ἢ κάποιον ἕτερον μέρτι τῆς ἀρετῆς· ἄλλως δὲν θὰ εἶναι ἀρετῆ,
e κ' ἂς προμηθεύῃ τὰ ἀγαθά.

MEN. Καὶ πῶς θὰ γινόνταν ἀρετῆ χωρὶς αὐτό;

ΣΩ. Τὸ νὰ μὴν ἀποκτᾶ κανεὶς χρυσάφι καὶ ἀσήμι, οὔτε
γὰρ τὸν ἑαυτὸ του οὔτε γὰρ ἄλλον, ὅταν ἡ ἀπόκτηση δὲν
εἶναι δίκαιη, καὶ τούτῳ ἡ μὴ ἀπόκτηση δὲν εἶναι ἀρετῆ;

MEN. Εἶναι φανερό.

ΣΒ. Ἡ ἀπόκτηση λοιπὸν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ τοῦ εἶ-
δους δὲν εἶναι καθόλου περισσότερο ἀρετῆ ἀπὸ τῆ μὴ ἀπό-
κτησῆ τους, ἀλλὰ, ὅπως φαίνεται, ὅτι γίνη μετὰ δικαιοσύνη
θὰ εἶναι ἀρετῆ, ὅτι χωρὶς κανένα ἀπὸ δσα εἶπαμε, κακία. 79a

1) Θέλει ἴσως νὰ ὑποδηλώσῃ μετὰ τὸν τίτλο τοῦτο δτι ἡ γεμάτη
ὑλισμὸ ἀντιληψῆ τοῦ Μένωνος γὰρ τὴν ἀρετῆ εἶναι Ἄσιατικὴ καὶ ὄχι
Ἐλληνική; Πόλλο πιθανόν.

MEN. Δοκεῖ μου ἀναγκαῖον εἶναι ὡς λέγεις.

XII. ΣΩ. Οὐκοῦν τούτων ἕκαστον ὀλίγον πρότερον μόριον ἀρετῆς ἔφαμεν εἶναι, τὴν δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Εἶτα, ὦ Μένων, παίζεις πρὸς με;

MEN. Τί δή, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. "Οτι ἄρτι ἐμοὶ δεηθέντος σου μή καταγνώαι μηδὲ κερματίζειν τὴν ἀρετὴν, καὶ δόντος παραδείγματα καθ' ἃ δέοι ἀποκρίνεσθαι, τούτων μὲν ἡμέλεισας, λέγεις δέ μοι ὅτι ἀρετὴ ἐστὶν οὐδὲν ἢ εἶναι τὰγαθὰ πορίζεσθαι μετὰ δικαιοσύνης· τοῦτο δὲ φῆς μόριον ἀρετῆς εἶναι;

MEN. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν συμβαίνει ἐξ ὧν σὺ ὁμολογεῖς, τὸ μετὰ μόριον ἀρετῆς πράττειν ὃ τὴν ἀρετὴν, τοῦτο ἀρετὴν εἶναι· τὴν γὰρ δικαιοσύνην μόριον φῆς ἀρετῆς εἶναι, καὶ ἕκαστα τούτων· τί οὐδὲν δὴ τοῦτο λέγω; ὅτι ἐμοῦ δεηθέντος ὅλον εἶπειν τὴν ἀρετὴν, αὐτὴν μὲν πολλοὺ δεῖ εἶπειν ὃ τί ἐστὶν, πᾶσαν δὲ φῆς πρᾶξιν ἀρετὴν εἶναι, ἐάν περ μετὰ μόριον ἀρετῆς πράττηται, ὥσπερ εἰρηκῶς ὃ τί ἀρετὴ ἐστὶν τὸ ὅλον καὶ ἥδη γνωσμένου ἐμοῦ, καὶ ἐάν σὺ κατακερματίζης αὐτὴν κατὰ μόρια· δεῖται οὐδὲν σοὶ πάλιν ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως, ὡς φίλε Μένων, τί ἐστὶν ἀρετὴ, εἰ μετὰ μόριον ἀρετῆς πᾶσα πρᾶξις ἀρετῆς ἂν εἴη; τοῦτο γὰρ ἐστὶν λέγειν ὅταν λέγῃ τις ὅτι πᾶσα ἡ μετὰ δικαιοσύνης πρᾶξις ἀρετῆς ἐστὶν· ἢ οὐ δοκεῖ σοὶ πάλιν δεῖσθαι τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως, ἀλλ' ὅτι εἶδέναι μόριον ἀρετῆς ὃ τί ἐστὶν, αὐτὴν μὴ εἰδότα;

MEN. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

d ΣΩ. Εἰ γὰρ καὶ μέμνησαι, ὅτ' ἐγὼ σοὶ ἀπεκρινάμην περὶ τοῦ σχήματος, ἀπεβάλλομέν ποῦ τὴν τοιαύτην ἀπόκρισιν τὴν διὰ τῶν ἐπιζητουμένων καὶ μήπω ὠμολογημένων ἐπιχειροῦσαν—ἀποκρίνεσθαι.

MEN. Καὶ ὁρθῶς γε ἀπεβάλλομεν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Μὴ τούτων, ὦ ἄριστε, μηδὲ σὺ ἐπιζητούμενης ἀρετῆς δλης ὃ τί ἐστὶν οἶοι διὰ τῶν ταύτης μορίων ἀποκρινό-

MEN. Νομίζω πῶς ἀναγκαστικά εἶναι ὅπως λέγεις.
XII. ΣΩ. Μὰ δὲν εἶπαμε πρὶν λίγο πῶς καθάνα ἀπ' αὐτά, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ὅλα αὐτοῦ τοῦ εἶδους, εἶναι μῦρια τῆς ἀρετῆς;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Δὲν μοῦ λές, Μένων, παίζεις μαζί μου;

MEN. Γιατί, Σωκράτη;

ΣΩ. Γιατί ἐνῶ τώρα δὲ σὲ παρακάλεσα νὰ μὴ σπάξῃς καὶ νὰ μὴν κομματιάξῃς τὴν ἀρετὴν, καὶ σοῦ ἔδωσα παραδείγματα σύμφωνα μὲ τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ μοῦ ἀποκριθῆς, ἐσὺ ἀμέλεισας τὴν παραλήρησή μου· καὶ μοῦ λέγεις ὅτι ἀρετὴ εἶναι νὰ εἶναι κανεὶς ἱκανὸς νὰ πορίζεται τὰ ἀγαθὰ μὲ δικαιοσύνην· καὶ ἡ δικαιοσύνη λέγεις πῶς εἶναι μῦριο τῆς ἀρετῆς;

MEN. Ναί βέβαια.

ΣΩ. Ἄπ' αὐτὰ λοιπὸν ποῦ δέχεται βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀρετὴ εἶναι ὅτι καὶ ἂν κἀνὴ κανεὶς νὰ τὸ κἀνὴ μὲ μῦριο ἀρετῆς· γιατί λέγεις ὅτι καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶναι μῦριο τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ἄλλα. Γιατί ἄραγε τὰ λέγω αὐτά; Γιατί ἐνῶ ἐγὼ σὲ παρακάλεσα νὰ ὀρίσῃς τὴν ἀρετὴν στὴ γενικότητά της, ἐσὺ χωρὶς νὰ πῆς καθόλου τί εἶναι ἀρετὴ, λέγεις ὅτι κἀνὴ πράξις εἶναι ἀρετὴ, φτάνει νὰ γίνεταί με μῦριο ἀρετῆς, σὴν νὰ εἴγεις πῆ τί εἶναι ἡ ἀρετὴ στὸ σύνολό της καὶ ἔτσι θὰ τὴν καταλάβαινα ἐγὼ, καὶ ὅταν σὺ τὴν κομματιάξῃς σὲ μέρη. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν ἄλλη μιά φορά ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ σοῦ ξανακάμω τὴν ἴδια ἐρώτηση: τί εἶναι ἀρετὴ, ἀγαπητὲ Μένων, ἀφοῦ με μῦριο ἀρετῆς κἀνὴ πράξις θὰ ἦταν ἀρετὴ; Γιατί αὐτὸ λέγει κανεὶς, ὅταν λέγῃ ὅτι κἀνὴ πράξις ποῦ γίνεταί με δικαιοσύνη εἶναι ἀρετὴ. Ἡ δὲν νομίζεις ὅτι χρειάζεται πάλι ἡ ἴδια ἐρώτηση, ἀλλὰ φαντάζεσαι ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ ἔξερη τί εἶναι μῦριο ἀρετῆς, ὅταν δὲν ἔξερη τὴν ἴδια τὴν ἀρετὴν;

MEN. Δὲν τὸ φαντάζομαι, ὅχι.

ΣΩ. Ἄν θυμᾶσαι, ὅταν ἐγὼ σοῦ ἀπάντησα γιὰ τὸ σχήμα, ἀπορρίψαμε ἀπάντηση τέτοιας λογῆς· ποῦ ἐπιχειροῦσε νὰ δοθῇ χρησιμοποιοῦντας ἐκεῖνα ποῦ ἀκόμη ἔρευνουσαμε καὶ ποῦ δὲν τὰ εἶχαμε ἀκόμη παραδεχθῆ.

MEN. Καὶ σωστά τὴν ἀπορρίψαμε, Σωκράτη.

ΣΩ. Μῆτε σὺ λοιπὸν, ἄριστε ἄνθρωπε, ἐνῶ ἀκόμη ἀναζητοῦμε τί εἶναι ἀρετὴ στὸ σύνολό της, μὴ φαντάζεσαι

ε μενος δηλώσειν αὐτὴν ὄψοῦν, ἢ ἄλλο ὅτιοῦν τούτῳ τῷ αὐτῷ τρόπῳ λέγων, ἀλλὰ πάλιν τῆς αὐτῆς δεήσεσθαι ἐρωτήσεως, τίος ὄντος ἀρετῆς λέγεις ἢ λέγεις· ἢ ὁδὸν σοι δοκᾷ λέγειν;

ΜΕΝ. Ἐμοίγε δοκεῖς ὀρθῶς λέγειν.

XIII. ΣΩ. Ἀπόκρῃαι τοῖνον πάλιν ἐξ ἀρχῆς· τί φῆς ἀρετὴν εἶναι καὶ οὐ καὶ ὁ ἐταῖρός σου;

80a ΜΕΝ. Ὁ Σώκρατες, ἤκουον μὲν ἔγωγε πρὶν καὶ συγγενέσθαι σοι ὅτι σὺ ὁδὸν ἄλλο ἢ αὐτός τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν· καὶ νῦν, ὡς γέ μοι δοκεῖς, γοητεύεις με καὶ φαρμάτεις καὶ ἀτεχνῶς κατεπάδεις, ὥστε μεστὸν ἀπορίας γεγονένον, καὶ δοκεῖς μοι παντελῶς, εἰ δεῖ τι καὶ σκῶφαι, ὁμοιότατος εἶναι τὸ τε εἶδος καὶ τάλλα ταύτῃ πλατεῖα νάρκη τῇ θαλαττίᾳ. καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἀπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ καὶ οὐ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέαι [ναρκᾶν]. ἀληθῶς γὰρ ἔγωγε καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ στόμα ναρκῶ, καὶ οὐκ ἔχω ὁ τι ἀποκρινώμαι σοι. καίτοι μυρμύκεις γε περὶ ἀρετῆς παμπύλλους λόγους εἴρηκα καὶ πρὸς πολλούς, καὶ πάνυ εὖ, ὡς γε ἐμανθῶ ἐδόκουν· νῦν δὲ οὐδ' ὁ τί ἐστιν τὸ παράπαν ἔχω εἰπεῖν. ἢ μοι δοκεῖς εὖ βουλευέσθαι οὐκ ἐκπλέων ἐνθῆνδε οὐδ' ἀποδημῶν· εἰ γὰρ ξένος ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα ποιοῖς, τάχ' ἂν ὡς γόης ἀπαχθείης.

ΣΩ. Πανοῦργος εἰ, ὦ Μένων, καὶ ὀλίγου ἐξηπάτησάς με.

ΜΕΝ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες;

c ΣΩ. Γινώσκω οὐ ἕνεκά με ἤκασας.

ΜΕΝ. Τίνος δὴ οἶει;

ΣΩ. Ἴνα σε ἀντεκιάσω. ἐγὼ δὲ τοῦτο οἶδα περὶ πάντων τῶν καλῶν, ὅτι χαίροντες εἰσιζόμενοι. λυσιτελεῖ γὰρ αὐτοῖς· καλαὶ γὰρ, οἶμαι, τῶν καλῶν καὶ αἰ εἰκόνας. ἀλλ' οὐκ ἀντεκιάσομαι σε. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν ἡ νάρκη αὐτῇ ναρκῶσα οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖ ναρκᾶν, ἔοικα αὐτῇ· εἰ δὲ μή, οὐ.

ε ὅτι μπορεῖς· νὰ τὴν καταστήσης φανερὴ σὲ κάποιον, ἀπαντώντας μὲ τὰ μέρη τῆς ἀρετῆς ἢ λέγοντάς του ἄλλο ἰδιῶ-
ποτε μὲ τὸν ἴδιο τρόπον· ἀλλὰ θὰ χρεῖαστῇ πάλι ἡ ἴδια ἐρω-
τηση· τί εἶναι ἡ ἀρετὴ καὶ λέγεις αὐτὰ πού λέγεις· ἢ νομίζεις
πὺς δὲν λέγω τίποτε;

ΜΕΝ. Νομίζω ὅτι σωστά μιλάς.

XIII. ΣΩ. Ἀπάντησε λοιπὸν πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή· τί λέγεις ὅτι εἶναι ἡ ἀρετὴ καὶ σὺ καὶ ὁ φίλος σου;

ΜΕΝ. Ἄκουα βέβαια ἐγὼ, Σωκράτη, καὶ πρὶν σὲ

80a Διαλείμμα συναναστραφῶ πὺς ἐσὺ δὲν κάνεις ἄλλο παρά καὶ ὁ ἴδιος νὰ βρῖσκε-

σαι σὲ ἀπορίες καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κάνεις νὰ ἀποροῦν· καὶ τῶσα, ὅπως μοῦ φαίνεσαι, μοῦ κάνεις μάγια καὶ μὲ ποτίζεις φίλτρα καὶ (στ' ἀλήθεια) μοῦ λέγεις ξόρκια, ὥστε νὰ ἔχω πλημμυρίσει ἀπορίες. Καὶ ἐντελῶς μοῦ φαίνεσαι, ἂν ἐπιτρέπεται καὶ ἓνα ἀστεῖο, πὺς ἰμοιάζεις πάρα πολὺ καὶ στῆ μορφή καὶ στὰ ἄλλα μὲ τὴν πλατεῖα ἐκείνη νάρκη τῆς θάλασσας. Γιατί κι αὕτῃ σ' ὅποιον τὴν πλησιάζεις καὶ τὴν ἀγγίζει φέρνει μούδιασμα καὶ σὺ νομίζω τώρα νάτι ἐτόι ἐχεις κάμει σὲ μένα [μὲ νάρκωσας]. Ἄληθεια ἐμένα τώρα κι ἡ ψυχὴ μου καὶ τὸ στόμα μου εἶναι ναρκωμένα καὶ δὲν εἶμαι σὲ θέση νὰ σοῦ ἀπαντήσω. Καὶ ὅμως ἀπειρες φορές ἔχω κάμει πάρα πολλοὺς λόγους γιὰ τὴν ἀρετὴ καὶ μπροστὰ σὲ πολλοὺς, καὶ πολὺ καλὰ μάλιστα, ὅπως νόμιζα. Μὰ τώρα δὲν μπορῶ νὰ πῶ, οὔτε τὸ παραμικρὸ, τί εἶναι. Καλὰ σκέπτεσαι, νομίζω, πού δὲν ταξιδεύεις καὶ δὲν ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ δῶ· γιατί ἂν ξένος σὲ ἄλλῃ πόλῃ κάνης τέτοια πράγματα, γρήγορα θὰ σὲ ἐπιαναν ὡς μάγο.

ΣΩ. Εἶσαι παμπόνηρος, Μένων, καὶ παρὰ λίγο νὰ μὲ ξεγελοῦσες.

ΜΕΝ. Γιατί αὐτό, Σωκράτη;

c ΣΩ. Κατακαβαίνω γιὰ ποῖο λόγο μοῦ ἔκαμες παρομοίωση.

ΜΕΝ. Γιὰ ποῖον, φαντάζεσαι, λόγο;

ΣΩ. Γιὰ νὰ σὲ παρομοιάσω καὶ ἐγὼ μὲ τὴν σειρά μου. Τὸ ξέρω ἐγὼ, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι χαίρουν μὲ τις παρομοιώσεις. Γιατί τοὺς συμφέρει· ἐπειδὴ τῶν ἄμορφων καὶ οἱ παρομοιώσεις εἶναι, νομίζω, ἄμορφες. Ἄλλὰ δὲν θὰ σοῦ ἀνταποδώσω παρομοίωση. Ὅσο γιὰ μένα, ἂν ἡ νάρκη πού εἶπες, ὄντας ἡ ἴδια ναρκωμένη, ἔτσι ναρκῶν καὶ τοὺς ἄλλους, τότε τῆς μοιάζω· ἄλλῶς ὅχι. Γιατί δὲν ρίχνω τοὺς

οὐ γὰρ εὐπορῶν αὐτός τοὺς ἄλλους ποιῶ ἀπορεῖν, ἀλλὰ παν-
τός μάλλον αὐτός ἀπορῶν οὕτως καὶ τοὺς ἄλλους ποῶ ἀπο-
ρεῖν. καὶ νῦν περὶ ἀρετῆς ὃ ἐστὶν ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, σὺ μέν-
τοι ἴσως πρότερον μὲν ᾔδησθα πρὶν ἐμοῦ ἀφασθαι, νῦν μέν-
τοι ὁμοῖος εἰ οὐκ εἰδότες. ὁμοῖος δὲ ἐθέλω μετὰ σοῦ σκέψασθαι
καὶ συζητῆσαι ὅ τι ποτέ ἐστιν.

XIV. ΜΕΝ. Καὶ τίνα τρόπον ζητήσεις, ὦ Σώκρατες,
τοῦτο ὃ μὴ οἶσθα τὸ παράπαν ὃ τί ἐστιν; ποῖον γὰρ ὦν οὐκ
οἶσθα προθέμενος ζητήσεις; ἢ εἰ καὶ ὃ τι μάλιστα ἐντύχοις
αὐτῷ, πῶς εἴσει δτι τοῦτό ἐστιν, ὃ σὺ οὐκ ᾔδησθα;

ΣΩ. Μανθάνω οἶον βούλει λέγειν, ὦ Μένων. ὁρᾷς τοῦ-
τον ὡς ἐριστικὸν λόγον κατάγεις, ὡς οὐκ ἀραξοῖν ζητεῖν ἀν-
θρώπῳ οὔτε ὃ οἶδεν οὔτε ὃ μὴ οἶδεν; οὔτε γὰρ ἂν ὄγε οἶδεν
ζητοῖ ὀδεν γάρ, καὶ οὐδὲν δεῖ τῷ γε τοιοῦτῷ ζητήσεως ὅτε
ὃ μὴ οἶδεν οὐδὲ γὰρ οἶδεν ὃ τι ἐζητῆσε.

ΜΕΝ. Οὐκοῦν καλῶς σοι δοκεῖ λέγεσθαι ὃ λόγος οὐ-
τος, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Οὐκ ἔμοιγε.

ΜΕΝ. *Ἐχεις λέγειν ὀη;

ΣΩ. *Ἐγώ γε ἀκήκοα γὰρ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν σο-
φῶν περὶ τὰ θεῖα πράγματα—

ΜΕΝ. Τίνα λόγον λεγόντων;

ΣΩ. Ἄληθῆ, ἔμοιγε δοκεῖν, καὶ καλόν.

ΜΕΝ. Τίνα τοῦτον, καὶ τίνας οἱ λέγοντες;

ΣΩ. Οἱ μὲν λέγοντές εἰσι τῶν ἱερέων τε καὶ ἱερείων
ἄσους μεμέληκε περὶ ὧν μεταχειρίζονται λόγον οἴοις τ' εἶ-
ναι οὐδὲν λέγει δὲ καὶ Πίνδαρος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποι-
ητῶν, ὅσοι θεοὶ εἰσιν. ἃ δὲ λέγουσι, ταυτὶ ἐστίν· ἀλλὰ σκό-
πει, εἰ σοι δοκοῦσαν ἀληθῆ λέγειν. φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ
ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον, καὶ τοτὲ μὲν τελευτᾶν, ὃ δὲ ἀπο-
θνήσκων καλοῦσι, τοτὲ δὲ πάλιν γίγνεσθαι, ἀπόλλυσθαι δ'
οὐδέποτε· δεῖν δὲ διὰ ταῦτα ὡς οὐάτατα διαβιώναι τὸν βίον

ἄλλους σὲ ἀπορίες τὴν ὥρα ποῦ ἐγώ εἶμαι. ἔξω ἀπ' αὐ-
τές, ἀλλὰ ἀπορώντας ὃ ἴδιος περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον,
ἔτσι κάνω καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἀποροῦν. Καὶ τώρα γιὰ τὸ
ζητήμα τί εἶναι ἀρετῆ, ἐγὼ δὲν ξέρω, σὺ ὁμοῖος πρῶτα
ἴσως ἤξερες, πρὶν με ἀγγίσης, τώρα ὁμοῖος εἶσαι ὁμοῖος
μὲ ἄνθρωπο ποῦ δὲν ξέρεῖ.

Μολαταῦτα θέλω νὰ ἐξετάσω καὶ νὰ ἐρευνήσω μαζὶ
σοῦ τί τέλος πάντων εἶναι ἡ ἀρετῆ.

XIV. ΜΕΝ. Καὶ πῶς θὰ ἐρευνήσης, Σωκράτη, ἕνα πράγ-
μα, ποῦ δὲν ξέρεις τὸ παραμικρὸ τί
εἶναι; Γιατὶ ποῖό ἀπὸ ὅσα δὲν ξέρεις
θὰ προτάξης καὶ θὰ ἀναζητήσης;

"Ἡ κι' ἂν ἀκόμη βρεθῆς ὅσο τὸ δυνατόν πῶς κοντά του, πῶς
θὰ ξέρης δτι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἤξερες;

ΣΩ. Καταλαβαῖνω τί θέλεις νὰ πῆς, Μένων. Βλέπεις
πόσο ἐριστικὸ εἶναι τὸ θέμα τοῦτο ποῦ καταβάξεις, δτι δὲ
εἶναι δυνατόν στὸν ἄνθρωπο νὰ ἐρευνᾷ οὔτε ἐκεῖνο ποῦ
ξέρεῖ, οὔτε ἐκεῖνο ποῦ δὲν ξέρεῖ; Γιατὶ οὔτε ἐκεῖνο ποῦ
ξέρεῖ εἶναι δυνατόν νὰ γυρεῖ, γιατί τὸ ξέρεῖ, καὶ ἐρευνα γιὰ
ὃ,τι ξέρεῖς δὲν χρειάζεται· οὔτε ἐκεῖνο ποῦ δὲν ξέρεῖ γιατί
δὲν ξέρεῖ τί θὰ ζητήση (*).

ΜΕΝ. Καὶ δὲν σοῦ φαίνεται σωστός τοῦτος ὁ συλ-
λογισμός, Σωκράτη;

ΣΩ. Σέ μένα ὄχι.

ΜΕΝ. Μπορεῖς νὰ πῆς σὲ ποῖό σημεῖο;

ΣΩ. Ναι βέβαια· ἔχω ἀκούσει σοφοὺς ἄνδρες καὶ γυ-
ναῖκες γιὰ τὰ θεῖα πράγματα... (*).

ΜΕΝ. Νὰ λέγουν τί;

ΣΩ. Ἄληθινά, νομίζω, καὶ ὁμορφα λόγια.

ΜΕΝ. Τί λόγια; καὶ ποῖοι εἶναι ποῦ τὰ λέγουν;

ΣΩ. Αὐτοὶ ποῦ τὰ λέγουν εἶναι ἱερεῖς καὶ ἱέρεις, ἀπὸ ἐκεί-
νων ποῦ νοιάζονται νὰ εἶναι ἱκανοὶ
νὰ δίνουν τὸ λόγο γιὰ τὰ πράγματα μὲ
τὰ ὁποῖα καταγίνονται· τὰ λέγει ἀκόμη καὶ ὁ Πίνδαρος
καὶ ἄλλοι πολλοὶ ποιητές, ὅσοι εἶναι θεοὶ. Κ' ἐκεῖνα
ποῦ λέγουν εἶναι τοῦτα δῶ· μόνον κοίταξε ἂν σοῦ φαίνονται
ὅτι λέγουν σωστά πράγματα.

1) Τὸ γνωστὸ τοῦτο σοφιστικὸ ἐπιχειρήμα ἀνακινεῖ τὸ μεγάλο
πρόβλημα ἂν ἡ ἐμπειρικὴ γνώση ἐμπεριέχει ἀπὸ τῶν προτέρων στοι-
χειῶν ποῦ ἐπιτρέπουν τὴν ἐρευνα ἢ ὄχι. Τὸ σοφιστικὸ ἐπιχειρήμα ὁ
Πλάτων τὸ ἀνατρέπει ἐδῶ μὲ τὴ θεωρία τῆς ἀναμνήσεως.

2) Μὲ ἀπότομη στροφή πρὸς τὸν μῦθο ὁ Πλάτων συνθηθεῖ νὰ
προσφέρει τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο τῆς θεωρίας ποῦ ὑποστηρίζει.

οἷσι γὰρ ἂν Φερσεφόνα ποινὰν παλαιοῦ πένθεος
δέξεται, εἰς τὸν ὕπερθεον ἴλιον κείνων ἐνάτω ἔτει
ἀνδιδόῃ ψυχὰς πάλιν, ἐκ τῶν βασιλῆες ἀγανοὶ
καὶ σθένει κρατικοὶ σοφία τε μέγιστοι
ἄνδρες αὖθοντ'· ἐς δὲ τὸν λοιπὸν χρόνον
ἥρωες ἄγνοι πρὸς ἀνθρώπων καλεῦνται.

XV. "Ἄτε οὖν ἡ ψυχὴ ἀθάνατος τε οὕσα καὶ πολλὰ
κίς γεγονῦτα, καὶ ἔωρακῦτα καὶ τὰ ἐνθάδε καὶ τὰ ἐν "Ἄ-
δου [καὶ] πάντα χρήματα, οὐκ ἔστιν ὁ τι οὐ μεμάρηκεν
ὥστε οὐδὲν θαναστον καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ περὶ ἄλλων
ολόν τ' εἶναι αὐτὴν ἀναμνησθῆναι, ἃ γε καὶ πρότερον ἠπί-
στατο. ἄτε γὰρ τῆς φύσεως ἀπάσης συγγενοῦς οὕσης,
καὶ μεμάρηκίας τῆς ψυχῆς ἅπαντα, οὐδὲν κωλύει ἐν μόν-
ον ἀναμνησθέντα, ὁ δὴ μῆθηον καλοῦσιν ἄνθρωποι,
τῶν πάντων αὐτὸν ἀνευρεῖν, ἐάν τις ἀνδρείος ἢ καὶ μὴ
ἀποκάμνη ζητῶν" τὸ γὰρ ζητεῖν ἅρα καὶ τὸ μανθάνειν
ἀνάμνησις ὄλον ἔστιν. οὐκ ὄλον δεῖ πείθεσθαι τούτῳ τῷ
ἐριστικῷ λόγῳ· οὗτος μὲν γὰρ ἂν ἡμᾶς ἀργούς ποιήσειε
καὶ ἔστιν τοῖς μαλακοῖς τῶν ἀνθρώπων ἡδύς ἀκούσαι, ὁδὲ
δὲ ἐργατικούς τε καὶ ζητητικούς ποιεῖ· ὃ ἐγὼ πιστεύων
ἀληθεῖ εἶναι ἐθέλω μετὰ σοῦ ζητεῖν ἀρετῆ ὁ τί ἐστιν.

MEN. Ναι, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ πῶς λέγεις τοῦτο,
ὅτι οὐ μανθάνομεν, ἀλλὰ ἦν καλοῦσιν μῆθηον ἀνάμνησίς
ἐστιν; ἔχεις με τοῦτο διδάξει ὡς οὕτως ἔχει;

ΣΩ. Καὶ ἄρτι εἶπον, ὦ Μένων, ὅτι πανοῦργος εἶ,
82a καὶ νῦν ἔρωτῆς εἰ ἔγω σε διδάξω, ὅς οὐ φημι διδαχῆν εἶναι
ἀλλ' ἀνάμνησιν, ἵνα δὴ εὐθὺς φαίνομαι αὐτός ἐμαυτῷ
τάναντία λέγων.

MEN. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐ πρὸς τοῦτο
βλέψας εἶπον, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἔθους· ἀλλ' εἰ πῶς μοι ἔχεις
ἐνδείξασθαι ὅτι ἔχει ὡςπερ λέγεις, ἐνδείξει.

ΣΩ. Ἄλλ' ἔστι μὲν οὐ γράδιον, ὅμως δὲ ἐθέλω προ-
θυμηθῆναι σοῦ ἐνεκεν. ἀλλὰ μοι προσκάλεσον τῶν πολ-

Λέγουν λοιπὸν πῶς ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι
ἀθάνατη, ἄλλοτε τελευτᾷ—εἶναι αὐτὸ ποῦ ὀνομάζουον θάνα-
το—καὶ ἄλλοτε ξαναγεννιέται, ἀλλὰ ποτὲ δὲν χάνεται· χρειά-
ζεται ὁμως γι' αὐτὰ να περὶ κανεῖς τῆ ζωῆ του ὄσο το
δυνατὸν πὶο ὄσα: «Γιατί, ὄσο γι' αὐτούς ποῦ ἡ Περσεφόνη
θὰ δεχτῆ τὴν πληρωμῆ, γιὰ λάθος τους παλιό, ξανα ὄστον
ἥλιο, ποῦ εἶναι ψηλά, στο ἔνατο ἔτος στέλνει τις ψυχές τους.
Καὶ βγαίνουον ἀπ' αὐτές βασιλιάδες λαμπροὶ κι' ἄνδρες ὄρ-
μητικοὶ στη δύναμη, πολὺ μεγάλο στη σοφία· κι' ἄμα πε-
θάνουον ἥρωες ἄγνοῦς οἱ ἄνθρωποι τους ὀνομάζουον» (1).

XV. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ψυχὴ καὶ ἀθάνατη εἵναι καὶ πολλὰς
φορὰς γεννήθηκε καὶ ἔχει δεῖ ὄλα τὰ πράγματα καὶ ὄσα εἵναι
ἐδῶ καὶ ὄσα εἵναι στον "Ἄδη. δὲν εἵναι τίποτε ποῦ να μὴν
τὸ ἔχη μάθει. "Ἄστε καθόλου παράξενο να μπορῆ αὐτῆ καὶ
γιὰ τὴν ἀρετῆ καὶ γιὰ τὰ ἄλλα να ξαναθυμηθῆ ὄσα καὶ πρὶν
ἤξερε. Καὶ ἐπειδὴ ὄλη ἡ φύση ἔχει ὄμοιογένεια καὶ ἡ ψυχὴ
τὰ ἔχει μάθει ὄλα, τίποτε δὲν ἐμποδίζει, ἀν ἔνα μόνο ξανα-
φέρῆ κανεῖς στο νοῦ του—αὐτὸ δὰ οἱ ἄνθρωποι τὸ ὀνομάζουον
μῆθηση—μόνος του να ξαναβρῆ ὄλα τὰ ἄλλα, φτάνει να ἔχη
θάρρος καὶ να μὴν ἀποκάμνη ἐρευνοῦντας· γιατί ἡ ἔρευνα καὶ
ἡ μῆθηση στο σύνολο τους ἀνάμνηση εἵναι.

Δὲν πρέπει λοιπὸν να πιστεύουμε στον ἐριστικό ἔκεινο
λόγο· γιατί θὰ μᾶς ἔκανε ἀργούς, οἱ μαλακοὶ ἄνθρωποι τὸν
ἀκούον εὐχάριστα, ἐνῶ τοῦτος ἐδῶ κάνει τους ἀνθρώπους
ἐργατικούς καὶ ἐρευνητικούς· πιστεύουνας ἐγῶ ὄτι αὐτός
εἵναι ἀληθινός, θέλω να ἐρευνοῦ μαζὶ σου τί εἵναι ἀρετῆ (2).

MEN. Καλῶ, Σωκράτη. Ἄλλὰ πῶς ἐνοεῖς τοῦτο δῶ,
ὄτι δὲν μαθαίνουμε, ἀλλὰ ὄτι ὀνομάζουμε μῆθηση εἵναι ἀνά-
μνηση; Μπορεῖς να με διδάξης ὄτι αὐτὸ ἔτσι εἵναι;

ΣΩ. Καὶ λίγο πρὶν, Μένων, εἶπα πῶς εἵσαι παμ-
πρόνηρος. Νά, καὶ τώρα με ἐρωτᾷς
ἄν μπορῶ να σε διδάξω, ἐνῶ ἐγῶ σοῦ
εἶρας με τὴν ἐξέταση
ἐνός ὄουλου
ἀνάμνηση, γιὰ να φανῶ ἀμέσως
ὄτι ὁ ἴδιος ἀντιφάσκω με τὸν ἐαυτό μου.

MEN. "Οχι, μὰ τὸ Δία, Σωκράτη, δὲν τὸ εἶπα ἔχον-
τας αὐτὸ στο νοῦ μου, ἀλλὰ ἀπὸ συνήθεια· ὄμως ἂν κατὰ
κάποιο τρόπο μπορῆς να μοῦ δώσης ἐνδείξη ὄτι ἔτσι εἵναι,
κάμε το.

ΣΩ. Δὲν εἵναι βέβαια εὐκόλο, ὄμως γιὰ χάρη σου
θὰ κάμω ὄτι μπορῶ. Ἐλα, κάλεσε μου ἔναν ἀπὸ τούτους

1) Πινδάρου ἀπόσπασμα: ἔκδοση Schroeder ἀριθ. 133, ἔκδοση
Puech τόμ. IV σ. 209-210.

2) Πρωτομᾶ ὁ Σωκράτης τούτῃ τῆ θεωρία, ὄχι γιὰ θεωρητικούς
ἀλλὰ γιὰ πρακτικούς (ἡθικούς) λόγους.

b λῶν ἀκολουθῶν τουτωνὶ τῶν σαυτοῦ ἓνα, ἦντινα βούλει, ἴνα ἐν τούτῳ σοι ἐπιδείξωμαι.

ΜΕΝ. Πάνυ γε. δεῦρό πρόσελθε.

ΣΩ. Ἐλλην μὲν ἐστὶ καὶ ἑλληνίζει;

ΜΕΝ. Πάνυ γε σφόδρα, οἰκογενής.

ΣΩ. Πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν ὑπότερ' ἂν σοι φαίνηται, ἢ ἀναμνησκόμενος ἢ μαθητῶν παρ' ἐμοῦ.

ΜΕΝ. Ἄλλὰ προσέξω.

XVI. ΣΩ. Εἰπέ δή μοι, ὦ παῖ, γινώσκεις τετράγωνον χωρίον ὅτι τοιοῦτόν ἐστιν;

ΠΑΙ. Ἐγώ γε.

c ΣΩ. Ἔστιν ὄν τετράγωνον χωρίον ἴσας ἔχον τὰς γραμμὰς ταύτας πάσας, τέτταρας ὄσας;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐ καὶ ταυταὶ τὰς διὰ μέσον ἐστὶν ἴσας ἔχον;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴη ἂν τοιοῦτον χωρίον καὶ μείζον καὶ ἑλαττον;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Εἰ ὄν εἴη αὕτη ἢ πλευρὰ δυοῖν ποδοῖν καὶ αὕτη δυοῖν, πόσων ἂν εἴη ποδῶν τὸ ὅλον; ὥδε δὲ σκόπει· εἰ ἦν ταύτη δυοῖν ποδοῖν, ταύτη δὲ ἐνὸς ποδὸς μόνον, ἄλλο τι ἀπαξ ἂν ἦν δυοῖν ποδοῖν τὸ χωρίον;

ΠΑΙ. Ναί.

d ΣΩ. Ἐπειδὴ δὲ δυοῖν ποδοῖν καὶ ταύτη, ἄλλο τι ἢ δις δυοῖν γίγνεται;

ΠΑΙ. Γίγνεται.

ΣΩ. Δυοῖν ἄρα δις γίγνεται ποδῶν;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πόσοι ὄν εἰσιν οἱ δύο δις πόδες; λογισάμενος εἰπέ.

ΠΑΙ. Τέτταρες, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐκοῦν γένοιτ' ἂν τούτου τοῦ χωρίου ἕτερον διπλάσιον, τοιοῦτον δέ, ἴσας ἔχον πάσας τὰς γραμμὰς ὥσπερ τοῦτο;

ΠΑΙ. Ναί.

1) Καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον τὸν ὑπερέτη, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἡλικία τοῦ παιδῆ.

2) Ὁ Σωκράτης χαρίζεται στὸ ἄεφος τὰ ἀναγκαῖα σχήματα ἢ τὰ παρουσιάζει μὲν κάποιον ἄλλο τρόπο.

3) Οἱ διαγωνίες.

ἐδῶ τοὺς δούλους πού σέ ἀκολουθοῦν, ὅποιον θέλεις, γιὰ νὰ σοῦ δώσω τὴν ἐνδειξὴ μ' αὐτόν.

ΜΕΝ. Πολὺ εὐχαρίστως. (Σὲ ἓνα δούλο): Ἐλα ἐδῶ κοντά.

ΣΩ. Εἶναι Ἐλληνας, ξέρεῖ Ἐλληνικά;

ΜΕΝ. Πολὺ καλὰ, γεννήθηκε στὸ σπίτι μας.

ΣΩ. Στρέψε λοιπὸν τὴν προσοχὴ σου νὰ δῆς ἂν θὰ σοῦ φανῆ ὅτι ἀναθυμᾶται ἢ μαθαίνει ἀπὸ μένα.

ΜΕΝ. Βέβαια καὶ θὰ προσέξω.

XVI. ΣΩ. Πές μου, παιδί μου (1), ξέρεῖς ὅτι τὸ τετράγωνο ἐπίπεδο εἶναι τέτοιας λογῆς (2);

ΠΑΙ. Ναί βέβαια.

ΣΩ. Καὶ εἶτι τὸ τετράγωνο ἐπίπεδο ἴσες ὅλες τοῦτες τὶς γραμμές, πού εἶναι τέσσερις;

ΠΑΙ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Δὲν εἶναι καὶ τοῦτες ἐδῶ πού τὸ διασχίζουν στὴ μέση (3) ἴσες;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τέτοιο ἐπίπεδο θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρχη καὶ ἰδιό μεγάλο καὶ πῶ μικρό;

ΠΑΙ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν τούτη δῶ ἢ πλευρὰ ἦταν δυὸ πόδια καὶ τούτη δυό, πόσα πόδια θὰ ἦταν ὅλο τὸ τετράγωνο; Ἐξέτασέ το ἔτσι: ἂν ἀπὸ τούτη τὴν πλευρὰ ἦταν δυὸ πόδια, καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἓνα μόνο, δὲν θὰ ἦταν τὸ ἐπίπεδο μιὰ φορὰ δυὸ πόδια;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Ἐπειδὴ ὁμοῦ καὶ ἀπὸ τούτη τὴν πλευρὰ εἶναι δυὸ πόδια, δὲν ἔχομε δυὸ φορὲς δυὸ πόδια;

ΠΑΙ. Ἐχομε.

ΣΩ. Ἐχομε λοιπὸν δυὸ φορὲς δυὸ πόδια;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πόσα πόδια κάνουν λοιπὸν τὰ δυὸ φορὲς δυό; Λογάριασε καὶ πές.

ΠΑΙ. Τέσσερα, Σωκράτη.

ΣΩ. Δὲν θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ ἓνα ἄλλο ἐπίπεδο διπλάσιο ἀπ' αὐτό, τέτοιο εἶδους, νὰ ἔχη, ὅπως τοῦτο, ἴσες ὅλες τὶς πλευρές;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πόσων οὖν ἔσται ποδῶν;

ΠΑΙ. Ὀκτώ.

ΣΩ. Φέρε δὴ, περὶ μὲν εἰπεῖν πηλίκη τις ἔσται ἐκείνου ἢ γραμμῆ ἐκάστη; ἢ μὲν γὰρ τοῦδε δυοῖν ποδοῖν τὶ δὲ ἢ ἐκείνου τοῦ διπλασίου;

ΠΑΙ. Δῆλον δὴ, ὦ Σώκρατες, ὅτι διπλασία.

ΣΩ. Ὁρᾶς, ὦ Μένων, ὡς ἐγὼ τοῦτον οὐδὲν διδάσκω, ἀλλ' ἐρωτῶ πάντα; καὶ νῦν οὗτος οἶεται εἰδέναι ὅποια ἐστὶν ἀφ' ἧς τὸ ὀκτώπουν χωρίον γενήσεται ἢ οὐ δοκεῖ σοι;

ΜΕΝ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Οἶδεν οὖν;

ΜΕΝ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οἶεται δὲ γε ἀπὸ τῆς διπλασίας;

ΜΕΝ. Ναί.

83a XVII. ΣΩ. Θεῶ δὴ αὐτὸν ἀναμνησκόμενον ἐφελξῆς, ὡς δεῖ ἀναμνησθεσθαι.—σὺ δὲ μοι λέγε ἀπὸ τῆς διπλασίας γραμμῆς φῆς τὸ διπλάσιον χωρίον γίνεσθαι; τοιόνδε λέγω, μὴ ταύτη μὲν μακρόν, τῇ δὲ βραχύ, ἀλλὰ ἴσον πανταχῇ ἔστω ὥσπερ τοῦτι, διπλάσιον δὲ τούτου, ὀκτώπουν ἄλλα ἕρα εἰ ἐτι σοι ἀπὸ τῆς διπλασίας δοκεῖ ἔσεσθαι.

ΠΑΙ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν διπλασία αὕτη ταύτης γίνεταί, ἂν ἐτέρω τισαύτην προσθῶμεν ἐνθένδε;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀπὸ ταύτης δὴ, φῆς, ἔσται τὸ ὀκτώπουν χωρίον, ἂν τέτταρες; τοσαῦται γένωνται;

ΠΑΙ. Ναί.

b ΣΩ. Ἀναγραφόμεθα δὴ ἀτ' αὐτῆς ἴσας τέτταρας. ἄλλο τι ἢ τοῦτι ἂν εἴη ὁ φῆς τὸ ὀκτώπουν εἶναι;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐν αὐτῷ ἐστὶ ταυτὶ τέτταρα, ὅν ἕκαστον ἴσον τούτῳ ἐστὶ τῷ τετράποδι;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πόσων ποδιῶν θὰ εἶναι;

ΠΑΙ. Ὀκτώ.

ΣΩ. Ἐλα λοιπὸν, προσπάθησε νὰ μοῦ πῆς πόσο μεγάλη θὰ εἶναι κάθε πλευρά του. Ἡ πλευρὰ τούτου ἐδῶ εἶναι ε

δυὸ πόδια· τί θὰ εἶναι ἡ πλευρὰ τοῦ διπλάσιου;

ΠΑΙ. Εἶναι δὰ φανερό, Σωκράτη, ὅτι θὰ εἶναι διπλάσια (*).

ΣΩ. Βλέπεις, Μένων, ὅτι ἐγὼ δὲν τὸν διδάσκω τίποτε, ἀλλὰ σὲ δια ἐρωτῶ; Καὶ τώρα αὐτὸς νομίζει ὅτι ξέρει ποῖα εἶναι ἡ πλευρὰ ἀπὸ τῆν ὅποια θὰ γίνῃ τὸ ἐπίπεδο τῶν ὀκτῶ ποδιῶν ἢ δὲν νομίζεις;

ΜΕΝ. Πῶς, νομίζω.

ΣΩ. Ἐέρει λοιπὸν;

ΜΕΝ. Ὅχι δά.

ΣΩ. Καὶ νομίζει ὅτι γί'εται ἀπὸ τῆ διπλάσια πλευρὰ τοῦ πρώτου ἐπίπεδου;

ΜΕΝ. Ναί.

XVII. ΣΩ. Παρακολούθησέ τον λοιπὸν στη συνέχεια, πού θὰ ξαναθυμηθῇ, ὅπως πρέπει κανεὶς νὰ ξαναθυμᾶται.

(Στὸ δοῦλο). Λέγε τώρα ἐσύ λέγεις ὅτι ἀπὸ τῆ διπλάσια γραμμῆ γίνεται τὸ διπλάσιο ἐπίπεδο; Τοῦτο δῶ ἐνοῶ, ε

83a ὅχι ἀπὸ τῆ μιᾶ πλευρὰ μακρὴ καὶ ἀπὸ τῆν ἄλλη βραχύ, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἴσο ἀπὸ δια τὰ μέρη, ὅπως τοῦτο δῶ, διπλάσιο ὁμως ἀπὸ τοῦτο, ὀκτῶ ποδιῶν; πρόσσεξ νὰ δῆς ἂν νομίζεις ἀκόμη ὅτι θὰ γίνῃ ἀπὸ διπλάσια πλευρὰ.

ΠΑΙ. Ναί, νομίζω.

ΣΩ. Δὲν θὰ γίνῃ διπλάσια τούτη ἀπὸ τούτην, ἂν προσθῶμε μίαν ἄλλη τόσο μεγάλη ἀρχίζοντας ἀπὸ τοῦτο τὸ σημεῖο;

ΠΑΙ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ἀπὸ τούτην, λοιπὸν λέγεις ὅτι θὰ γίνῃ τὸ ἐπίπεδο τῶν ὀκτῶ ποδιῶν, ἂν ἔχωμε τέσσερις πλευρὲς σὰν αὐτήν;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Ἄς χαράξωμε λοιπὸν σὰν αὐτήν τέσσερις ἴσες πλευρὲς. Τοῦτο δῶ δὲν θὰ ῥταν αὐτὸ πού λέγεις ὅτι εἶναι ὀκτῶ ποδιῶν;

ΠΑΙ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Μὰ δὲν εἶναι σ' αὐτὸ τούτα τὰ τέσσερα, καθένα τους ἴσο μὲ τοῦτο πού εἶναι τέσσερα πόδια;

ΠΑΙ. Ναί.

1) Μὲ πόση ζωκρήτητα ἐκφράζει εὶ δοῦλος τῆ σφαλερῆ αὐτῆ γνώμη του! Μ' αὐτὸν ἀποδιδόσκει εὶ Πλάτων πόσο ἀνεπηρεχάστα γίνεται ἢ ἀποδείξη τοῦ Σωκράτη.

- ΣΩ. Πόσον οὖν γίγνεται; οὐ τετράκις τοσοῦτον;
 ΠΑΙ. Πῶς δ' οὐ;
 ΣΩ. Διπλάσιον οὖν ἐστὶν τὸ τετράκις τοσοῦτον;
 ΠΑΙ. Οὐ μὰ Δία.
 ΣΩ. Ἄλλὰ ποσαπλάσιον;
 ΠΑΙ. Τετραπλάσιον.
- c ΣΩ. Ἀπὸ τῆς διπλάσιος ἄρα, ὦ παῖ, οὐ διπλάσιον ἀλλὰ τετραπλάσιον γίγνεται χωρίον.
 ΠΑΙ. Ἀληθῆ λέγεις.
 ΣΩ. Τετάρων γὰρ τετράκις ἐστὶν ἑκαίδεκα. οὐχί;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Ὀκτώπων δ' ἀπὸ ποίας γραμμῆς; οὐχὶ ἀπὸ μὲν ταύτης τετραπλάσιον;
 ΠΑΙ. Φημί.
 ΣΩ. Τετράπων δὲ ἀπὸ τῆς ἡμισείας ταυτησί τοῦτί;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Ἐλεν τὸ δὲ ὀκτώπων οὐ τοῦδε μὲν διπλάσιον ἐστὶν, τοῦτου δὲ ἡμισυ;
 <ΠΑΙ. Ναί.>
- d ΣΩ. Οὐκ ἀπὸ μὲν μείζωνος ἔσται ἢ τοσαύτης γραμμῆς, ἀπὸ ἐλάττωτος δὲ ἢ τοσαυδῆ; ἢ οὐ;
 ΠΑΙ. Ἐμοιογε δοκεῖ οὕτως.
 ΣΩ. Καλῶς τὸ γὰρ σοι δοκοῖν τοῦτο ἀποκριθῆναι. καὶ μοι λέγε· οὐχ ἡδέ μὲν δυοῖν ποδοῖν ἦν, ἢ δὲ τετάρων;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Δεῖ ἄρα τὴν τοῦ ὀκτώποδος χωρίου γραμμῆν μείζω μὲν εἶναι τῆσδε τῆς δίποδος, ἐλάττω δὲ τῆς τετράποδος.
 ΠΑΙ. Δεῖ.
- e ΣΩ. Πειρῶ δὴ λέγειν πηλίκην τινὰ φῆς αὐτὴν εἶναι.
 ΠΑΙ. Τρίποδα.
 ΣΩ. Οὐκοῦν ἄνπερ τρίπους ἦ, τὸ ἡμισυ ταύτης προσληφόμεθα καὶ ἔσται τρίπους; δύο μὲν γὰρ οἶδε, ὃ δὲ εἷς· καὶ ἐνθενδε ὡσαύτως δύο μὲν οἶδε, ὃ δὲ εἷς· καὶ γίγνεται τοῦτο τὸ χωρίον ὃ φῆς.

- ΣΩ. Πόσο λοιπὸν κάνουν; Ὅχι τέσσερις φορές τόσο;
 ΠΑΙ. Πῶς ὄχι;
 ΣΩ. Εἶναι λοιπὸν διπλάσιο τὸ τέσσερις φορές τόσο;
 ΠΑΙ. Ὅχι, μὰ τὸ Δία.
 ΣΩ. Ἄλλὰ ποσαπλάσιο;
 ΠΑΙ. Τετραπλάσιο.
 ΣΩ. Τὸ συμπέρασμα μάς, παιδί μου, εἶναι ὅτι ἀπὸ τῆς διπλάσια πλευρᾶ δὲν γίνεται διπλάσιο, ἀλλὰ τετραπλάσιο τετράγωνο.
- c ΠΑΙ. Σωστά.
 ΣΩ. Γιατί τέσσερις φορές τέσσερα κάνουν δεκάξι.
 Ὅχι;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Καὶ τὸ ἐπίπεδο τῶν ὀκτῶ ποδιῶν ἀπὸ ποιά πλευρᾶ γίγνεται; Ἀπὸ τούτην δὲν γίνεται τὸ τετραπλάσιο;
 ΠΑΙ. Ναί, τὸ δέχομαι.
 ΣΩ. Καὶ τὸ ἐπίπεδο τῶν τεσσάρων ποδιῶν ἀπὸ τῆς μισῆς πλευρᾶς τῆς πρώτης τούτων ἐδῶ;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Πᾶσι καλὰ· καὶ τὸ ἐπίπεδο τῶν ὀκτῶ ποδιῶν δὲν εἶναι διπλάσιο ἀπὸ τοῦτο ἐδῶ, καὶ τὸ μισὸ αὐτοῦ ἐδῶ;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Δὲν θὰ γίνῃ λοιπὸν ἀπὸ πλευρᾶ μεγαλύτερη ἀπὸ τούτην ἐδῶ, καὶ μικρότερη ἀπ' αὐτὴν ἐδῶ; Ἡ ὄχι;
 ΠΑΙ. Ναί, ἔτσι νομίζω.
- d ΣΩ. Καλὰ· ἐκεῖνο πού σου φαίνεται σωστὸ νὰ ἀπαντᾷς. Ἐλα, πές μου· τούτῃ ἐδῶ δὲν εἶναι δυὸ πόδια καὶ αὐτὴ ἐδῶ τέσσερα;
 ΠΑΙ. Ναί.
 ΣΩ. Πρέπει λοιπὸν ἢ πλευρᾶ τοῦ ἐπιπέδου τῶν ὀκτῶ ποδιῶν νὰ εἶναι πῶς μεγάλη ἀπὸ τούτῃν ἐδῶ, πού εἶναι δυὸ πόδια, καὶ πῶς μικρὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη, πού εἶναι τέσσερα πόδια.
 ΠΑΙ. Πρέπει.
 ΣΩ. Προσπάθησε λοιπὸν νὰ πῆς πόσο μεγάλη δέχεται πῶς εἶναι.
 ΠΑΙ. Τρία πόδια.
 ΣΩ. Ἄν εἶναι τρία πόδια, δὲν θὰ προσθέσωμε τὸ μισὸ αὐτῆς ἐδῶ καὶ θὰ εἶναι τρία πόδια; Νά, δύο αὐτὰ ἐδῶ, καὶ ἓνα τοῦτο· καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πάλι πλευρᾶ δύο αὐτὰ ἐδῶ, καὶ ἓνα τοῦτο· καὶ ἔχομε αὐτὸ τὸ τετράγωνο πού λέγεις.
- e

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἂν ἡ τῆδε τριῶν καὶ τῆδε τριῶν, τὸ ὅλον χωρίον τριῶν τρις ποδῶν γίνεταί;

ΠΑΙ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τρεῖς δὲ τρις πόσοι εἰσὶ πόδες;

ΠΑΙ. Ἐνέα.

ΣΩ. Ἐδει δὲ τὸ διπλάσιον πόσων εἶναι ποδῶν;

ΠΑΙ. Ὀκτώ.

ΣΩ. Οὐδ' ἄρα ἀπὸ τῆς τρίποδος πῶ τὸ ὀκτώπουν χωρίον γίνεταί.

ΠΑΙ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἄλλ' ἀπὸ ποίας; πειρῶ ἡμῖν εἰπεῖν ἀκριβῶς· 84a καὶ εἰ μὴ βούλει ἀριθμεῖν, ἀλλὰ δεῖξον ἀπὸ ποίας.

ΠΑΙ. Ἄλλὰ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἔγωγε οὐκ οἶδα.

XVIII. ΣΩ. Ἐννοεῖς αὖ, ὦ Μένων, οὐ ἔστιν ἤδη βαδίζων ὄδε τοῦ ἀναμνησθεσθαί; δι τὸ μὲν πρῶτον ἤδει μὲν οὐ, ἡ τις ἔστιν ἡ τοῦ ὀκτώποδος χωρίου γραμμῆ, ὥσπερ οὐδὲ νῦν πῶ οἶδεν, ἀλλ' ὄν φετό γ' αὐτὴν τότε εἰδέναι, καὶ θαρραλέως ἀπεκρίνετο ὡς εἰδώς, καὶ οὐχ ἠγείτο ἀπορεῖν· νῦν δὲ ἠγείται ἀπορεῖν ἤδη, καὶ ὥσπερ οὐκ οἶδεν, οὐδ' οἶεται b εἰδέναι.

MEN. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν νῦν βέλτιον ἔχει περὶ τὸ πρᾶγμα ὃ οὐκ ἤδει;

MEN. Καὶ τοῦτο μοι δοκεῖ.

ΣΩ. Ἀπορεῖν ὄν αὐτὸν ποιήσαντες καὶ ναρκᾶν ὥσπερ ἡ νάρκη, μῶν τι ἐβλάψαμεν;

MEN. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Προῦργον γούν τι πεποιθήκαμεν, ὡς ἔοικε, πρὸς τὸ ἐξευρεῖν δηρὸν ἔχει· νῦν μὲν γὰρ καὶ ζητήσκειν ἂν ἠδῆως οὐκ εἰδώς, τότε δὲ θάδῳς ἂν καὶ πρὸς πολλοὺς καὶ πολ- c λάκις φετ' ἂν εἰ λέγειν περὶ τοῦ διπλάσιον χωρίου, ὡς δεῖ διπλασίου τὴν γραμμὴν ἔχειν μήκει.

MEN. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οἶει ὄν ἂν αὐτὸν πρότερον ἐπιχειρήσαι ζητεῖν ἢ μανθάνειν τοῦτο ὃ φετο εἰδέναι οὐκ εἰδώς, πρὶν εἰς

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν ἔχωμε ἀπ' αὐτῆ τὴν πλευρὰ τρία πόδια (μῆκος) καὶ ἀπ' αὐτῆν τρία (πλάτος), ὁλόκληρο τὸ ἐπίπεδο δὲν εἶναι τρεῖς φορές τρία πόδια;

ΠΑΙ. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Καὶ τρεῖς φορές τρία πόσα πόδια κάνουν;

ΠΑΙ. Ἐνέα.

ΣΩ. Τὸ διπλάσιον πόσα πόδια ἔπρεπε νὰ εἶναι;

ΠΑΙ. Ὀκτώ.

ΣΩ. Δὲν γίνεται λοιπὸν ἀκόμη ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν τριῶν ποδιῶν τὸ ἐπίπεδο τῶν ὀκτώ.

ΠΑΙ. Ὅχι ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Τότε ἀπὸ ποιά πλευρά; Προσπάθησε νὰ μᾶς πῆς μὲ ἀκριβεία· καὶ ἂν δὲν θέλῃς νὰ λογαριώσης, δεῖξε ἀπὸ ποιά· 84a

ΠΑΙ. Ἄλλὰ μὰ τὸ Δία, Σωκράτη, ἐγὼ δὲν ξέρω.

XVIII. ΣΩ. Καταλαβαίνεις πάλι, Μένων, πόσο κιάλας Διαπιστώσεις τοῦ προχώρησε τοῦτος ἐδῶ στὴν ἀνάμνηση; Γιατί στὴν ἀρχὴ δὲν ἤξε-
Σωκράτη ρε ποιά εἶναι ἡ πλευρὰ τοῦ ἐπι-
πέδου τῶν ὀκτώ ποδιῶν, ὅπως οὔτε τώρα ἀκόμη ξέρει, νόμιζε ὁμως τότε ὅτι τὴν ξέρει καὶ ἀπαντοῦσε μὲ θάρρος ὡς ἄνθρωπος ποῦ ξέρει, καὶ δὲν ἐνόμιζε ὅτι βρίσκεται σὲ ἀπορία· τώρα νομίζει πιά ὅτι βρίσκεται σὲ ἀπορία, καὶ ὅπως δὲν ξέρει, οὔτε νομίζει πῶς ξέρει. b

MEN. Ἔχεις δίκιο.

ΣΩ. Δὲν εἶναι λοιπὸν σὲ καλύτερη κατάστασις τώρα ὡς πρὸς αὐτὸ ποῦ δὲν ἤξερε;

MEN. Καὶ ἐγὼ αὐτὸ νομίζω.

ΣΩ. Φέροντάς τον λοιπὸν σὲ ἀπορία καὶ ναρκώνοντάς τον ὅπως ἡ νάρκη, τὸν βλάψαμε ἄραγε;

MEN. Ὅχι, δὲν νομίζω.

ΣΩ. Κάπως τὸν ὠφελήσαμε λοιπὸν, ὅπως φαίνεται, ὡς πρὸς τὸ νὰ βρῆ ποῦ εἶναι τὸ σωστό· γιατί τώρα καὶ μὲ εὐχαρίστηση θὰ ἐρευνοῦσε, μὰ ποῦ δὲν ξέρει, ἐνῶ τότε εὐκόλα καὶ μπροστὰ σὲ πολλοὺς καὶ πολλὰς φορές θὰ νόμιζε ὅτι σωστὰ τὰ λέγει γιὰ τὸ διπλάσιον ἐπίπεδο, πῶς πρέπει ἡ πλευρὰ του νὰ εἶναι διπλάσια σὲ μῆκος.

MEN. Φαίνεται.

ΣΩ. Νομίζεις λοιπὸν ὅτι αὐτὸς θὰ δοκίμαζε νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ μαθαῖναι τοῦτο ποῦ νόμιζε πῶς ἤξερε, χωρὶς νὰ τὸ c

ἀπορίαν κατέπεσεν ἠγησάμενος μὴ εἶδέναι, καὶ ἐπόθησεν τὸ εἶδέναι;

ΜΕΝ. Οὐ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ὁνητο ἄρα ναρακήσας;

ΜΕΝ. Δοκεῖ μοι.

ΣΩ. Σκέψαι δὴ ἐκ ταύτης τῆς ἀπορίας ὅ τι καὶ ἀνευρήσει ζητῶν μετ' ἐμοῦ, οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ οὐ διδάσκοντος· φύλαττε δὲ ἄν που εὐρησῆς με διδάσκοντα καὶ διεξιόντα αὐτῶ, ἀλλὰ μὴ τὰς τούτου ὁδὸς ἀνερωτῶντα.

XIX. Λέγε γάρ μοι σύ· οὐ τὸ μὲν τετράπουν τοῦτο ἡμῖν ἐστι χωρίον; μανθάνεις;

ΠΑΙ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἐτερον δὲ αὐτῶ προσθεῖμεν ἂν τοῦτι ἴσον;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τρίτον τόδε ἴσον ἐκατέρῳ τούτων;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν προσαναπληρωσαίμεθ' ἂν τὸ ἐν τῇ γωνίᾳ τόδε;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν γένοιτ' ἂν τέτταρα ἴσα χωρία τάδε;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τί οὖν; τὸ ὅλον τόδε πσσαπλάσιον τοῦδε γίγνεται;

ΠΑΙ. Τετραπλάσιον.

ΣΩ. Ἐδει δὲ διπλάσιον ἡμῖν γενέσθαι ἢ οὐ μέμνησαι;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐστὶν αὕτη γραμμὴ ἐκ γωνίας εἰς γωνίαν 85a [τινὰ] τέμνουσα δίχα ἕκαστον τούτων τῶν χωρίων;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τέτταρες αὐταί γίγνονται γραμμαὶ ἴσαι, περιέχουσαι τοῦτι τὸ χωρίον;

ΠΑΙ. Γίγνονται.

ξέρη, πρὶν πέσει σὲ ἀπορία—ἐπειδὴ ἀπέκτησε τὴν ἰδέα πῶς δὲν ξέρει, —καὶ ἀισθανθῆ τὸν πόθο νὰ μάθῃ;

ΜΕΝ. Δὲν νομιζῶ, Σωκράτη.

ΣΩ. Ὁφελήθηκε λοιπὸν ἀπὸ τοῦ μούδιασμα;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Κοίταξε τώρα, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπορία τούτη, τί θὰ ἀνακαλύψῃ ἐρευνώντας μαζί μου, τοῦ μόνο θὰ τὸν ἐρωτῶ, δὲν θὰ τὸν διδάσκω· καὶ παρακολούθησε μὴπως κάπου μὲ πιάσῃ νὰ τὸν διδάσκω καὶ νὰ τοῦ ἐπεξηγῶ, καὶ ὄχι νὰ κάνω ἐρωτήσεις ἀπάνω στὶς δικές του γνώμες.

XIX. (Στὸ δούλο). Λέγε ἐσύ· τοῦτο (1) δὲν εἶναι τὸ ἐπίπεδόν μας τῶν τεσσάρων ποδιῶν;

Συνεχίζεται ἡ ἐξέταση Καταλαβαίνεις;

τοῦ δούλου ΠΑΙ. Ναί βέβαια.

ΣΩ. Θὰ μπορούσαμε νὰ τοῦ προσθέσωμε ἓνα ἄλλο ἴσο του, τοῦτο ἐδῶ (2);

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τοῦτο τὸ τρίτο (3), ἴσο μὲ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ἄλλα δύο;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Δὲν θὰ ἀμπληρώσωμε καὶ τοῦτο δῶ τὸ κενὸ (4) στῆ γωνία;

ΠΑΙ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ἔχομε λοιπὸν τέσσερα ἐπίπεδα ἴσα, τοῦτα ἐδῶ;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τί λοιπὸν; Πόσες φορές πῶς μεγάλο εἶναι τὸ σύνολόν τους ἀπὸ τοῦτο δῶ (5);

ΠΑΙ. Τέσσερις φορές.

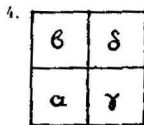
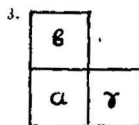
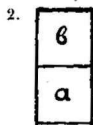
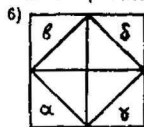
ΣΩ. Χρειαζόμεσταν τὸ διπλάσιον· ἢ δὲν θυμᾶσαι;

ΠΑΙ. Ναί, θυμᾶμαι.

Δὲν ἔχομε ἐδῶ τούτῃ τῇ γραμμῇ ἀπὸ γωνία σὲ γωνία (τῇ διαγωνίῳ) ποῦ τέμνει σὲ δύο ἴσα μέρη καθένα ἀπὸ τούτα τὰ ἐπίπεδα (6);

ΠΑΙ. Ναί.

5) Τὸ πρῶτον τετράγωνον τῶν τεσσάρων ποδιῶν.

ΣΩ. Σκόπει δὴ πηλίκον τί ἐστιν τοῦτο τὸ χωρίον;
ΠΑΙ. Ὁ μανθάνω.

ΣΩ. Οὐχὶ τεττάρων ὄντων τούτων ἡμῖσιν ἐκάστου
ἐκάστη ἢ γραμμῇ ἀποτέμμενον ἐντός; ἢ οὐ;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πόσα οὖν τηλικαῦτα ἐν τούτῳ ἔνεστιν;

ΠΑΙ. Τέτταρα.

ΣΩ. Πόσα δὲ ἐν τῷδε;

ΠΑΙ. Δύο.

ΣΩ. Τὰ δὲ τέτταρα τοῖν δυοῖν τί ἐσται;

ΠΑΙ. Διπλάσια.

b ΣΩ. Τόδε οὖν ποσάπουν γίγνεται;

ΠΑΙ. Ὀκτώπουν.

ΣΩ. Ἀπὸ ποίας γραμμῆς;

ΠΑΙ. Ἀπὸ ταύτης.

ΣΩ. Ἀπὸ τῆς ἐκ γωνίας εἰς γωνίαν τεινούσης τοῦ
τετραπόδος;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καλοῦσιν δὲ γε ταύτην διάμετρον οἱ σοφισταί·
ὥστ' εἰ ταύτη διάμετρος ὄνομα, ἀπὸ τῆς διαμέτρον ἂν,
ὥς σὺ φῆς, ὡ παῖ Μένωνος, γίγνοιτ' ἂν τὸ διπλάσιον χωρίον.

ΠΑΙ. Πάνν μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες.

XX. ΣΩ. Τί σοι δοκεῖ, ὦ Μένων; ἔστιν ἦντινα δόξαν
οὐχ αὐτοῦ οὗτος ἀπεκρίνατο;

c ΜΕΝ. Οὐκ, ἀλλ' ἑαυτοῦ.

ΣΩ. Καὶ μὴν οὐκ ἤδει γε, ὡς ἔφαμεν ὀλίγον πρό-
τερον.

ΜΕΝ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἐνήσαν δὲ γε αὐτῶ αὐται αἱ δόξαι ἢ οὐ;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ δὲν εἶναι τέσπερις τοῦτες οἱ ἴσες γραμμῆς
ποῦ περικλείουν τοῦτο δῶ τὸ ἐπίπεδο;

ΠΑΙ. Εἶναι.

ΣΩ. Σκέψου τώρα πόσο μεγάλο εἶναι τοῦτο τὸ ἐπί-
πεδο (1);

ΠΑΙ. Δὲν καταλαβαῖνω.

ΣΩ. Μὰ δὲν ἦταν αὐτὰ ἐδῶ τέσσερα ἐπίπεδα καὶ κάθε
μιὰ γραμμῆ ἐχώρισε καὶ ἐπῆρε μέσα τὸ μισὸ τοῦ καθενός;
ἢ ὄχι;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πόσα λοιπὸν μισὰ ὑπάρχουν σὲ τοῦτο τὸ ἐπί-
πεδο;

ΠΑΙ. Τέσσερα.

ΣΩ. Καὶ σὲ τοῦτο δῶ (2);

ΠΑΙ. Δύο.

ΣΩ. Τὰ τέσσερα τί εἶναι τῶν δύο;

ΠΑΙ. Διπλάσια.

ΣΩ. Καὶ τὸ ἐπίπεδο τοῦτο (3) μὲ πόσα πόδια γίνε-
ται;

ΠΑΙ. Μὲ ὀκτώ.

ΣΩ. Ἀπὸ ποιά γραμμῆ;

ΠΑΙ. Ἀπὸ τούτην ἐδῶ.

ΣΩ. Ἀπὸ αὐτὴν ποῦ τείνει ἀπὸ γωνία σὲ γωνία τοῦ
τετραγώνου τῶν τεσσάρων ποδιῶν;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τὴν ὀνομάζουν αὐτὴν οἱ σοφιστῆς (4) δια-
γώνιο· ἂν λοιπὸν τὸ ὄνομά της εἶναι διαγώνιος, ἀπὸ τῆ δια-
γώνιο, ὅπως ἐσὺ λέγεις, παιδί τοῦ Μένωνα, θὰ γινόνταν τὸ
διπλάσιον ἐπίπεδο.

ΠΑΙ. Βεβαίότατα, Σωκράτη.

ΣΩ. Πῶς σοῦ φαίνεται, Μένων; Εἶναι καμμιὰ
γνώμη ἀπὸ ὅσες ἀπάντησε, ποῦ
Ξαναρχίζει ἢ συζητήση δὲν ἦταν δική του;

γιά τὴν ἀνάμνηση ΜΕΝ. Ὅχι· ἦταν δικές του
γνώμες.

ΣΩ. Καὶ ὅμως δὲν ἤξερε, ὅπως δεχθήκαμε λίγο
πρὶν.

ΜΕΝ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Ἦταν βέβαια μέσα τοῦ αὐτῆς οἱ γνώμες, ἢ ὄχι;

ΜΕΝ. Ναί.

1) Τὸ ἐγγεγραμμένο.

2) Ἵβνοιε τὸ πρῶτο τετραγώνον.

3) Τὸ ἐγγεγραμμένο, ποῦ ἔγινε ἀπὸ τίς διαγώνιος.

4) Μὲ τὴν πρώτη σημασίᾳ τοῦ ὄρου· οἱ ἐπιδικοί, θὰ λέγαμε, αὐτὴν
ποῦ διδάσκων γνώσεις.

ΣΩ. Τῷ οὐκ εἰδοτί ἄρα περὶ ὧν ἂν μὴ εἰδῆ ἔνεισαν ἀληθεῖς δόξαι περὶ τούτων [ὧν οὐκ ἴσθες];

ΜΕΝ. Φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ νῦν μὲν γε αὐτῷ ὥσπερ ὄναρ ἄρτι ἀνακινῆται αἱ δόξαι αὐτῶν· εἰ δὲ αὐτῶν τις ἀνερωσέται πολ-
λάκις τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ πολλαχῆ, ἴσθ' ὅτι τελευτῶν
d οὐδένος ἦντον ἀκριβοῦς ἐπιστήσεται περὶ τούτων.

ΜΕΝ. Ἔσικεν.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὐδένος διδάξαντος ἀλλ' ἐρωτήσαντος ἐπι-
στήσεται, ἀναλαβὼν αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ δὲ ἀναλαμβάνειν αὐτὸν ἐν αὐτῷ ἐπιστήμην
οὐκ ἀναμνησκεισθαί εἰς;

ΜΕΝ. Πάνο γε.

ΣΩ. Ἄρ' οὐκ οὐ τὴν ἐπιστήμην, ἣν νῦν οὗτος ἔχει, ἦτοι
εἶλαβεν ποτε ἢ αἰεὶ εἶχεν;

ΜΕΝ. Ναι.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὲν αἰεὶ εἶχεν, αἰεὶ καὶ ἦν ἐπιστήμων·
εἰ δὲ ἐλαβέν ποτε, οὐκ ἂν ἐν γε τῷ νῦν βίῳ εἰληφώς εἶη
e ἢ δεδίδαχέν τις τοῦτον γεωμετρεῖν; οὗτος γὰρ ποιήσει περὶ
πάσης γεωμετρίας ταῦτα ταῦτα, καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων
ἅπαντων. ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτον πάντα δεδίδαχε; δίκαιος
γάρ πον εἰ εἰδέναι, ἄλλως τε ἐπειδὴ ἐν τῇ σῆ οικίᾳ γέγονεν
καὶ τέθραπται.

ΜΕΝ. Ἄλλ' οἶδα ἔγωγε ὅτι οὐδεὶς πώποτε ἐδίδαξεν.

ΣΩ. Ἐχει δὲ ταύτας τὰς δόξας, ἢ οὐχί;

ΜΕΝ. Ἀνάγκη, ὡ Σώκρατες, φαίνεται.

XXI. ΣΩ. Εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ νῦν βίῳ λαβῶν, οὐκ ἦδη
86a τοῦτο ὄηλον, ὅτι ἐν ἄλλῳ τινὶ χρόνῳ εἶχε καὶ ἐμμεθάκηκε;
ΜΕΝ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὗτος γέ ἔστιν ὁ χρόνος, δὲ οὐκ ἦν ἀν-
θρώπος;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ οὖν ὄν τ' ἂν ἦ χρόνον καὶ ὄν ἂν μὴ ἦ ἄνθρωπος,
ἐνέσσονται αὐτῷ ἀληθεῖς δόξαι, αἱ ἐρωτήσεις ἐπεγεροθεῖσαι.

ΣΩ. Ὡστε ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἔξερι, ἔχει μέσα του, γιὰ
86a δὲν ἔξερι, ἀληθινὲς γνώμες (1) γιὰ αὐτὰ;

ΜΕΝ. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Οἱ γνώμες βέβαια ἔχουν ἀνακινήθη μέσα του
τώρα πρὶν λίγο σὰν σὲ ὄνειρο· ἂν ὅμως τὸν ἐρωτήσῃ κανεὶς
πολλὲς φορές τὰ ἴδια πράγματα καὶ μὲ πολλοὺς τρόπους,
vὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι στὸ τέλος θὰ τὰ ξέρη μὲ ὅση ἀκρι-
βεια καὶ ὅποιοσδήποτε ἄλλος.

ΜΕΝ. Φαίνεται.

ΣΩ. Δὲ θὰ τὰ ξέρη χωρὶς κανεὶς νὰ τὸν διδάξῃ, ἀλλὰ
μόνο μὲ τίς ἐρωτήσεις ποῦ θὰ τοῦ ἔκαναν; Καὶ δὲν ξανα-
βρῆκε μόνος μέσα του τὴν ἐπιστήμην;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Μὰ τὸ νὰ ξαναβροῖσκη κανεὶς μόνος μέσα του τὴν
ἐπιστήμην, αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνάμνηση; (2).

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Τὴν ἐπιστήμην ἄραγε, ποῦ αὐτὸς τώρα ἔχει, δὲν
86b θὰ πρέπει ἢ κάποτε νὰ τὴν ἀπέκτησε, ἢ νὰ τὴν εἶχε πάντα;
ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Μὰ ἂν τὴν εἶχε πάντα, πάντα του ἦταν ἐπιστή-
μων· ἂν πάλι κάποτε τὴν ἀπέκτησε, δὲν τὴν ἔχει βέβαια
ἀποκτήσει σὲ τούτῃ τῇ ζωῇ. Ἡ μῆσος τοῦ ἔχει κανεὶς δι-
δάξει τὴν γεωμετρίαν; Γιατί αὐτὸς θὰ κάμῃ τὰ ἴδια ἀκρι-
βῶς καὶ γιὰ ὅλη τὴν γεωμετρίαν καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους
κλάδους. Εἶναι λοιπὸν κανεὶς ποῦ τοῦ τὰ διδάξεν ὅλα; Πρέ-
πει ἀσφαλῶς εὐὸ νὰ ξέρῃ, ἀφοῦ μάλιστα στὸ σπῆτι σου
καὶ γεννήθηκε καὶ ἀνατράφηκε.

ΜΕΝ. Μὰ ξέρω βέβαια πῶς κανεὶς ποτὲ ὡς τώρα
δὲν τὸν ἐδίδαξε.

ΣΩ. Ἐχει ὅμως αὐτὲς τίς γνώμες, ἢ ὄχι;

ΜΕΝ. Εἶναι ἀδιαφιλονίκητα φανερό, Σωκράτη.

XXI. ΣΩ. Καὶ ἀφοῦ δὲν τίς ἀπέκτησε σὲ τούτῃ τῇ ζωῇ,
δὲν εἶναι πιά τοῦτο φανερό ὅτι σὲ κάποιον ἄλλο καιρὸ τίς
86b εἶχε καὶ τίς ἔμαθε;

ΜΕΝ. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Καὶ τοῦτος ὁ καιρὸς δὲν εἶναι, ὅταν δὲν ἦταν ἀν-
θρώπος;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν, καὶ τὸν καιρὸ ποῦ ζεῖ ὁ ἄνθρωπος
καὶ τὸν καιρὸ ποῦ δὲν ἦταν, ἔχει μέσα του σιστὲς γνώμες,
οἱ ὁποῖες ὅταν τίς ξυπνήσῃ κανεὶς μὲ ἐρώτηση γίνονται

1) Γιὰ τὴν ἀλλοθὴ δόξαν βλέπε στὴ συνέχεια, 96c-100a.

2) Ἡ ἀνάμνηση ἐδοῦ, ὅπως φαίνεται ἀμέσως ἀπὸ τὴ συνέχεια, εἶναι μὲ πολὺ εὐρύτερο περιεχόμενο, ὑπερφυσικὴ, ὄχι μὲ τὸ νόημα ποῦ τῆς δίνει ἡ Ψυχολογία.

ἐπιστῆμαι γίνονται, ἀρ' οὐκ τὸν αἰεὶ χρόνον μεμαθηκέναι ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ; ὄλιγον γὰρ εἶναι τὸν πάντα χρόνον ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος.

MEN. Φαίνεται.

β **ΣΩ.** Οὐκοῦν εἰ αἰεὶ ἡ ἀλήθεια ἡμῖν τῶν ὄντων ἔστιν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀθάνατος ἂν ἡ ψυχὴ εἴη, ὥστε θαρροῦντα χρῆ, ὃ μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος νῦν, τοῦτο δ' ἔστιν ὃ μὴ μεμνημένος, ἐπιχειρεῖν ζητεῖν καὶ ἀναμνηθῆσθεσθαι;

MEN. Εἴ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶδ' ὅπως.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐμοί, ὦ Μένων, καὶ τὰ μὲν γε ἄλλα οὐκ ἂν πάνν ὑπὲρ τοῦ λόγου δυσχωροῖσαιμην' εἶναι δ' οἰόμενοι δεῖν ζητεῖν, ἃ μὴ τις οἶδεν, βελτίους ἂν εἴμεν καὶ ἀνδρικότεροι καὶ ἤττον ἄργοι ἢ εἰ οἰοίμεθα, ἃ μὴ ἐπιστάμεθα, μηδὲ δυνατόν εἶναι εὖρεῖν μηδὲ δεῖν ζητεῖν, περὶ τούτου πάνν ἂν διαμαχοίμην, εἰ οἷός τε εἴην, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ.

MEN. Καὶ τοῦτο μὲν γὰρ δοκεῖ μοι εὖ λέγειν, ὦ Σώκρατες.

XXII. ΣΩ. Βούλει οὐκ, ἐπειδὴ ὁμοιοῦμεν εἶναι ζητητέον περὶ οὐ μὴ τις οἶδεν, ἐπιχειρήσωμεν κοινῇ ζητεῖν τί ποτ' ἔστιν ἀρετῆ;

MEN. Πάνν μὲν οὐκ. οὐ μέντοι, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἔγωγε ἐκεῖνο ἂν ᾔδιαιτα, ὅπερ ᾔδουμν τὸ πρῶτον, καὶ σκεψάμεν καὶ ἀκούσαιμι, πότερον ὡς διδακτῶ ὄντι αὐτῶ δ ἐπιχειρεῖν, ἢ ὡς φύσει ἢ ὡς τίνι ποτὲ τρόπῳ παραγινόμενης τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀρετῆς.

ΣΩ. Ἄλλ' εἰ μὲν ἐγὼ ἤρχον, ὦ Μένων, μὴ μόνον ἐμαυτῶ ἀλλὰ καὶ σοῦ, οὐκ ἂν ἐσκεψάμεθα πρότερον εἴτε διδακτὸν εἴτε οὐ διδακτὸν ἢ ἀρετῆ, πρὶν δ τί ἔστιν πρῶτον ἐζητήσωμεν αὐτό· ἐπειδὴ δὲ οὐ σαυτοῦ μὲν οὐδ' ἐπιχειρεῖς ἄρχειν, ἴνα δὴ ἐλευθέρως ᾔς, ἐμοῦ δὲ ἐπιχειρεῖς τε ἄρχειν καὶ ἄρχεις, συγχωρήσομαι σοὶ τί γὰρ χρῆ ποιεῖν; **ε** εἴκοιεν οὐκ σκεπτόν εἶναι ποῖόν τί ἔστιν ὃ μῆπω ἴσμεν δ τί ἔστιν. εἰ μὴ τι οὐκ ἀλλὰ σμικρόν γὰρ μοι τῆς ἀρχῆς

ἐπιστῆμες, δὲν σημαίνει αὐτὸ ἄραγε πῶς ἡ ψυχὴ του εἶχε πάντα τῇ μάθησι; Γιατί εἶναι φανερό ὅτι ἡ ὑπαρξὴ καὶ ἡ μὴ ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου καλύπτουν ὅλο τὸν χρόνο.

MEN. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Ἄν πάντα εἶναι μέσα στὴν ψυχὴ μας ἡ ἀλήθεια τῶν ὄντων, θὰ ἦταν ἀθάνατος ἡ ψυχὴ. Δὲν πρέπει λοιπὸν μὲ ὀάρος ἐκεῖνο ποῦ τώρα τυχαίνει νὰ μὴν ξέρης, καὶ αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἔχεις θυμηθῆ, νὰ προσπαθῆς νὰ ἐρευνᾷς καὶ νὰ φέρνης στὴ μνήμη σου;

MEN. Καλὰ τὰ λέγεις, Σωκράτη, μοῦ φαίνεται· δὲν ξέρω πῶς.

ΣΩ. Naί, καὶ σὲ μένα μοῦ φαίνονται καλὰ, Μένων. Τὰ ἄλλα σημεῖα δὲν θὰ μπορούσα πολὺ νὰ τὰ διαβεβαιώσω· ἐπιδοκίμασε, μὲ τὸ νὰ νομίζωμε πῶς πρέπει νὰ ἐρευνᾷς ὅσα δὲν ξέρεις, θὰ γινόμεσταν καλύτεροι καὶ πῶς ἐνεργητικοὶ καὶ λιγώτερο ὀκνηροὶ, παρὰ ἂν νομίζαμε ὅτι ὅσα δὲν ξέρουμε οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ τὰ βροῦμε, οὔτε πρέπει νὰ

ἐρευνῶμε, αὐτὸ πάρα πολὺ θὰ μπορούσα νὰ τὸ ὑποστηρίξω καὶ νὰ ἀγωνιστῶ γι' αὐτό, ἂν εἶχα τίς δυνάμεις, καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα.

MEN. Κι' αὐτὸ μοῦ φαίνεται εἶναι καλὰ τὸ λέγεις, Σωκράτη.

XXII. ΣΩ. Θέλεις λοιπὸν μιὰ ποῦ συμφωνοῦμε ὅτι Ξαναγυρίζουν στὸ πρέπει νὰ ἐρευνᾷς κανεὶς εἶναι, δὲν ξέρει, νὰ ἐπιχειρήσωμε μαζὶ νὰ ἐρευνήσωμε τί εἶναι ἀρετῆ;

MEN. Βεβαίωτατα. Δὲν λέγω ὅχι, Σωκράτη; ὅμως ἐγὼ μὲ πολὺ μεγάλη εὐχαρίστηση θὰ ἐξετάζα ἐκεῖνο ποῦ στὴν ἀρχὴ ἐρώτησα, καὶ θὰ ἀκούα γι' αὐτό, ἂν πρέπει δηλαδὴ νὰ ἐρευνῶμε τὴν ἀρετῆ σὰν κάτι ποῦ διδάσκεται, ἢ σὰν κάτι ποῦ ἐργεταὶ ἀπὸ τῆ φύσης, ἢ σὰν κάτι ποῦ μὲ κάποιον ἄλλον ἐπὶ τέλους τρόπο τὸ ἀποκοτοῦν οἱ ἀνθρώποι.

ΣΩ. Ἄν ἐγὼ κυβερνοῦσα, Μένων, ὅχι μόνον τὸν ἑαυτοῦ μου ἀλλὰ καὶ σένα, δὲν θὰ ἐξετάζαμε πρῶτα ἂν ἡ ἀρετῆ εἶναι διδακτῆ ἢ ὅχι, πρὶν ἐρευνήσωμε τί πράγμα εἶναι. Ἐπειδὴ ὅμως ἐσὺ τὸν ἑαυτοῦ σου οὔτε ἐπιχειρεῖς νὰ τὸν κυβερνᾷς, γιὰ νὰ γίνης φυσικὰ ἐλευθέρως, ἐμένα ὅμως καὶ ἐπιχειρεῖς νὰ μὲ κυβερνᾷς καὶ μὲ κυβερνᾷς, θὰ ὑποχωρήσω καὶ τί ἔλλο νὰ κάμω;

Ὅπως φαίνεται, πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμε τί λογῆς εἶναι ἕνα πράγμα, ποῦ δὲν ξέρομε ἀκόμη τί εἶναι. Τοῦλά-

χάλασον, και συγχώρησον ἐξ ὑποθέσεως αὐτὸ σκοπεῖσθαι, εἴτε διδακτὸν ἔστιν εἴτε ὄπωσον. λέγω δὲ τὸ ἐξ ὑποθέσεως ὧδε, ὡσπερ οἱ γεωμέτραι πολλάκις σκοποῦνται, ἐπειδὴν τας ἔργαι αὐτοῦς, ὡς περὶ χωρίων, εἰ οἶόν τε ἐξ 87a τῶδε τὸν κύκλον τὸδε τὸ χωρίον τρίγωνον ἐνταθῆναι, εἶποι ἂν τις δι, Ὁπῶ οἶδα εἰ ἔστιν τοῦτο τοιοῦτον, ἀλλ' ὡσπερ μὲν τινα ὑπόθεσι προῦργου οἶμα ἔχειν πρὸς τὸ πράγμα τοιάνδε· εἰ μὲν ἔστι τοῦτο τὸ χωρίον τοιοῦτον, ὡς παρὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῦ γραμμὴν παρατεινάντα ἑλλείπειν τοιοῦτω χωρίῳ ὡς ἂν αὐτὸ τὸ παρατεινόμενον ἦ, ἄλλο τι συμβαίνειν μοι δοκεῖ, καὶ ἄλλο αὖ, εἰ ἀδύνατον ἔστιν ταῦτα παθεῖν ὑποθέμενος οὐδ' ἐθέλω εἰπεῖν σοι τὸ συμβαίνειν περὶ τῆς ἐντάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν κύκλον, εἴτε b ἀδύνατον εἴτε μή.

XXIII. Ὁῦτω δὴ καὶ περὶ ἀρετῆς ἡμεῖς, ἐπειδὴ οὐκ ἴσμεν οὐθ' ὅ τί ἐστιν οὐθ' ὑποῖόν τι, ὑποθέμενοι αὐτὸ σκοποῦμεν εἴτε διδακτὸν εἴτε οὐ διδακτὸν ἔστιν, ὧδε λέγοντες· εἰ ποῖόν τί ἐστι τῶν περὶ τὴν ψυχὴν ὄντων ἀρετῆ, διδακτὸν ἂν εἴη ἢ οὐ διδακτὸν; πρῶτον μὲν εἰ ἔστιν ἄλλοιον ἢ οἷον ἐπιστήμη, ἄρα διδακτὸν ἦ οὐ, ἢ δ' ἄνθη ἐλέγμεν, ἀναμνηστὸν· διαφερέτω δὲ μηδὲν ἡμῖν ὀποτέρῳ ἂν τῷ c ὀνόματι χρώμεθα· ἀλλ' ἄρα διδακτὸν; ἢ τοῦτο γε παιτὶ δήλον ἐστὶ οὐδὲν ἄλλο διδάσκειται ἀνθρώπων ἢ ἐπιστήμην;

ΜΕΝ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

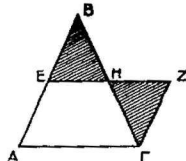
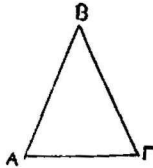
ΣΩ. Εἰ δέ γ' ἔστιν ἐπιστήμη τις ἡ ἀρετῆ, δῆλον ἐστὶ διδακτὸν ἂν εἴη.

ΜΕΝ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Τοῦτου μὲν ἄρα ταχὺ ἀπηλλάγημεθα, ἐστὶ τοιοῦδε μὲν ὄντος διδακτὸν, τοιοῦδε δ' οὐ.

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

1) Ἄν δηλαδὴ ἔχοντας τὸ τρίγωνο ΑΒΓ σχηματίσω τὸ πα-

ραλληλόγραμμο ΑΕΖΓ καὶ τὰ δύο τρίγωνα ΒΕΗ καὶ ΗΖΓ εἶναι ἴσα.

χιστον ἄφρησε κατὰ μέρος, παρακαλῶ, λίγο τὴν ἐξουσία σου καὶ ἐπίτρεψε νὰ ἐξετάσωμε τὸ θέμα—εἴτε δηλαδὴ ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ, εἴτε ὅπως ἄλλῶς—μὲ τὸ «ἀς ὑποθέσωμε». Ἐνωῶ τὸ «ἀς ὑποθέσωμε» ὅπως ἀκριβῆς καὶ οἱ γεωμέτραι πολλὰς φορές· ὅταν κανεὶς τοὺς ἐρωτήρη γιὰ μιὰ ἐπιφάνεια, λόγου χάρι, ἂν εἶναι δυνατόν νὰ ἐγγραφῆ σὲ ὄρισμένο κύκλο ὄρισημένη ἐπιφάνεια, ἐνῶ εἶναι τριγωνικὴ, ἕνας γεωμέτρης θὰ εἴλεγε· δὲν ξέρω ἀκόμη ἂν τοῦτῃ ἡ ἐπιφάνεια μισορῆ νὰ ἐγγραφῆ, νομίζω ὅμως ἐστὶ χρήσιμο εἶναι γιὰ τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ ξεκινήσω ἀπὸ κάποια βάση (ὑπόθεσι) σὺν αὐτῇ ἐδῶ· ἂν τοῦτῃ ἡ τριγωνικὴ ἐπιφάνεια εἶναι τέτοιας λογῆς, ὡστε ἀφοῦ σχηματίσω ἕνα παραλληλόγραμμο ἀπὸ τῆς βάσεως τῆς, καὶ τῆς λείψῃ τὴν ἐπιφάνεια, ὅση θὰ προστεθῆ μὲ τὸ νέο σχῆμα, τότε μοῦ φαίνεται ἐστὶ ἄλλο συμβαίνει μὲ τὴν τριγωνικὴ ἐπιφάνεια (1), καὶ ἄλλο πάλι, ἂν εἶναι ἀδύνατον νὰ παρουσιασθῶν σ' αὐτὴν αὐτὰ ποῦ εἶπα (2). Ἐκινώντας λοιπὸν ἀπὸ μιὰ βάση θὰ σοῦ πῶ τί γίνεται μὲ τὴν ἐγγραφὴν τοῦ τριγώνου στὸν κύκλο, ἂν εἶναι ἀδύνατῃ ἡ δχι. 87a

XXIII. Ἔτσι καὶ μεῖς γιὰ τὴν ἀρετῆ· μιὰ ποῦ δὲν ξέρομε οὔτε τί εἶναι οὔτε τί λογῆς εἶναι, ἄς ἐξετάσωμε ἂν εἶναι διδακτῆ ἢ δχι διδακτῆ ξεκινώντας ἀπὸ μιὰ βάση· ἂν πῶς θὰ σκεφτοῦμε· ἂν τί λογῆς εἶναι ἡ ἀρετῆ σὲ ὅσα ἀναφέρονται στὴν ψυχῆ, θὰ ἦταν διδακτῆ ἢ δχι διδακτῆ; (3). Καὶ πρῶτα ἂν εἶναι κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην, ἄραγε εἶναι διδακτὸ ἢ δχι; ἦ εἶναι κάτι ποῦ, ὅπως τώρα δὲ ἐλέγαμε, μπορεῖ νὰ ξαναρθῆ στὴ μνήμη; Ἄς μιὰ μάς νοιάξῃ τώρα ποῖόνομα θὰ χρησιμοποιήσωμε, μόνον ἂν εἶναι διδακτὸ. c Ἦ αὐτὸ δὲ στὸν καθένα εἶναι φανερὸ ἐστὶ ὁ ἄνθρωπος· μόνον ἐπιστήμην διδάσκειται;

ΜΕΝ. Αὐτῆ εἶναι ἡ γνώμη μου.

ΣΩ. Ἄν βέβαια ἡ ἀρετὴ εἶναι κάποια ἐπιστήμη, εἶναι φανερὸ πῶς θὰ ἦταν διδακτῆ.

ΜΕΝ. Πῶς δχι;

ΣΩ. Γρήγορα, ὅπως φαίνεται, ξεμπερδέψαμε ἀπὸ τοῦτο, ἐστὶ ἂν εἶναι τέτοια ἡ ἀρετῆ, εἶναι διδακτῆ, ἂν τέτοια δχι.

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

2) Μὲ ἄλλα λόγια, ὅπως ἐλευθέρω ἐρμηνεύει ὁ Α. Croiset (ἰσ. π. σ. 260) «ἂν τέτοιου ἔθρου παρουσιασθῶν, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι τοῦτο, ἂν ἄλλοι, ἄλλοι. Στὴ μεταφρασί τοῦ χωρίου αὐτοῦ μὲ βοήθησεν ἡ ἐρμηνεία τοῦ Α. Diès (ἰσ. π. σ. 260, σμ. 1).

3) Ποιῆς δηλαδὴ εἶναι οἱ προϋποθέσεις τοῦ διδακτοῦ;

ΣΩ. Τόδηματ' αὐτοῦ, ὡς εἶκοι, δεῖ σκέψασθαι, πότερον ἔστιν ἐπιστήμη ἢ ἀρετὴ ἢ ἄλλοιον ἐπιστήμης;

d ΜΕΝ. Ἐμοιγε δοκεῖ ἀρετὴ μετὰ τοῦτο σκεπτεῖον εἶναι.

ΣΩ. Τί δὲ δὴ; ἄλλο τι ἢ ἀγαθὸν αὐτὸ φαμεν εἶναι τὴν ἀρετὴν, καὶ αὕτη ἢ ὑπόθεσις μένει ἡμῖν, ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι;

ΜΕΝ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὲν τί ἐστιν ἀγαθὸν καὶ ἄλλο χωρίζομενον ἐπιστήμης, τάχ' ἂν εἴη ἀρετὴ οὐκ ἐπιστήμη τις· εἰ δὲ μηδὲν ἐστιν ἀγαθόν, ὃ οὐκ ἐπιστήμην περιέχει, ἐπιστήμην ἂν τιν' αὐτὸ ὑποπτεύοντες εἶναι ὀρθῶς ὑποπτεύομεν.

ΜΕΝ. Ἐστὶ ταῦτα.

ΣΩ. Καὶ μὴν ἀρετὴ γ' ἐσμὲν ἀγαθοί;

ΜΕΝ. Ναί.

e ΣΩ. Εἰ δὲ ἀγαθοί, ὠφέλιμοι πάντα γὰρ τὰγαθὰ ὠφέλιμα. οὐχί;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ἡ ἀρετὴ δὴ ὠφέλιμον ἐστίν;

ΜΕΝ. Ἀνάγκη ἐκ τῶν ὁμολογημένων.

XXIV. ΣΩ. Σκεψώμεθα δὴ καθ' ἕκαστον ἀναλαμβάνοντες, ποῖα ἐστὶν ἃ ἡμᾶς ὠφελεῖ. ὑγίεια, φαμεν, καὶ ἰσχύς καὶ κάλλος καὶ πλοῦτος δὴ· ταῦτα λέγομεν καὶ τὰ τοιαῦτα ὠφέλιμα. οὐχί;

ΜΕΝ. Ναί.

88a ΣΩ. Ταῦτά δὲ ταῦτα φαμεν ἐνίοτε καὶ βλέπτειν ἢ σὺ ἄλλως φῆς ἢ οὕτως;

ΜΕΝ. Οὐκ, ἀλλ' οὕτως.

ΣΩ. Σκόπει δὴ, ὅταν τί ἐκάστου τούτων ἡγῆται, ὠφελεῖ ἡμᾶς, καὶ ὅταν τί, βλάπτει; ἀρ' οὐχ ὅταν μὲν ὀρθὴ χεῖρις, ὠφελεῖ, ὅταν δὲ μή, βλάπτει;

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἐπι τοῦτων καὶ τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν σκεψώμεθα. σωφροσύνην τι καλεῖς καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν καὶ εὐμαθίαν καὶ μνήμην καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα;

Εἶναι ἡ ἀρετὴ ἐπιστήμη;

ΣΩ. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ πρέπει, ὅπως φαίνεται, νὰ ἐξετάσωμε ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐπιστήμη, ἢ εἶναι δια-

φορητικὴ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην (1).

d ΜΕΝ. Νομίζω βέβαια ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ ἐξετάσωμε ὕστερα ἀπ' αὐτό.

ΣΩ. Μὰ τί; Δὲν λέγομε ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀγαθόν; Δεχόμεστε πάντα τούτη τὴ βάση μας ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀγαθὸ πρᾶγμα;

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν ὑπάρχη καὶ κάποιο ἄλλο ἀγαθόν, χωριστὸ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην, ἡ ἀρετὴ τότε δὲν θὰ ἦταν ἐπιστήμη· ἂν ὅμως δὲν ὑπάρχη κανένα ἀγαθόν, πού νὰ μὴν τὸ περιλαμβάνη ἐπιστήμη, τότε, ὑπονοώντας ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐπιστήμη, θὰ κάναμε μιὰ σωστὴ ὑπόνοιαν.

ΜΕΝ. Ἐστὶ εἶναι.

ΣΩ. Μὲ τὴν ἀρετὴν βέβαια εἶμαστε ἀγαθοί· ἔτσι;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ἂν ἀγαθοί, τότε ὠφέλιμοι· γιὰτί ὅλα τὰ ἀγαθὰ ὠφέλιμα. Ὅχι;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ἡ ἀρετὴ λοιπὸν ὠφέλιμο πρᾶγμα;

ΜΕΝ. Ἀναγκαστὸν, ὕστερα ἀπὸ ὅσα δεχτήκαμε.

XXIV. ΣΩ. Ἄς σκεφτοῦμε τώρα, παίρνοντάς τα ἕνα ἕνα χωριστά, ποῖα εἶναι κείνα πού μᾶς ὠφελοῦν. Ἡ ὑγεία, λέμε, καὶ ἡ δύναμη καὶ τὸ κάλλος καὶ ὁ πλοῦτος· αὐτὰ καὶ τὰ ὁμοιά τους τὰ λέγομε ὠφέλιμα. Ὅχι;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Τὰ ἴδια ὅμως αὐτὰ λέγομε ὅτι κάποτε μᾶς βλάπτουν· ἢ σὺ τὰ βλέπεις ἀλλιῶς καὶ ὄχι· ἔτσι;

ΜΕΝ. Ὅχι ἀλλιῶς, ἀλλὰ ἔτσι.

ΣΩ. Ἐξέτασε τώρα τοῦτο· ὅταν τί κυβερνᾷ καθένα ἀπὸ αὐτὰ μᾶς ὠφελεῖ, καὶ ὅταν τί τὸ κυβερνᾷ μᾶς βλάπτει; Ἄραγε δὲν μᾶς ὠφελεῖ, ὅταν τὸ κυβερνᾷ ἡ ὀρθὴ χρῆσις, καὶ δὲν μᾶς βλάπτει ὅταν γίνεται τὸ ἀντίθετο;

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ἄς ἐξετάσωμε τώρα καὶ ὅσα ἀφοροῦν τῇ ψυχῇ. Εἶναι κάτι πού τὸ ὀνομάζουμε σωφροσύνη, δικαιοσύνη, ἀνδρεία, ζῦμᾶθεια, μνήμη, γενναϊοδωρία καὶ ὅλα τὰ ὁμοιά τους;

ἔδωκε ἀφορμὴ νὰ προβληθῇ τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως ἀρετῆς καὶ ἐπιστήμης (194d-199e).

1) Στὸ «Λάχη» ὁ Νικίας εἶπεν ὀρίσει τὴν ἀνδρεία ὡς ἐπιστήμη τῶν δεινῶν καὶ τῶν θαρραλέων. Ὁ ὄρισμός του πού δὲν θεωρήθηκε πλήρης

b ΜΕΝ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Σκόπει δὴ, τούτων ἅττα σοι δοκεῖ μὴ ἐπιστήμη εἶναι ἀλλ' ἄλλο ἐπιστήμης, εἰ οὐχὶ τοτὲ μὲν βλάπτει, τοτὲ δὲ ὠφελεῖ; οἷον ἀνδρεία, εἰ μὴ ἔστι φρόνησις ἡ ἀνδρεία ἀλλ' οἷον θάρρος τι· οὐχὶ ὅταν μὲν ἄνευ νοῦ θαρρῆ ἄνθρωπος, βλάπτεται, ὅταν δὲ σὺν νῷ, ὠφελείται;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ σωφροσύνη ὡσαύτως καὶ εὐμαθία· μετὰ μὲν νοῦ καὶ μαθητόμενα καὶ καταρτυόμενα ὠφέλιμα, c ἄνευ δὲ νοῦ βλαβερά;

ΜΕΝ. Πάνυ σφόδρα.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὐλλήβδην πάντα τὰ τῆς ψυχῆς ἐπιχειρήματα καὶ κατεργήματα ἡγουμένης μὲν φρονήσεως εἰς εὐδαιμονίαν τελευτᾷ, ἀφροσύνης δ' εἰς τούαντίον;

ΜΕΝ. Ἔσκειν.

ΣΩ. Εἰ ἄρα ἀρετὴ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τί ἐστιν καὶ ἀναγκαῖον αὐτῷ ὠφέλιμον εἶναι, φρόνησον αὐτὸ δεῖ εἶναι, ἐπειδήπερ πάντα τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτὰ μὲν καθ' αὐτὰ οὕτε ὠφέλιμα οὕτε βλαβερά ἐστίν, προσγενομένης δὲ φρονήσεως d ἡ ἀφροσύνης βλαβερά τε καὶ ὠφέλιμα γίνονται· κατὰ δὴ τούτων τὸν λόγον ὠφέλιμόν γε οὖσαν τὴν ἀρετὴν φρόνησιν δεῖ τιν' εἶναι.

ΜΕΝ. Ἐμοίγε δοκεῖ.

XXV. ΣΩ. Καὶ μὲν δὴ καὶ τάλλα, ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, πλουτὸν τε καὶ τὰ τοιαῦτα, τοτὲ μὲν ἀγαθὰ τοτὲ δὲ βλαβερά εἶναι, ἄρα οὐχ ὥσπερ τῇ ἄλλῃ ψυχῇ ἡ φρόνησις ἡγουμένη ὠφέλιμα τὰ τῆς ψυχῆς ἐποιεῖ, ἡ δὲ ἀφροσύνη e βλαβερά, ὅπως αὐ καὶ τούτοις ἡ ψυχὴ ὁρθῶς μὲν χρωμένη καὶ ἡγουμένη ὠφέλιμα αὐτὰ ποιεῖ, μὴ ὁρθῶς δὲ βλαβερά;

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὅρθῶς δὲ γε ἡ ἔμφρων ἡγεῖται, ἡμαρτημένους δ' ἡ ἄφρων;

ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτω δὴ κατὰ πάντων εἰπεῖν ἔστιν, τῷ ἀνθρώπῳ τὰ μὲν ἄλλα πάντα εἰς τὴν ψυχὴν ἀνηρητῆσθαι, τὰ 89a δὲ τῆς ψυχῆς αὐτῆς εἰς φρόνησιν, εἰ μέλλει ἀγαθὰ εἶναι·

ΜΕΝ. Ναὶ βέβαια.

ΣΩ. Ἐξέταξε τώρα ἐκεῖνα ἀπ' αὐτὰ ποῦ σοῦ φαίνονται πὼς δὲν εἶναι ἐπιστήμη, ἀλλὰ διαφορετικὰ ἀπ' αὐτήν, ἂν αὐτὰ ἄλλοτε βλάπτουν καὶ ἄλλοτε ὠφελοῦν. Ἡ ἀνδρεία, λόγου χάριν, ὅταν δὲν εἶναι ἀνδρεία μὲ φρόνησιν, ἀλλὰ κάποιον θάρρος· ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ θάρρος ποῦ δὲν τὸ συνοδεύει φρόνηση, δὲν εἶναι τότε ποῦ βλάπτεται, καὶ δὲν ὠφελιέται, ὅταν τὸ συνοδεύῃ ἡ φρόνηση; (!).

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τὸ ἔδιο καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ εὐμαθία· ὅταν μὲ μυαλό καὶ τὰ μαθαίνουμε καὶ τὰ ἀσκοῦμε, εἶναι ὠφέλιμα, ὅταν χωρὶς μυαλό, βλαβερά;

ΜΕΝ. Πολύ σωστά.

ΣΩ. Ὅλα λοιπὸν ὅσα ἐπιχειρεῖ ἡ ψυχὴ, νὰ τὰ πάρουμε ὅλα μαζί, καὶ οἱ σκληραγωγίεις τῆς, ὅταν τὰ κυβερνᾷ ἡ φρόνηση δὲν καταλήγουν σὲ εὐδαιμονία, καὶ ὅταν ἡ ἀφροσύνη στὸ ἀντίθετο;

ΜΕΝ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν ἡ ἀρετὴ εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς ἐκδηλώσεις τῆς ψυχῆς καὶ ἀναγκαῖο τῆς χαρακτηριστικὸ ἔχῃ νὰ εἶναι ὠφέλιμη, πρέπει νὰ εἶναι φρόνηση, ἀφοῦ ὅλα τὰ ἄλλα τῆς ψυχῆς αὐτὰ καθεαυτὰ οὕτε ὠφέλιμα οὕτε βλαβερά εἶναι, ὅταν ὅμως πάρουν μαζί τους τὴ φρόνηση ἢ τὴν ἀφροσύνη, γίνονται βλαβερά ἢ ὠφέλιμα. Σύμφωνα λοιπὸν μ' αὐτὴ τὴ σκέψη, τὴν ὥρα ποῦ ἡ ἀρετὴ εἶναι ὠφέλιμη, πρέπει νὰ εἶναι κάποιον φρόνηση.

ΜΕΝ. Ἐγὼ συμφωνῶ.

XXV. ΣΩ. Καὶ μὲ τὰ ἄλλα βέβαια, τὸν πλοῦτο καὶ τὰ ἄλλα ἀνάλογα, γιὰ τὰ ὅποια πρὶν λίγο ἐλέγαμε ὅτι ἄλλοτε εἶναι ἀγαθὰ καὶ ἄλλοτε βλαβερά, ἄραγε δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο; Ὅπως τίς ἄλλες τάσεις τῆς ψυχῆς, ὅταν τίς κυβερνᾷ ἡ φρόνηση, τίς κάνει ὠφέλιμες, ἔτσι καὶ αὐτὰ ὅταν ἡ ψυχὴ τὰ χρησιμοποιοῦ ὁρθὰ καὶ τὰ κυβερνᾷ, δὲν τὰ κάνει ὠφέλιμα, ὅταν ὄχι ὁρθὰ, βλαβερά;

ΜΕΝ. Βεβαίως τατα.

ΣΩ. Καὶ ὁρθὰ βέβαια κυβερνᾷ ἡ φρόνησιμ ψυχὴ, σφαλερὰ δὲ ἡ ἄφρων;

ΜΕΝ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ ποῦμε ἔτσι γιὰ ὅλα: στὸν ἄνθρωπο ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι ἐξαρτημένα ἀπὸ τὴν ψυχὴν, καὶ ὁ κόσμος τῆς Ἰδίας τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴ φρόνησιν, 89a

καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ φρόνησι, ἂν εἴη τὸ ὠφέλιμον φαρμὲν δὲ τὴν ἀρετὴν ὠφέλιμον εἶναι;

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Φρόνησιν ἄρα φαρμὲν ἀρετὴν εἶναι, ἧτοι ξύμπασαν ἢ μέρος τι;

ΜΕΝ. Δοκεῖ μοι καλῶς λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, τὰ λεγόμενα.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐκ ἂν εἴεν φύσει οἱ ἀγαθοί.

ΜΕΝ. Οὐ μοι δοκεῖ.

b ΣΩ. Καὶ γὰρ ἂν που καὶ τόδ' ἦν εἰ φύσει οἱ ἀγαθοὶ ἐγίγνοντο, ἧσάν που ἂν ἡμῶν οἱ ἐγίνωσκον τῶν νέων τοὺς ἀγαθοὺς τὰς φύσεις, οὐδ' ἡμέτεῖς ἂν παραλαβόντες ἐκείνων ἀποφηράτων ἐφυλάττομεν ἐν ἀκροπόλει, κατασημνημένοι πολὺ μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον, ἵνα μηδεὶς αὐτοὺς διέφθειρεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφίκοιντο εἰς τὴν ἡλικίαν, χρήσιμοι γίνονται ταῖς πόλεσι.

ΜΕΝ. Εἰκόσ γέ τοι, ὦ Σώκρατες.

c XXVI. ΣΩ. Ἄρ' οὐν ἐπειδὴ οὐ φύσει οἱ ἀγαθοὶ ἀγαθοὶ γίνονται, ἄρα μαθήσει;

ΜΕΝ. Δοκεῖ μοι ἤδη ἀναγκαῖον εἶναι καὶ δῆλον, ὦ Σώκρατες, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, εἴπερ ἐπιστήμη ἐστὶν ἀρετῆ, ὅτι διδακτὸν ἐστίν.

ΣΩ. Ἴσως νῆ Δία· ἀλλὰ μὴ τοῦτο οὐ καλῶς ὠμολογήσαμεν;

ΜΕΝ. Καὶ μὴν ἐδόκει μὲν ἄρτι καλῶς λέγεσθαι.

ΣΩ. Ἄλλὰ μὴ οὐκ ἐν τῷ ἄρτι μόνον δέη αὐτὸ δοκεῖν καλῶς λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν τῷ ἔπειτα, εἰ μέλλει τι αὐτοῦ ὄνιες εἶναι.

d ΜΕΝ. Τί οὐν δῆ; πρὸς τί βλέπων δυσχεραίνεισ αὐτὸ καὶ ἀπιστεῖς μὴ οὐκ ἐπιστήμη ἢ ἡ ἀρετῆ;

ΣΩ. Ἐγὼ σοι ἔρω, ὦ Μένων. τὸ μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸ εἶναι, εἴπερ ἐπιστήμη ἐστίν, οὐκ ἀνατίθεται μὴ οὐ καλῶς λέγεσθαι· ὅτι δὲ οὐκ ἐστὶν ἐπιστήμη, σκέψαι ἐάν σοι δοκῶ εἰκότως ἀπιστεῖν. τότε γάρ μοι εἰπέ· εἰ ἐστὶν διδακτὸν οὐτιοῦν πρᾶγμα, μὴ μόνον ἀρετῆ, οὐκ ἀναγκαῖον αὐτοῦ καὶ διδασκάλου καὶ μαθητᾶς εἶναι;

1) Μένει ἀνοικτὸ τὸ πρόβλημα τί φρόνησι εἶναι ἡ ἀρετῆ, ποῖα δραστηρὴ ἡ σχέση ἀνάμεσα στη φρόνησι καὶ τὴν ἀρετῆ. Εἶναι τὸ πρόβλημα πού ἐμενε ἀναπάντητο στὸ «Λάχη». Θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια πὺς θὰ ἀντιμετωπιηθῆ τῶρα.

ἂν πρόκειται νὰ εἶναι ἀγαθὰ· καὶ σύμφωνα μὲ τὴ σειρά αὐτῆ τῶν σκέψεων φρόνησι θὰ ἦταν τὸ ὠφέλιμον· δὲν λέμε ὅτι ἡ ἀρετῆ εἶναι ὠφέλιμη;

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Δεχόμεστε λοιπὸν ὅτι ἡ ἀρετῆ εἶναι φρόνησι, ἢ ὀλόκληρη ἢ φρόνησι ἢ κάποιον μέρος της; (!)

ΜΕΝ. Νομίζω, Σωκράτη, ὅτι ὀρθὰ εἶναι αὐτὰ πού λέγεσι.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν αὐτὰ εἶναι ἔτσι, οἱ ἀγαθοὶ δὲν θὰ ἦταν ἀπὸ τῆ φύση.

Ἡ ἀρετῆ δὲν εἶναι ΜΕΝ. Δὲν νομίζω. ὄρω ἀπὸ τῆ φύση ΣΩ.

Γιατί τότε θὰ γινόταν ἀσφαλῶς καὶ τοῦτο δῶ : ἂν οἱ ἀγαθοὶ ἦταν ἀπὸ τῆ φύση ἀγαθοὶ, θὰ εἴχαμε βέβαια μεικροὺς πού θὰ ξεχώριζαν ἀπὸ τοὺς νέους ὅσους εἶχαν τὴν ἀγαθὴ φύση, καὶ αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς παίρναμε εἰμεῖς, ὅταν ἐκείνοι θὰ εἶχαν ἀποφανθῆ, θὰ τοὺς φυλάγαμε στὴν ἀκρόπολι, σφιχτοκλειδώνοντας τους πολὺ περισσότερο παρὰ ὅσο τὸ χρυσάφι, γιὰ νὰ μὴ μᾶς τοὺς διαφθεῖρη κανεὶς, ἀλλὰ νὰ γίνον χρήσιμοι στὶς πόλεις, ὅταν θὰ μεγάλωναν.

ΜΕΝ. Εἶναι φυσικό, Σωκράτη.

XXVI. ΣΩ. Μήπως, μιά πού οἱ ἀγαθοὶ δὲν εἶναι ἀγαθοὶ

οὔτε προῖον μαθήσεως ἀπὸ τῆ φύση, μήπως γίνονται μὲ ἀπόηση; ΜΕΝ. Ἄναγκαῖο πιά μοῦ φαίνεται πὺς αὐτὸ εἶναι· καὶ εἶναι φανερό, Σωκράτη, ἂν βέβαια ἐπιστήμη εἶναι ἡ ἀρετῆ, ὅτι εἶναι διδακτὸ πρᾶγμα.

ΣΩ. Ἴσως μὰ τὸ Δία· μήπως ὅμως αὐτὸ τὸ δεχτήκαμε ὄχι σωστά;

ΜΕΝ. Μὰ τῶρα μόλις μᾶς φάνηκε πὺς ἦταν σωστό.

ΣΩ. Νὰ προσέξουμε μήπως δὲν πρέπει στὸ τῶρα μόλις νὰ φαίνεται πὺς εἶναι σωστό, ἀλλὰ καὶ στὸ τῶρα καὶ στὸ ὕστερα, ἂν πρόκειται νὰ ἔχη μέσα του κάτι τὸ γερό.

ΜΕΝ. Μὰ τί συμβαίνει; Σὲ τί ἀποβλέποντας στενωχωρίεσαι καὶ ὑποπεύεσαι ὅτι δὲν εἶναι ἐπιστήμη ἡ ἀρετῆ;

ΣΩ. Ἐγὼ θὰ σοῦ πῶ, Μένων. Τὸ ὅτι εἶναι διδακτῆ, ἂν βέβαια εἶναι ἐπιστήμη, δὲν τὸ ἀνακαλῶ μήπως δὲν εἰπώθηκε σωστά. Κοίταξέ ὅμως ἂν σοῦ φαίνεται ὅτι εὐλογα ὑποπεύομαι πὺς δὲν εἶναι ἐπιστήμη. Νά, τοῦτο δῶ πὺς μου ἂν ὀποιοδήποτε πρᾶγμα εἶναι διδακτὸ, ἀναγκαῖα συνέπεια δὲν εἶναι νὰ ἔχωμε καὶ δασκάλους γι' αὐτὸ καὶ μαθητᾶς;

b

c

d

e ΜΕΝ. "Εμοίγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούναντιον αὐ, οὐ μήτε διδάσκαλοι μήτε μαθηταὶ εἶεν, καλῶς ἂν αὐτὸ εἰκάζοντες εἰκάζοιμεν μὴ διδάκτων εἶναι;

ΜΕΝ. "Ἔστι ταῦτα· ἀλλ' ἀρετῆς διδάσκαλοι οὐ δοκοῦσι σοι εἶναι;

ΣΩ. Πολλὰκις γοῦν ζητῶν εἶ τινες εἰεν αὐτῆς διδάσκαλοι, πάντα ποιῶν οὐ δύνωμαι εὐρεῖν. καίτοι μετὰ πολλῶν γε ζητῶ καὶ τούτων μάλιστα, οὓς ἂν οἴωμαι ἐμπειροτάτους εἶναι τοῦ πράγματος. καὶ δὴ καὶ νῦν, ὦ Μένων, εἰς καλὸν ἤμῃν "Αντος ὅδε παρεκαθέετο, ᾧ μεταδοῦμεν τῆς ζητήσεως. εἰκότως δ' ἂν μεταδοίμεν ἄν. "Αντος γάρ ὅδε πρῶτον μὲν

90a ἔστι πατὴρ πλουσίον τε καὶ σοφοῦ "Ανθεμίωνος, ὃς ἐγένετο πλούσιος οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦτον οὐδὲ δόντος τινός, ὡσπερ ὁ νῦν νεωστὶ εἰληφώς τὰ Πολυκράτους χρήματα 'Ισμηρίας ὁ Θηβαῖος, ἀλλὰ τῇ αὐτοῦ σοφίᾳ κτησάμενος καὶ ἐπιμελείᾳ, ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα οὐχ ἀπερηφανος δοκῶν εἶναι πολλῆς οὐδὲ ὀγκώδους τε καὶ ἐπαχθῆς, ἀλλὰ κόσμιος καὶ εὐσταλῆς ἀνήρ' ἔπειτα τούτων εὖ ἔθρεψε καὶ ἐπαίδευσεν, ὡς δοκεῖ 'Αθηναίων τῶ πληθει· αἰροῦνται γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς, δίκαιον δὴ μετὰ τοιοῦτων ζητεῖν ἀρετῆς περὶ διδασκάλους, εἴτ' εἰσὶν εἴτε μὴ, καὶ οὕτως.

b XXVII. Σὺ οὖν ἤμῃν, ὦ "Αντε, συζήτησον, ἐμοὶ τε καὶ τῷ σαντοῦ ξένῳ Μένωνι τῷδε, περὶ τούτου τοῦ πράγματος, τίνες ἂν εἰεν διδάσκαλοι. εἰδὲ δὲ σκέψαι εἰ βουλοίμεθα Μένωνα τόνδε ἀγαθὸν ἰατρὸν γενέσθαι, παρὰ τίνας ἂν αὐτὸν

c πέμποιμεν διδασκάλους; ἀρ' οὐ παρὰ τοὺς ἰατρούς;
 ΑΝ. Πάνυ γε.
 ΣΩ. Τί δ' εἰ σκοτοτόμον ἀγαθὸν βουλοίμεθα γενέσθαι, ἀρ' οὐ παρὰ τοὺς σκοτοτόμους;
 ΑΝ. Ναί.
 ΣΩ. Καὶ τᾶλλα οὕτως;

ΜΕΝ. Νομίζω βέβαια.

ΣΩ. Καὶ τὸ ἀντίθετο, γὰρ ὅποιο πρᾶγμα πάλι οὔτε διδάσκαλοι οὔτε μαθηταὶ ὑπάρχουν, ὑποθέτοντας πῶς δὲν εἶναι διδακτὸ δὲν θὰ κάναμε σωστὴ ὑπόθεσις;

ΜΕΝ. "Ἔτσι εἶναι· μὰ νομίζεις ὅτι δὲν ὑπάρχουν διδάσκαλοι ἀρετῆς;

ΣΩ. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ζητῶντας πολλές φορές ἂν ὑπάρχουν διδάσκαλοι τῆς, ἂν καὶ ἕκανα τὸ πᾶν, δὲν μπορῶ νὰ βρῶ. Καὶ ὁμοῦ τοὺς γυρεῖω μαζί με πολλοὺς βραὶ μάλιστα με ἐκείνους ποὺ πιστεύω ὅτι εἶναι πολὺ ἐμπειροὶ γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Μὰ νά, σὲ καλῆ ἡρα, Μένων, βρέθηκε κοντά μας ὁ "Αντος (!) ᾧς τοῦ μεταδώσαμε τὴν ἐρευνά μας. Εὐλογο θὰ ἦταν· γιὰτὶ τούτος ἐδῶ ὁ "Αντος πρῶτα

90a πρῶτα εἶναι ἀπὸ πατέρα καὶ πλούσιον καὶ σοφῶ, τὸν "Ανθεμίωνα, ποὺ δὲν ἔγινε πλούσιος τυχαῖα, οὔτε ἀπὸ κάποια δωρεά, ὅπως ὁ 'Ισμηρίας (?) ὁ Θηβαῖος, ποὺ τώρα τελευταῖα πήρε τοὺς θησαυροὺς τοῦ Πολυκράτη (?), ἀλλὰ ἀπέκτησε τὰ πλούτη του με τὴν ἐξυπνάδα του καὶ τὴν ἐπιμελεία του· ἔπειτα καὶ στὰ ἄλλα φαινόμενα ὅχι φαντασμένος πολλῆς, φουσκωμένος καὶ ἀνυπόφορος, ἀλλὰ κόσμιος καὶ με καλοὺς τρόπους· κι' ἀκόμη ἔδωσε καλὴ ἀνατροφή καὶ παιδεία σὲ τοῦτον ἐδῶ, ὅπως νομίζεις ὁ λαὸς τῶν 'Αθηναίων (*), ποὺ, ὅπως κι' ἂν ἔχη, τὸν ἐκλέγουν στὰ πῶ μεγάλα ἀξιώματα. Εἶναι λοιπὸν σωστὸ με τέτοιους νὰ ἀναζητοῦμε διδασκάλους τῆς ἀρετῆς, ἂν ὑπάρχουν ἢ ὅχι, καὶ ποιοὶ εἶναι.

b XXVII. Σὺ λοιπὸν, "Αντε, ἐρευνήσε μαζί με μένα καὶ τούτων τὸν δικὸ σου ξένον τὸν Μένωνα, αὐτὸ τὴ ζήτημα: ποιοὶ θὰ εἶναι οἱ διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἐξέταξε ἔτσι: ἀν θέλαμε νὰ γίνῃ ὁ Μένων καλὸς γιατρός, σὲ ποιοὺς δασκάλους θὰ τὸν στέλναμε; "Οχι ἄραγε στοὺς γιατρούς;

ΑΝΤΟΣ. Βεβαίωτατα.

c ΣΩ. Καὶ τί θὰ κάναμε ἂν ὁ "Αντος παίρνει μέρος στὴ θεωρητικὴ συζήτηση παπουτοστῆδες; ΑΝ. Ναί. ΣΩ. Καὶ γιὰ τὰ ἄλλα τὸ ἴδιο;

ΣΩ. Καὶ τί θὰ κάναμε ἂν θέλαμε νὰ γίνῃ καλὸς παπουτοστῆς, δὲν θὰ τὸν στέλναμε στοὺς παπουτοστῆδες;

ΑΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ γιὰ τὰ ἄλλα τὸ ἴδιο;

παρὰπέπει ὁ Σωκράτης ὁ "Αθηναίων τῶ πληθει· ἰὰ τὴ γνώμη ποὺ ὑπάρχει γι' αὐτὸν, δὲν ἐκφράζει τὴ δική του γνώμη.

1) Ὁ πῶ ἐπικίνδυνος ἀπὸ τοὺς καθηγούρους τοῦ Σωκράτη.

2) Δὲν εἶναι βέβαιο ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν 'Ισμηρία τὸν ἀρχηγὸ τῶν ἀντισπαρτιατικῶν Θηβαίων. (Βλέπε εἰσαγωγικὸ σημείωμα).

3) Ἐννοεῖ πιθανῶς θησαυροὺς πολὺ μεγάλους, ὅπως ἂν λέγαμε: αὐτὸς πήρε τοῦ Κροίσου τὰ ἀγαθὰ. Ἐδῶ φαίνεται νὰ ἀναφέρεται στοὺς θησαυροὺς τοῦ Πολυκράτη, τοῦ τυράννου τῆς Σάμου.

4) Αἰσθητὴ εἶναι ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὸ παρούσασμα τοῦ πατέρα καὶ τοῦ γιου, καὶ ἀκόμη. Σωστὸ ἐγκώμιο γιὰ τὸν πατέρα ἀπὸ τὸν ἴδιο - ὁ Σωκράτης ἴδια λόγια γιὰ τὸν γιὸ καί, τὸ σπουδαιότερο,

AN. Πάνν γε.

ΣΩ. Ὃδε δή μοι πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν εἰπέ. παρὰ τοὺς ἰατρούς, φαμέν, πέμποντες τόνδε καλῶς ἂν ἐπέμπομεν, βουλόμενοι ἰατροὺν γενέσθαι· ἄρ' ὅταν τοῦτο λέγωμεν, τότε λέγομεν, ὅτι παρὰ τοὺτους πέμποντες αὐτὸν σωφρονοῖμεν ἂν, τοὺς ἀντιποιοῦντας τε τῆς τέχνης μᾶλλον ἢ τοὺς μὴ, καὶ τοὺς μισθὸν πρᾶττομένους ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, ἀποφθάνοντας αὐτοὺς διδασκάλους τοῦ βουλομένου λῆναι τε καὶ μανθάνειν; ἄρ' οὐ πρὸς ταῦτα βλέψαντες καλῶς ἂν πέμποιμεν;

AN. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ ἀλήθειας καὶ τῶν ἄλλων τὰ αὐτὰ ταῦτα; πολλῆ ἀνοία ἐστὶ βουλομένους ἀληθῆν τινα ποιῆσαι παρὰ μὲν τοὺς ὑπισχυρομένους διδάξαι τὴν τέχνην καὶ μισθὸν πρᾶττομένους μὴ ἐθέλειν πέμπειν, ἄλλοις δὲ τισιν πράγματα παρέχειν, ζητοῦντα μανθάνειν παρὰ τούτων οἷ μήτε προσποιοῦνται διδάσκαλοι εἶναι μήτ' ἐστὶν αὐτῶν μαθητῆς μηδεὶς τούτου τοῦ μαθήματος ὃ ἡμεῖς ἀξιοῦμεν μανθάνειν παρ' αὐτῶν ὃν ἂν πέμπομεν· οὐ πολλῆ σοὶ δοκεῖ ἀλογία εἶναι;

AN. Ναί μὰ Δίῳ ἔμοιγε, καὶ ἀμαθία γε πρὸς.

91a XXVIII. ΣΩ. Καλῶς λέγεις. νῦν τοίνυν ἐξεστί σε μετ' ἐμοῦ κοινῇ βουλευέσθαι περὶ τοῦ ξένου τουτουῖ Μένωνος. οὗτος γάρ, ὃ Ἄνυτε, πάλαι λέγει πρὸς με ὅτι ἐπιθυμεῖ ταύτης τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς ἥ οἱ ἀνθρώποι τὰς τε οἰκίας καὶ τὰς πόλεις καλῶς διοικοῦσι, καὶ τοὺς γονεῖς τοὺς αὐτῶν θεραπεύουσι, καὶ πολίτας καὶ ξένους ὑποδέξασθαι τε καὶ ἀποπέμψαι ἐπίστανται ἀξίους ἀνδρῶς ἀγαθοῦ. b ταύτην οὖν τὴν ἀρετὴν <μαθησόμενον> σκόπει παρὰ τίνας ἂν πέμποντες αὐτὸν ὀρθῶς πέμποιμεν. ἢ δῆλον δή, κατὰ τὸν ἄρτι λόγον, ὅτι παρὰ τούτους τοὺς ὑπισχυρομένους ἀρετῆς διδασκάλους εἶναι καὶ ἀποφθάνοντας αὐτοὺς κοινούς τῶν Ἑλλήνων τῷ βουλομένῳ μανθάνειν, μισθὸν τούτου ταξάμενους τε καὶ πρᾶττομένους;

AN. Καὶ τίνας λέγεις τούτους, ὃ Σώκρατες;

ΣΩ. Οἴσθα δῆλον καὶ σὺ ὅτι οὗτοί εἰσι οὗς οἱ c ἀνθρώποι καλοῦσι σοφιστὰς.

AN. Ἡράκλεις, εὐφήμει, ὃ Σώκρατες. μηδένα τῶν

AN. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Πές μου ἀκόμη καὶ τοῦτο γιὰ τὰ ἴδια πράγματα. Λέγομε ὅτι καλὰ θὰ κάναμε στέλλοντας τοῦτον ἐδῶ στοὺς ἰατρούς, ἂν θέλωμε νὰ γίνῃ ἰατρός; ἄραγε, ὅταν τοῦτο λέγωμε, τοῦτο δῶ ἐνοοῦμε, ὅτι θὰ κάναμε ἠρόνιμο πράγμα στέλλοντάς τον σὲ τοὺτους πού ἰσχυρίζονται ὅτι ξέρουσι τὴν τέχνην παρὰ σὲ κείνους πού δὲν τὴν ξέρουσι, καὶ πού παίρνουν μισθὸ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἔργο, ὀνομάζοντας τὸν ἑαυτοῦ τους διδάσκαλο γιὰ ὅποιον θέλει νὰ πάη κοντὰ τοὺς καὶ νὰ μάθῃ; Ἄραγε σ' αὐτὰ ἀποβλέποντας δὲν θὰ κάναμε καλὰ νὰ τὸν στέλναμε;

AN. Ναί.

ΣΩ. Καὶ γιὰ τὴν αὐλήση καὶ τὰ ἄλλα, τὰ ἴδια αὐτὰ δὲν ἰσχύουν; Πολλὴ ἡλιθιο εἶναι, θέλοντας νὰ κάμωμε κάποιον ἀληθῆ, νὰ μὴ θέλωμε νὰ τὸν στείλωμε σὲ κείνους πού ὑπόσχονται ὅτι θὰ διδάξουν τὴν τέχνην καὶ παίρνουν μισθὸ, παρὰ νὰ ἐνοχλοῦμε κάποιους ἄλλους, ζητώντας νὰ μάθῃ ἀπὸ αὐτοῦ, πού μήτε προσποιοῦνται ὅτι εἶναι δάσκαλοι, μήτε ἔχουν κανένα μαθητὴ, γιὰ κείνο τὸ μάθημα πού ἡμεῖς κρίνομε ἀξιο νὰ σπουδάσῃ κοντὰ τοὺς ὅποιος θὰ τοὺς στέλναμε· δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι πολὺ παράλογο;

AN. Ναί μὰ τὸ Δία, νομίζω· προθίδει μάλιστα καὶ ἀμάθεια.

XXVIII. ΣΩ. Καλὰ λέγεις. Ἐώραλο πὸν μπορεῖς νὰ σκέπτεσαι ἀπὸ κοινουῦ μαζὶ μου γιὰ τοῦτον ἐδῶ τὸν ξένο, τὸν Μένωνα. Γιατὶ αὐτός, Ἄνυτε, ἀπὸ ὥρα μου λόγος ἐστὶ ἐπιθυμῆ τούτῃ τῆ σοφία καὶ ἀρετῆ, μὲ τὴν ὁποία οἱ ἀνθρώποι καὶ τὸ σπίτι τοὺς καὶ τὴν πόλιν κυβερνοῦν καλὰ, καὶ τοὺς γονεῖς των κοιτάζουν καὶ συμπολίτας καὶ ξένους μαθαίνουν νὰ δέχωνται καὶ νὰ κατενοδοῦν, ὅπως ταυρίζεσι σὲ ἕναν ἀγαθὸ ἄνδρα. Ἐξέτασε λοιπὸν σὲ ποιούς ἂν τὸν στέλναμε νὰ μάθῃ τούτῃ τὴν ἀρετῆ, θὰ κάναμε καλὰ. Ἡ εἶναι φανερό, σύμφωνα μὲ ἅσα τώρα λέγαμε, ὅτι θὰ τὸν στέλναμε σ' αὐτοὺς πού ὑπόσχονται ὅτι εἶναι διδάσκαλοι ἀρετῆς καὶ διακηρύττουν πῶς ἀνήκουν σὲ δλους τοὺς Ἑλληνας, σ' ὅποιον θέλει νὰ μάθῃ, καὶ ὥρισαν ἀμοιβὴ γι' αὐτὴ τὴν δουλειὰ καὶ τὴν εἰσπράττουν;

AN. Καὶ ποιοὶ ἐνοοεῖς, Σωκράτῃ, ὅτι εἶναι αὐτοί; ΣΩ. Χωρὶς ἀμφιβολία καὶ σὺ ξέρεις ὅτι εἶναι ἐκεῖνοι πού ὁ κόσμος τοὺς ὀνομάζει σοφιστὰς.

AN. Γιὰ τὸν Ἡρακλῆ, σῶπα, Σωκράτῃ. Ἄς μὴν

συγγενῶν μηδὲ οἰκείων μηδὲ φίλων, μήτε ἀσπὸν μήτε ξένο, τοιαύτη μανία λάβοι, ὥστε παρὰ τούτους ἐλθόντα λωβηθῆναι, ἐπεὶ οὗτοί γε φανερά ἐστὶ λώβη τε καὶ διαφθορά τῶν συγγενημένων.

XXIX. ΣΩ. Πῶς λέγεις, ὦ Ἄνυτε; οὗτοι ἄρα μόνοι τῶν ἀντιποικιμένων τι ἐπίστασθαι εὐεργετεῖν τοσούτων τῶν ἄλλων διαφέρουσιν, ὅσον οὐ μόνον οὐκ ὠφελοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ὅ τι ἂν τῆσιν αὐτοῖς παραδοῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον διαφθεῖρουσιν; καὶ τούτων φανερώς χρήματα ἀξιόσους πράττεσθαι; ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ἔχω ὅπως σοι πιστεύσω· οἶδα γὰρ ἄνδρα ἕνα Πρωταγόραν πλείω χρήματα κτησάμενον ἀπὸ ταύτης τῆς σοφίας ἢ Φειδίαν τε, ὅς οὕτως περιφανῶς καλὰ ἔργα εἰργάζετο, καὶ ἄλλους δέκα τῶν ἀνδριαντοποιῶν. καίτοι τέρας λέγεις, εἰ οἱ μὲν τὰ ὑποδήματα ἐργαζόμενοι τὰ παλαιὰ καὶ τὰ ἱμάτια ἐξακούμενοι οὐκ ἂν δύναντο λαθεῖν τριάκοντ' ἡμέρας μοχθηρότερα ἀποδιδόντες ἢ παρελαβὼν τὰ ἱμάτια τε καὶ ὑποδήματα, ἀλλ' εἰ τοιαῦτα ποιοῖεν, ταχὺ ἂν τῷ λιμῷ ἀποθάνοιεν, Πρωταγόρας δὲ ἄρα ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐλάσθαιεν διαφθεῖρων τοὺς συγγιννομένους καὶ μοχθηρότερους ἀποπέμπων ἢ παρελάμβανεν πλέον ἢ τετταράκοντα ἐτη ὀϊμαι γὰρ ἀπὸν ἀποθανεῖν ἐγγυὺς καὶ ἐβδόμηκοντα ἐτη γεγονότα, τετταράκοντα δὲ ἐν τῇ τέχνῃ οὐκ ἂν ἄπαντι τῷ χρόνῳ τοῦτ' ἔτι εἰς τὴν ἡμέραν θαντῆρ' εὐδοκίμων οὐδὲν πέπανται· καὶ οὐ μόνον Πρωταγόρας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πάμπαν πολλοὶ, οἱ μὲν πρότερον γεγονότας ἐκείνου, οἱ δὲ καὶ νῦν ἔτι ὄντες, πότερον δὴ οὐν φάμεν κατὰ τὸν σὸν λόγον εἰδότας αὐτοὺς ἐξαπατᾶν καὶ λωβᾶσθαι τοὺς νέους, ἢ λεληθῆναι καὶ ἑαυτούς, καὶ οὕτω μαίνεσθαι ἀξιώσωμεν τούτους, οὐς ἐνίοι φασὶ σοφωτάτους ἀνθρώπων εἶναι;

XXX. ΑΝ. Πολλοὺ γε δέουσι μαίνεσθαι, ὦ Σώκратες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ τούτους διδόντες ἀργύριον τῶν νέων· τούτων δ' ἔτι μᾶλλον οἱ τούτους ἐπιτρέπαιτες, οἱ προσήκοντες· πολὺ δὲ μάλιστα πάντων αἱ πόλεις, ἐῴσαι αὐτούς

πίσῃ τέτοια μανία κανένα ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς μου, οὔτε ἀπὸ τοὺς δικούς μου ἀνθρώπους, οὔτε ἀπὸ τοὺς φίλους μου, οὔτε συμπολίτη, οὔτε ξένο, ὥστε νὰ πάη σ' αὐτούς καὶ νὰ χαλάσῃ· γιατί αὐτοὶ εἶναι φανερός ὄλεθρος καὶ διαφθορά γιὰ ὅσους τοὺς συναναστραφοῦν.

ΣΩ. Τί λέγεις, Ἄνυτε; Μόνον αὐτοὶ λοιπόν, ἀπὸ ὅσους ἰσχυρίζονται ὅτι ξέρον καὶ κάνουν καλὸ, διαφέρουν τόσο πολὺ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὥστε ὅχι μόνον δὲν ὠφελοῦν, ὅπως οἱ ἄλλοι, ὅ, τι κανεῖς τοὺς ἐμπιστευθῆ, ἀλλὰ ἀντίθετα τὸ διαφθεῖρουν; Καὶ γι' αὐτὸ τοὺς τὸ ἔργο κρίνουν δίκαιο νὰ ζητοῦν φανερά χρήματα; Ἐγὼ λοιπὸν δὲν μπορῶ νὰ δεχτῶ αὐτὰ πού λές· γιατί ξέρω ἕνα ἀνθρώπο, τὸν Πρωταγόρα, πὸν κέρδισεν ἀπὸ αὐτῆ τὴν τέχνη περισσότερα χρήματα ἀπὸ τὸν Φειδία, πὸν μὲ ὅσοο περιλαμπροτρόπο ἐφτιανε ὁμοίον ἔργα, καὶ ἀπὸ ἄλλους δέκα ἀνδριαντοποιούς. Μᾶς λές ἕνα φοβερὰ παραδόξο πράγμα· αὐτοὶ πὸν διορθώνουν τὰ παλαιὰ παπούτσια καὶ μπαλόνια τὰ ρούχα, ἂν τὰ ἐπέστρεψαν σὲ κατὰστασι χειρότερη ἀπὸ ὅσο ὅταν τὰ παρέλαβαν, δὲν θὰ τὰ κατάρφρασαν νὰ μὴν τοὺς πάρωμε εἰδηση μέσα σὲ τριάντα μέρες, καὶ ἂν ἔκαναν τέτοια πράγματα γρήγορα θὰ πέθαιναν ἀπὸ πείνα· καὶ τὸν Πρωταγόρα, κατὰ τὰ λεγόμενά σου, δὲν τὸν πῆρε εἰδηση ὅλη ἢ Ἑλλάδα, πού, περισσότερο ἀπὸ σαράντα χρόνια, διέφθειρε ὅσους πῆγαιναν κοντὰ του καὶ τοὺς ἔστειλε πίσω χειρότερους ἀπὸ ὅσο ὅταν τοὺς δεχόταν· γιατί νομίζω ὅτι πέθανε σὲ ἡλικία ἐβδόμηκοντα περίπου χρονῶν (!) καὶ ἦταν στήν τέχνη σαράντα χρόνια. Σὲ ὅλα τούτα τὰ χρόνια, ὡς τούτῃ τὴν ἡμέρα ἀκόμη, ἢ καλῆ του φήμῃ δὲν ἔχει πάψει. Καὶ δὲν εἶναι μόνο ὁ Πρωταγόρας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πάρα πολλοί, πὸν ἄλλοι ζήσανε πρὶν ἀπὸ ἐκεῖνον, καὶ ἄλλοι ζοῦν καὶ τώρα ἀκόμη. Ὅα ποῖμε λοιπὸν ὅτι ἤξεραν οἱ ἴδιοι πὸς ἐξαπατοῦν καὶ διαφθεῖρουν τοὺς νέους, ὅπως λέγεις ἐσύ, ἢ ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι δὲν τὸ ἀντιλαμβάνονταν; Καὶ θὰ κρίνωμε ἀξίως τέτοιας μανίας αὐτοῦ πὸν μερικὸι δεχονται πὸς εἶναι οἱ πὸν ἀξιοὶ ἀνθρώποι;

XXX. ΑΝ. Δὲν μαίνονται καθόλου αὐτοὶ, Σωκράτη, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο ὅσοι νέοι τοὺς δίνουν λεπτὰ· καὶ περισσότερο ἂν αὐτούς ἐκεῖνοι πὸς τοὺς παραδίδουν τὰ παιδιὰ τους, οἱ γονεῖς· ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ ὅλους οἱ πόλεις, πὸν τοὺς ἀφήνουν νὰ μαίνεσθαι μέσα καὶ δὲν τοὺς διώκουν,

1) Ἄλλες ἐνδείξεις πὸν ἔχομε ἐπιτρέπουν νὰ προσδιορίσωμε ὅτι ὁ Πρωταγόρας ἀπέθανεν ἢ γύρω στὰ 415 ἢ στὰ 410-408 π.Χ. Ἡ πληροφορία ὅτι ἔζησε ἐβδόμηκοντα χρόνια ἐπιτρέπεται νὰ προσδιορισθῇ κατὰ προσέγγισι πότε γενήθηεν ὁ Πρωταγόρας.

εισαφικνεῖσθαι καὶ οὐκ ἐξελαύνουσαι, εἴτε τις ξένος ἐπιχειρεῖ τοιοῦτόν τι ποιῆν εἴτε ἀσπίς.

ΣΩ. Πότερον δέ, ὦ Ἄνυτε, ἠδίκηκῃ τίς σε τῶν σοφιστῶν, ἢ τί οὕτως αὐτοῖς χαλεπὸς εἶ;

ΑΝ. Οὐδὲ μὰ Δία ἔργωγε συγγέγονα πάποτε αὐτῶν οὐδενί, οὐδ' ἂν ἄλλον εἰσάσιμι τῶν ἐμῶν οὐδένα.

ΣΩ. Ἄπειρος ἄρ' εἰ παντάπασιν τῶν ἀνδρῶν;

ΑΝ. Καὶ καί· εἴρη γε.

ΣΩ. Πῶς οὐκ ἂν, ὦ δαιμόνιε, εἰδείης περὶ τοῦτου τοῦ πράγματος, εἴτε τι ἀγαθὸν ἔχει ἐν αὐτῷ εἴτε φλαυρὸν, οὐ παντάπασιν ἄπειρος εἶης;

ΑΝ. Ῥαδίως· τοίτους γοῦν οἶδα οἳτοί εἰσιν, εἴτ' οὐκ ἄπειρος αὐτῶν εἰμι εἴτε μή.

ΣΩ. Μάντις εἰ ἴσως, ὦ Ἄνυτε· ἐπεὶ ὅπως γε ἄλλως οἴσθαι τούτων πέρι, ἐξ ὧν αὐτὸς λέγεις ὡς μαζοῖμι ἂν, ἀλλὰ γὰρ οὐ τοῦτους ἐπιζητοῦμεν τίνες εἰσίν, παρ' οὐδ' ἂν Μένων ἀφικόμενος μοχθηρὸς γένοιτο· οὗτοι μὲν γὰρ, εἰ σὺ βούλει, ἔσταν οἱ σοφισταί· ἀλλὰ δὴ ἐπίνοος εἰπέ ἡμῖν, καὶ τὸν πατρικὸν τόνδε ἑταῖρον εὐεργέτησον, φράσας αὐτῷ παρὰ τίνος ἀφικόμενος ἐν τισαυτῇ πόλει τὴν ἀρετὴν ἦν ἰνὴν δὴ ἐγὼ διήληθον γένοιτ' ἂν ἄξιος λόγον.

ΑΝ. Τί δὲ αὐτῷ οὐ σὺ ἐφρασας;

ΣΩ. Ἄλλ' οὐδ' μὲν ἐγὼ φημν διδασκάλους τούτων εἶναι, εἶπον, ἀλλὰ τυγχάνω οὐδὲν λέγων, ὡς σὺ φησὶ καὶ ἴσως τί λέγεις. ἀλλὰ σὺ δὴ ἐν τῷ μέρει αὐτῷ εἰπέ παρὰ τίνος Ἑλλήν Ἀθηναίων· εἰπέ ὄνομα ὅπου βούλει.

XXXI. ΑΝ. Τί δὲ ἐνὸς ἀνθρώπου ὄνομα δεῖ ἀκούσαι; ὅτω γὰρ ἂν ἐντύχη Ἀθηναίων τῶν καλῶν κἀγαθῶν, οὐδεὶς ἔστιν ὃς οὐ βελτίω αὐτὸν ποιήσει ἢ οἱ σοφισταί, ἐάν περ ἐθέλη πειθεσθαι.

ΣΩ. Πότερον δὲ οὗτοι οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἐγένοντο τοιοῦτοι, παρ' οὐδενὸς μαθόντες ὁμως μέντοι ἄλλους διδάσκουν οἳτοί τε ὄντες ταῦτα, ἃ αὐτοὶ οὐκ ἔμαθον;

ΑΝ. Καὶ τοίτους ἔργωε ἀξιὸν παρὰ τῶν προτέρων μαθεῖν, ὄντων καλῶν κἀγαθῶν· ἢ οὐ δοκοῦσί σοι πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ γεγενῆσθαι ἐν τῇδε τῇ πόλει ἄνδρες;

εἴτε ξένος εἶναι αὐτὸς ποῦ ἔχει ἐπάγγελμά του νὰ κἀνῃ τέτοιο ἔργον, εἴτε πόλιτῃς.

ΣΩ. Σὲ ἔχει ἀδικησίη κανεὶς ἀπὸ τούτων σοφιστῆς, Ἄνυτε, ἢ γιὰ ποῖο λόγο εἶσαι τόσο βαρὺς μαζί τους;

ΑΝ. Οὐτε ποῦ πλησίασα ἐγὼ ποτὲ ὡς τώρα κανέναν ἀπ' αὐτούς, μὰ τὸ Δία, οὔτε καὶ θὰ τὸ ἐπιτρέψω σὲ κανέναν ἀπὸ τούτων δικούσ μου.

ΣΩ. Δὲν τοὺς ξέρεις λοιπὸν καθόλου;

ΑΝ. Ποτὲ νὰ μὴν τοὺς μάθω.

ΣΩ. Πῶς λοιπὸν, δαιμόνιε ἄνθρωπε, εἶναι δυνατὸν νὰ ξέρης ἓνα πράγμα, εἴτε ἔχει τίποτε καλὸ μέσα του εἴτε φαῦλον, ποῦ καθόλου δὲν τὸ δοκίμασας;

ΑΝ. Εὐκόλον πράγμα· τοῦτοι τουλάχιστον ἐγὼ ξέρω τί εἶναι, εἴτε τούτων δοκίμασα, εἴτε ὄχι.

ΣΩ. Εἶσαι μάντις ἴσως, Ἄνυτε· γιὰτί ὕστερα ἀπὸ ὅσα εἶπες δὲν βλέπω πῶς θὰ μπορούσες νὰ τοὺς ξέρης (1) μὲ ἄλλο τρόπο. Ἀλλὰ βέβαια δὲν ἀναζητοῦμε ἐκείνους στοὺς ὅποιους ἂν πᾶν ὁ Μένων θὰ γινόνταν μοχθηρὸς· τοῦτοι ἂν σὺ τὸ θέλῃς, ὡς εἶναι οἱ σοφιστῆς· πὲς μας τώρα ἐσὺ, καὶ εὐεργέτησε τοῦτον ἐδῶ τὸν πατρικὸν σου φίλον, λέγοντάς του σὲ ποιοὺς ἂν πᾶν μέσα στὴν τόσο μεγάλη πόλιν μας θὰ γινόνταν ἀξιόλογος στὴν ἀρετὴ ποῦ εἶπα πρὶν.

ΑΝ. Καὶ γιὰτί δὲν τοὺ εἰπὲ ἐσὺ;

ΣΩ. Μὰ εἶπα ἐγὼ ποιοὶ ἐνόμιζα ὅτι εἶναι διδάσκαλοι αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ φαίνεται πῶς δὲν εἶπα τίποτε, ὅπως ἐσὺ ἰσχυρίζεσαι· καὶ ἴσως κάτι λέγεις. Ἐσὺ λοιπὸν πὲς του μὲ τὴ σειρά σου σὲ ποιοὺς Ἀθηναίους νὰ πᾶν· πὲς τὸ ὄνομα ὁποιοῦ θέλεις.

XXXI. ΑΝ. Μὰ τί ἀνάγκη νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀνθρώπου; Ὅποιον ἀπὸ τούτων καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς Ἀθηναίους συναναστραφῇ, κανεὶς τους ποῦ δὲν θὰ τὸν κἀνῃ καλύτερον παρὰ οἱ σοφιστῆς, φράνει αὐτὸς νὰ θέλῃ νὰ τὸν ἀκούσῃ.

ΣΩ. Τοῦτοι οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἀπὸ μόνου τους ἔγιναν ἔτσι; Ἄν καὶ δὲν διδάχτηκαν ἀπὸ κανένα εἶναι μοιματαῦτα ἱκανοὶ νὰ διδάσκουν ἄλλους αὐτὰ ποῦ οἱ ἴδιοι δὲν ἔμαθαν;

ΑΝ. Ἐγὼ κρίνω ὅτι καὶ αὐτοὶ τὰ ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς προκατόχους των, ποῦ ἦταν καλοὶ καὶ ἀγαθοί· ἢ δὲν νομίζεις ἐσὺ ὅτι σὲ τούτῃ τῇ πόλει ὑπῆρξαν πολλοὶ καλοὶ καὶ ἀγαθοί;

1) Ὁ Ἄνυτος δὲν γνωρίζει τοὺς σοφιστῆς, ὁμοίως τοὺς καταδικάζει. Σκόδιμα ἐπιμένει ὁ Πλάτων σ' αὐτό. Δὲν εἶναι παράξενο ἔτσι ὅτι ὁ Ἄνυτος δὲν εἶναι σὲ ὄψη νὰ ξεχωρίσῃ τὸν Σωκράτη ἀπὸ τοὺς σοφιστῆς.

ΣΩ. Ἐμοίγε, ὦ Ἄνυτε, καὶ εἶναι δοκοῦσιν ἐνθάδε ἀγαθοὶ τὰ πολιτικά, καὶ γεγονέαι ἐτι οὐχ ἦττον ἢ εἶναι· ἀλλὰ μῶν καὶ διδάσκαλοι ἀγαθοὶ γεγόνασιν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς; τοῦτο γὰρ ἔστιν περὶ οὗ ὁ λόγος ἡμῶν τυγχάνει ἄν' οὐκ εἰ εἰσὶν ἀγαθοὶ ἢ μὴ ἄνδρες ἐνθάδε, οὐδ' εἰ γεγόνασιν ἐν τῷ πρόσθεν, ἀλλ' εἰ διδακτὸν ἔστιν ἀρετὴ πάλαι σκοποῦμεν. τοῦτο δὲ σκοποῦντες τότε σκοποῦμεν, ἅρα οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ τῶν νῦν καὶ τῶν προτέρων ταύτην τὴν ἀρετὴν, ἣν αὐτοὶ ἀγαθοὶ ἦσαν, ἠπίσταντο καὶ ἄλλω παραδοῦναι, ἢ οὐ παραδοτὸν τοῦτο ἀνθρώπῳ οὐδὲ παραληπτὸν ἄλλω παρ' ἄλλον· τοῦτ' ἔστιν δὲ πάλαι ζητούμεν ἐγὼ τε καὶ Μένων.

XXXII. Ὅδε οὖν σκόπει ἐκ τοῦ σαντοῦ λόγου· Θεμιστοκλέα οὐκ ἀγαθὸν ἂν φαίης ἄνδρα γεγονέαι;

AN. Ἐγώγε, πάντων γε μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ διδάσκαλον ἀγαθόν, εἴπερ τις ἄλλος τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς διδάσκαλος ἦν, κάκεινον εἶναι;

AN. Οἴμαι ἔγωγε, εἴπερ ἐβούλετό γε.

ΣΩ. Ἄλλ', οἶει, οὐκ ἂν ἐβουλήθη ἄλλους τέ τιςνας καλοὺς κἀγαθοὺς γενέσθαι, μάλιστα δὲ που τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ; ἢ οἶει αὐτὸν φρονεῖν αὐτῷ καὶ ἐξεπίτηδες οὐ παραδιδόναι τὴν ἀρετὴν, ἣν αὐτὸς ἀγαθὸς ἦν; ἢ οὐκ ἀκήκοας ὅτι Θεμιστοκλῆς Κλεόφαντον τὸν υἱὸν ἱππέα μὲν ἐδιδάξατο ἀγαθόν, ἐπέμενεν γοῦν ἐπὶ τῶν ἵππων ὀρθῶς ἐστηκώς, καὶ ἠκόντιζεν ἀπὸ τῶν ἵππων ὀρθῶς, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστά εἰργάζετο, ἃ ἐκείνος αὐτὸν ἐπαιδεύσατο καὶ ἐποίησε σφόν, ὅσα διδασκάλων ἀγαθῶν εἶχετο ἢ ταῦτα οὐκ ἀκήκοας τῶν πρεσβυτέρων;

AN. Ἀκήκοα.

ΣΩ. Οὐκ ἂν ἄρα τὴν γε φύσιν τοῦ υἱέος αὐτοῦ ἠτιάσαιτ' ἂν τις εἶναι κακῆν.

AN. Ἴσως οὐκ ἂν.

ΣΩ. Τί δὲ τότε; ὡς Κλεόφαντος ὁ Θεμιστοκλέους ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς ἐγένετο ἄπερ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἦδη τοῦ ἀκήκοας ἢ νεωτέρου ἢ πρεσβυτέρου;

AN. Οὐ ἤφα.

ΣΩ. Ἐγὼ νομίζω ὅτι καὶ τώρα ὑπάρχουν καλοὶ στά πολιτικά, καὶ στά περασμένα ὑπῆρξαν ὄχι λιγώτερο ἀπὸ ὅσο τώρα (1). Ἀλλὰ ἦταν ἄραγε καὶ καλοὶ διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς των; Γιατί τοῦτο τυχαίνει νὰ εἶναι τώρα τὸ θέμα τοῦ λόγου μας· ὄχι ἂν ὑπάρχουν ἢ ὄχι ἀγαθοὶ ἄνδρες στὴν πόλη μας, οὔτε ἂν ὑπῆρχαν ἄλλοτε, ἀλλὰ ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὸ πρᾶγμα, τοῦτο ἀπὸ ὧρα ἐξετάζομε. Καὶ ὅταν ἐρευνοῦμε αὐτό, νὰ τί ἐξετάζομε; ἄραγε οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ σήμερα καὶ στά περασμένα, ἐκείνη τὴν ἀρετὴν εἶχαν οἱ ἴδιοι σὲ μεγάλο βαθμὸ ἤφεραν νὰ τὴν παραδώσουν καὶ σὲ ἄλλον, ἢ εἶναι πρᾶγμα πού δὲν μπορεῖ ἄνθρωπος νὰ τὸ παραδώσῃ καὶ οὔτε ἄλλος νὰ τὸ παραλάβῃ ἀπὸ ἄλλον (?). Τοῦτο ἀπὸ ὧρα ζητοῦμε ἐγὼ καὶ ὁ Μένων.

Συζητοῦν ὠριμένα XXXII. Σύμφωνα λοιπὸν με ὅσα εἶπα παραδείγματα Θεμιστοκλῆς ὑπῆρξεν ἀγαθὸς ἀνὴρ;

AN. Ναὶ βέβαια, καλύτερα μάλιστα ἀπὸ ὅλους.

ΣΩ. Καὶ ἂν ἄλλος κανεὶς στάθηκε διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς του, δὲν θὰ ἦταν καὶ ἐκείνος ἀγαθὸς διδάσκαλος;

AN. Ναί, νομίζω, φτάνει νὰ ἦθελε.

ΣΩ. Μὰ δὲν θὰ ἔβλησε, φαντάζεσαι, μερικὸ ἄλλοι νὰ γίνων ἀγαθοὶ καὶ μάλιστα ὁ γίος του; Ἡ φαντάζεσαι ὅτι τὸν ζήλεψε καὶ ἐπίτηδες δὲν τοῦ παρέδωσε τὴν ἀρετὴν στὴν ὁποία ὁ ἴδιος ἦταν δυνατός; Ἡ δὲν ἔχεις ἀκούσει ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς τὸν γίῳ του Κλεόφαντο τὸν ἔκαμε καλὸν ἱππέα; Μποροῦσεν ἀλήθεια ὁ Κλεόφαντος νὰ στέκεται πολλὴ ὧρα ὀρθῶς ἀπάνω στὸ κλογο, καὶ ἀπὸ τὴν στάση αὐτὴ ἔρριχνεν ἀκόντιο, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστά ἔκανε, ὅσα τοῦ ἔμαθε ὁ πατέρας του καὶ σὲ ὅσα τὸν ἔκαμε ἱκανὸν, πρᾶγματα βέβαια πού περνοῦν ἀπὸ τὸ χερί καλοῦ δασκάλου. Ἡ δὲν ἔχεις ἀκούσει αὐτὰ ἀπὸ τοὺς γεροντότερους;

AN. Τὰ ἔχω ἀκούσει.

ΣΩ. Δὲν θὰ μποροῦσε λοιπὸν νὰ ρίξῃ κανεὶς τὴν αἰτία στὴ φύση τοῦ γιοῦ του.

AN. Ἴσως ὄχι.

ΣΩ. Καὶ γιὰ τοῦτο δῶ τί θὰ ποῦμε; Ἐχεις ὡς τώρα ἀκούσει ἀπὸ κανένα νεώτερο ἢ γεροντότερο ὅτι ὁ Κλεόφαντος, ὁ γίῳ τοῦ Θεμιστοκλῆ, ἦταν ἀγαθὸς καὶ σοφὸς σὲ ὅσα καὶ ὁ πατέρας του;

AN. Ὅχι βέβαια.

1) Περβλ. «Γ' ὀργιάν» 503b κέ.

2) Ἀνάλογη συζήτηση βλέπε στὸν «Πρωταγόρα» (319d-320c) καὶ στὸν «Ἄλκιβιάδης» I, 118 κ κέ.

ΣΩ. Ἄρ' οὐδὲν ταῦτα μὲν οἰόμεθα βούλεσθαι αὐτὸν τὸν αὐτοῦ νῖδον παιδεύσαι, ἦν δὲ αὐτὸς σοφίαν ἦν σοφός, οὐδὲν τῶν γειτόνων βελτίω ποιῆσαι, εἴπερ ἦν γε διδασκτὸν ἢ ἀρετῆ;

ΑΝ. Ἴσως μὰ Δι' οὐ.

94a XXXIII. ΣΩ. Οὗτος μὲν δὴ σοι τοιοῦτος διδάσκαλος ἀρετῆς, ὃν καὶ σὺ ὁμολογεῖς ἐν τοῖς ἀριστοῦν τῶν προτέρων εἶναι ἄλλον δὲ δὴ σκευάμεθα, Ἄριστον τὸν Λυσιμάχου ἢ τοῦτον σὺ ὁμολογεῖς ἀγαθὸν γεγονέναι;

ΑΝ. Ἐγώ γε, πάντως δήπου.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ οὗτος τὸν νῖδον τὸν αὐτοῦ Λυσιμάχου, ὅσα μὲν διδασκάλων εἶχετο, κάλλιστα Ἀθηναίων ἐπαίδευσεν, ἄνδρα δὲ βελτίω δοκεῖ σοι ὄνοσθαι πεποιημένος; τοῦτω γὰρ πού καὶ συγγέγονας καὶ θύξας οἷός ἐστιν.

b εἰ δὲ βούλει, Περικλέα, οὕτως μεγαλοπρεπῶς σοφὸν ἄνδρα, οἶσθ' ὅτι δύο νῖδες ἔθρεψε, Πάραλον καὶ Σάνθιππον;

ΑΝ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Τούτους μέντοι, ὡς οἴσθα καὶ σὺ, ἱππέας μὲν ἐδίδαξεν οὐδενὸς χεῖρους Ἀθηναίων, καὶ μουσικὴν καὶ ἀγωνίαν καὶ τάλλα ἐπαίδευσεν, ὅσα τέχνης ἔχεται, οὐδενὸς χεῖρους ἀγαθοῦς δὲ ἄρα ἄνδρας οὐκ ἐβούλετο ποιῆσαι; δοκῶ μὲν, ἐβούλετο, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἦ διδασκτὸν. Ἦνα δὲ μὴ ὀλίγους οἶη καὶ τοὺς φανηλοτάτους Ἀθηναίων ἀδυνάτους γεγονέναι τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἐθυμῆθητι ὅτι Θουκυδίδης αὐτὸν δύο νῖδες ἔθρεψεν, Μελησίαν καὶ Στέφανον, καὶ τούτους ἐπαίδευσεν τὰ τε ἅλλα εὖ καὶ ἐπάλυσαν κάλλιστα Ἀθηναίων τὸν μὲν γὰρ Σανθία ἔδωκε, τὸν δὲ Εὐδώρω· οὗτοι δὲ πῶν ἐδόκουν τῶν τότε κάλλιστα παλαεῖν ἢ οὐ μὲμνησαι;

ΑΝ. Ἐγώ γε, ἀκοῆ.

d XXXIV. ΣΩ. Οὐκοῦν ὄλην ὅτι οὗτος οὐκ ἂν ποτε, οὐ μὲν ἔδει ἀπανωμένον διδάσκειν, ταῦτα μὲν ἐδίδαξε τοὺς παῖδας τοὺς αὐτοῦ, οὐ δὲ οὐδὲν ἔδει ἀναλώσαντα ἀγαθοῦς ἄνδρας ποιῆσαι, ταῦτα δὲ οὐκ ἐδίδαξεν, εἰ διδασκτὸν ἦν; ἀλλὰ γὰρ ἴσως ὁ Θουκυδίδης φαῦλος ἦν, καὶ οὐκ ἦσαν

1) Συνοψίζει μὲ ρητορικῆ ὑπερβολῇ τὰ προηγούμενα, γιὰ νὰ προσέβη τὸν Θουκυδίδη. Ὁ χαρακτηρισμὸς δὲν ἀναφέρεται βέβαια στὸν Περικλῆ, τὸν Ἄριστειδῆ κλπ.

2) Ὁ πολιτικὸς ἀντίπαλος τοῦ Περικλῆ, ὅχι ὁ ἱστορικὸς.

3) Ὁ Μελησίας μαζί μὲ τὸν Λυσιμάχου, τὸν γιὸ τοῦ Ἄριστειδῆ, εἶναι ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ διλόγου «Λάχρης».

ΣΩ. Αὐτὰ λοιπὸν νομίζομε ὅτι ἤθελε νὰ μάθῃ στὸν γιὸ του, καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν κάμῃ καθόλου καλύτερον ἀπὸ τοὺς γειτόνους τὸν στῆν ἱκανότητα πού ὁ ἴδιος εἶχε, ἂν βέβαια ἦταν διδασκτὴ ἢ ἀρετῆ;

ΑΝ. Ἴσως, μὰ τὸ Δία, ὄχι.

ΣΩ. Τέτοιος διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς σοῦ εἶναι αὐτός, πού καὶ σὺ τὸν ὁμολογεῖς ἄριστο ἀνάμεσα στοὺς παλαιούς. 94a Ἄς ἐξετάσωμε καὶ ἕναν ἄλλο, τὸν Ἄριστειδῆ, τὸν γιὸ τοῦ Λυσιμάχου· ἦ δὲν δέχεσαι ὅτι αὐτός ἦταν ἀγαθός;

ΑΝ. Βέβαια καὶ δέχομαι.

ΣΩ. Καὶ αὐτὸς λοιπὸν τὸν γιὸ του τὸν Λυσιμάχου, σὲ ὅσα ἦταν στὸ χεῖρ διδασκάλων, σ' αὐτὰ δὲν τὸν ἐπαίδευσεν καλύτερα ἀπὸ κάθε Ἀθηναῖο; Τὸν συναστροφῆκες καὶ βλέπει τί λογῆς εἶναι. Μά, ἂν προτιμᾷς, ξέρεις ὅτι ὁ Περικλῆς ὁ τόσο μεγαλόπρεπα σοφὸς ἄνδρας, ἀνάθρεψε δύο γιούς, τὸν Πάραλο καὶ τὸν Σάνθιππο;

ΑΝ. Ναὶ βέβαια.

ΣΩ. Αὐτοὺς, ὅπως καὶ σὺ ξέρεις, τοὺς ἐδίδαξε τὴν ἱππικὴν καὶ τοὺς ἔκαμε πρώτους μέσα στῆν Ἀθήνα, καὶ στῆ μουσικῆ, στῆν πάλη καὶ στὰ ἄλλα ὅσα ἀνήκουν σὲ τέχνη τοὺς ἐπαίδευσεν καὶ τοὺς ἔκαμε καλύτερους ἀπὸ ὅλους ἀγαθοῦς ἄνδρες δὲν ἤθελε ἄραγε νὰ τοὺς κάμῃ; Ἐγώ, νομίζω, ἤθελε, φοβουῖμαι ὅμως μήπως αὐτὸ δὲν εἶναι διδάκτο πρᾶγμα. Καὶ γιὰ νὰ μὴ νομίζῃς ὅτι ἀδύνατοι φάνηκαν σ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα λίγοι Ἀθηναῖοι καὶ οἱ πῖθ ἀσημαντοὶ (1), θυμῆσού ἀκόμη, ὅτι ὁ Θουκυδίδης (2) ἀνάθρεψε δύο γιούς, τὸν Μελησία (3) καὶ τὸν Στέφανο· καὶ στὰ ἄλλα τοὺς ἐπαίδευσεν καλά, ἀλλὰ στῆν πάλη ξεπέρασαν ὅλους τοὺς Ἀθηναίους· τὸν ἦνα τὸν ἐμπιστεύθηκε στὸν Σανθία, τὸν ἄλλο στὸν Εὐδώρω· περνοῦσαν τότε αὐτοὶ γιὰ πρῶτοι στῆν πάλη; ἦ δὲν θυμᾶσαι;

ΑΝ. Ναί, ναί, ἔχω ἀκούσει.

XXXIV. ΣΩ. Δὲν εἶναι λοιπὸν φανερὸ ὅτι ὁ Θουκυδίδης δὲν θὰ ἐδίδασκει ποτὲ τὰ παιδιὰ του ὅσα ἔπρεπε νὰ δα- 94d χωρῆς γιὰ νὰ μάθουν, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἐδίδασκει ἐκεῖνα, πού ἄρα γιὰ νὰ πρέπει νὰ ζοδεψῇ κανεὶς τίποτε, θὰ τοὺς ἔκαναν ἀγαθοῦς ἄνδρες, ἂν βέβαια ἢ ἀρετῆ ἦταν διδασκτὸ πρᾶγμα; Ἦταν, ὁλέως εἶπες κανεὶς, ὁ Θουκυδίδης ἄσημος καὶ δὲν εἶχε πολλοὺς φίλους Ἀθηναίους καὶ ἀπὸ τοὺς συμμά-

αὐτῷ πλείστοι φίλοι Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων; καὶ οἰκίας μεγάλης ἦν καὶ εὐόνατο μέγα ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Ἐλλήσιν, ὥστε εἰπερ ἦν τοῦτο διδασκόν, ἐξευρεῖν ἂν ὅστις ἐμελλεν αὐτοῦ τοὺς υἱεῖς ἀγαθοὺς ποιήσῃν, ἢ τῶν ἐπιχωρίων τις ἢ τῶν ξένων, εἰ αὐτὸς μὴ ἐσχόλαζεν διὰ τὴν τῆς πόλεως ἐπιμέλειαν. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἑταῖρε Ἄνυτε, μὴ οὐκ ἦ διδασκόν ἀρετῆ;

AN. Ὡ Σώκρατες, ὄραδός μοι δοκεῖς κακῶς λέγειν ἀνθρώπους. ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν σοι συμβουλεύσαιμι, εἰ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, εὐλαβεῖσθαι ὡς ἴσως μὲν καὶ ἐν ἄλλῃ πόλει ὄραδός ἐστιν κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους ἢ εὖ, ἐν τῇδε 95a δὲ καὶ πάντ' ὁμοίαι δὲ σὲ καὶ αὐτὸν εἰδέναι.

XXXV. ΣΩ. Ὡ Μένων, Ἄνυτος μὲν μοι δοκεῖ χαλεπαίνειν καὶ οὐδὲν θαυμάζω· οἶεται γάρ με πρῶτον μὲν κακηγορεῖν τούτους τοὺς ἄνδρας, ἔπειτα ἡγεῖται καὶ αὐτὸς εἶναι εἰς τούτων. ἀλλ' ὥστε μὲν ἓν ποτε γινώ, οἷόν ἐστιν τὸ κακῶς λέγειν, παύσεται χαλεπαίνων, νῦν δὲ ἀγνοεῖ· σὺ δέ μοι ἐπέε, οὐ καὶ παρ' ὑμῖν εἰσιν καλοὶ κάραθοι ἄνδρες;

MEN. Πάνυ γε.

b ΣΩ. Τί οὖν; ἐθέλουσιν οὗτοι παρέχειν αὐτοὺς διδασκάλους τοῖς νέοις, καὶ ὁμολογεῖν διδάσκαλοι τε εἶναι καὶ διδασκόν ἀρετῆ;

MEN. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ τοτὲ μὲν ἂν αὐτῶν ἀκούσαις ὡς διδασκόν, τοτὲ δὲ ὡς οὐ.

ΣΩ. Φῶμεν οὖν τούτους διδασκάλους εἶναι τούτου τοῦ πράγματος, οἷς μὴδὲ αὐτὸ τοῦτο ὁμολογεῖται;

MEN. Οὐ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τί δὲ δῆ; οἱ σοφισταὶ σοὶ οὗτοι, οἵπερ μόνον ἐπαγγέλλονται, δοκοῦσι διδάσκαλοι εἶναι ἀρετῆς;

c MEN. Καὶ Γοργίου μάλιστα, ὦ Σώκρατες, ταῦτα ἀγαμαι, ὅτι οὐκ ἂν ποτε αὐτοῦ τοῦτο ἀκούσαις ὑπισχνουμένου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων καταγελαῖ, ὅταν ἀκούσῃ ὑπισχνουμένου· ἀλλὰ λέγειν οἶεται δεῖν ποιεῖν δεινούς.

χους; Καὶ ἀπὸ μεγάλης οἰκογένεια ἦταν καὶ μεγάλη ἐπιτροπὴ εἶχε καὶ στῆν πόλην μας καὶ στοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὥστε, ἂν αὐτὸ ἦταν διδασκόν, θὰ εὕρισκον ἐκεῖνον ποῦ θὰ ἔκανε ἀγαθοὺς τοὺς γιούς του, ἢ ἀπὸ τοὺς ἐντόπιους ἢ ἀπὸ τοὺς ξένους, ἂν στὸν ἴδιον δὲν ἔμενε καιρὸς ἀπὸ τίς φροντίδες γιὰ τὴν πόλην. Ἄλλὰ, φίλε Ἄνυτε, μήπως δὲν εἶναι διδασκόν πράγμα ἡ ἀρετῆ.

AN. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, ὅτι εὐκόλα κακολογεῖς τοὺς ἀνθρώπους. Θὰ σὲ συμβούλευα, ἂν θέλησς νὰ με ἀκούσῃς, νὰ εἶσαι προσεκτικός. Γιατὶ καὶ σὲ ἄλλῃ πόλῃ ἴσως εἶναι εὐκολώτερο νὰ κάνῃ κανεὶς κακὸ παρά καλὸ στοὺς ἀνθρώπους, σὲ τούτῃν ἐδῶ ὅμως εἶναι παρά πολύ εὐκόλο νομίζω δὰ πῶς καὶ σὺ ὁ ἴδιος τὸ ξέρεις.

XXXV. ΣΩ. Ὁ Ἄνυτος, Μένων, μοῦ φαίνεται πῶς ἀγριεύει, καὶ δὲν παραξενεύομαι καθόλου· Ἐναρχίζει ἢ συζητῆσθαι μετὰ τὸν Μένωνα· γιὰτὶ πρῶτα νομίζει ὅτι ἐγὼ κατηγορώ αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες, ἔπειτα νομίζει ὅτι καὶ ὁ ἴδιος εἶναι ἓνας ἀπ' αὐτούς. Ἄν ὅμως κάποτε καταλάβῃ τί εἶναι κακολογία, θὰ πᾶσῃ νὰ ἀγριεύῃ, ἀλλὰ τώρα τὸ ἀγνοεῖ· μὰ πὲς μοι ἐσὺ, καὶ σὲ σὰς δὲν ὑπάρχουν καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες;

MEN. Βεβαίότατα.

ΣΩ. Λοιπὸν; Ἄλλοι οὖν αὐτοὶ νὰ γίνονται διδάσκαλοι στοὺς νέους καὶ ὁμολογοῦν ὅτι εἶναι διδάσκαλοι καὶ ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδασκόν πράγμα;

MEN. Ὅχι, μὰ τὸ Δία, Σωκράτη· ἔπειτα ἄλλοτε θὰ τοὺς ἀκούεις νὰ λέγουν πῶς εἶναι διδασκόν πράγμα, καὶ ἄλλοτε πῶς δὲν εἶναι.

ΣΩ. Νὰ ποῦμε λοιπὸν πῶς αὐτοὶ εἶναι διδάσκαλοι γιὰ τοῦτο τὸ πράγμα, τὴν ὥρα ποῦ δὲν δέχονται αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο;

MEN. Δὲν νομίζω, Σωκράτη.

ΣΩ. Γιὰ πὲς μοι. Τούτοι οἱ σοφισταί, ποῦ μόνον δὰ τὸ ἔχουν ἐπάγγελμα, νομίζεις πῶς εἶναι διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς;

MEN. Ἐκεῖνο, Σωκράτη, ποῦ περισσότερο χαίρομαι στὸν Γοργία, εἶναι ὅτι ποτὲ δὲν θὰ τὸν ἀκούεις νὰ ὑπόσχεται αὐτὸ τὸ πράγμα, περιγελαῖ μάλιστα τοὺς ἄλλους, ὅταν τοὺς ἀκούσῃ νὰ δίνουν τέτοιες ὑποσχέσεις· νομίζει μόνον ὅτι καθῆκον του εἶναι νὰ κάνῃ τοὺς ἄλλους δεινούς ῥήτορες.

ΣΩ. Οὐδ' ἄρα σοὶ δοκοῦσιν οἱ σοφισταὶ διδάσκαλοι εἶναι;

MEN. Οὐκ ἔχω λέγειν, ὦ Σώκρατες, καὶ γὰρ αὐτὸς ὄπερ οἱ πολλοὶ πέπονθα· τοτὲ μὲν μοι δοκοῦσιν, τοτὲ δὲ οὐ.

d ΣΩ. Οἴσθα δὲ ὅτι οὐ μόνον σοὶ τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πολιτικοῖς τοῦτο δοκεῖ τοτὲ μὲν εἶναι διδακτόν, τοτὲ δ' οὐ, ἀλλὰ καὶ Θεόγνιν τὸν ποιητὴν οἴσθ' ὅτι ταῦτά ταῦτα λέγει;

MEN. Ἐν ποίοις ἔπεσιν;

XXXVI. ΣΩ. Ἐν τοῖς ἐλεγείοις, οὗ λέγει

καὶ παρὰ τοῖσιν πίνε καὶ ἔσθιε, καὶ μετὰ τοῖσιν

ἴξε, καὶ ἄνδρα τοῖς, ὦν μεγάλη δύναμις.

ἔσθλων μὲν γὰρ ἄν' ἔσθλα διδάξεται ἦν δὲ κακοῖσιν

e συμμίσησιν, ἀπολείς καὶ τὸν ἔοντα νόον.

οἴσθ' ὅτι ἐν τούτοις μὲν ὡς διδακτοῦ οὐσης τῆς ἀρετῆς λέγει;

MEN. Φαίνεται γε.

ΣΩ. Ἐν ἄλλοις δὲ γε ὄλιγον μεταβάς,

εἰ δ' ἦν ποιητόν, φησί, καὶ ἔνθετον ἀνδρὶ νόημα,

λέγει πως ὅτι

πολλοὺς ἂν μισθοὺς καὶ μεγάλους ἔφερον

οἱ δυνάμειοι τοῦτο ποιεῖν, καὶ

οὐ ποτ' ἂν ἐξ ἀγαθοῦ πατρὸς ἔγεντο κακός,

96a πειθόμενος μύθοισι σάφροσιν' ἀλλὰ διδάσκων

οἷ ποτε ποιήσεις τὸν κακὸν ἄνδρ' ἀγαθόν.

ἐννοεῖς ὅτι αὐτὸς αὐτῷ πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν τὰναντία λέγει;

MEN. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν ἄλλου ὄπουσιν πράγματος, οὗ οἱ μὲν φάσκοντες διδάσκαλοι εἶναι οὐχ ὅπως ἄλλων διδά-

9b σκαλοὶ ὁμολογοῦνται, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὶ ἐπίστασθαι, ἀλλὰ

πανηροὶ εἶναι περὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, οὗ φασὶ διδάσκαλοι εἶναι, οἱ δὲ ὁμολογούμενοι αὐτοὶ καλοὶ κάγαθοι τοτὲ

1) *Eκδ. Hiller—Crusius, poetae elegiaci et iambici σ. 68. στ. 33-36. Τὰ πλατωνικὰ κείμενα ἀρχίζουσι: «Καὶ παρὰ τοῖσιν» ἀντὶ τοῦ ἀμετὰ τοῖσιν τοῦ Θεόγνου· στὸν τρίτο στίχῳ πάλιν ἔχει «διδάξεται» ἀντὶ τοῦ μαθήσασθαι τοῦ Θεόγνου.

2) Τὸ κάπως, γὰρ ἀλλάζει τὴν σειράν τῶν δύο πρώτων στίχων (δπ. παρ. στ. 434-439). Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ ὀργανώνει κάπως διαφορετικὰ καὶ τὸ νόημα.

ΣΩ. Δὲν σοῦ φαίνονται λοιπὸν οἱ σοφιστὰς διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς;

MEN. Δὲν μπορῶ νὰ ἀπαντήσω, Σωκράτη. Ἐπαθα καὶ ὁ ἴδιος ὅτι καὶ οἱ πολλοὶ ἄλλοτε μοῦ φαίνονται, καὶ ἄλλοτε ὄχι.

ΣΩ. Ξέρεις ὅτι δὲν εἶσαι μόνον ἐσὺ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ πολιτικοὶ ποῦ νομίζετε ἄλλοτε πὼς εἶναι διδακτὸ καὶ ἄλλοτε ὄχι; Ξέρεις ὅτι καὶ ὁ Θεόγνης ὁ ποιητὴς αὐτὰ τὰ ἴδια λέγει;

MEN. Σὲ ποιά ποιήματα;

XXXVI. ΣΩ. Στις ἐλεγείες του, ἐκεῖ ποῦ λέγει :

«Μαζὶ μ' αὐτοὺς νὰ φᾶς, νὰ πιῆς, μαζὶ μ' αὐτοὺς νὰ κάτσης,

καὶ δῶσε τους χαρὰ, σ' αὐτοὺς πούχουνε δύναμη μεγάλη.

Τὶ ἀπ' αὐτοὺς καλὰ θὰ διδαχτῆς· μ' ἂν συχνοσμίγης μὲ κακοὺς, καὶ τὸ μυαλὸ ποῦ εἶχες θὰ τὸ χάσης» (1).

9b Βλέπεις ὅτι ἐδῶ μιλά γιὰ τὴν ἀρετὴν, μὲ τὴν ιδέα πὼς εἶναι διδακτὸ πρᾶγμα;

MEN. Μὰ εἶναι φανερό.

ΣΩ. Σὲ ἄλλο μέρος ὅμως λίγο παρακάτω εἶσαι κάπως (2) λέγει:

«Μ' ἂν τὸ μυαλὸ τὸ φτιάχναν καὶ στὸν ἄνθρωπο τὸ ἐβάζαν,

μεγάλους καὶ πολλοὺς μισθοὺς θὰ κέρδιζαν αὐτοῖν.

Οἱ ἱκανοὶ νὰ κάνουν τέτοιο πρᾶγμα.

Καὶ προσθέτει:

«Ἀπὸ καλὸ γονεῖο ποτὲ δὲ θάβγαине κακὸς ὁ γιὸς στὰ φρόνημα ἂν πειθόταν λόγια του· ὅμως μὲ λόγια ἄνθρωπο κακὸ ποτὲ καλὸ δὲ θὰ τὸν κάμης».

96a Βλέπεις ὅτι ὁ ἴδιος τώρα γιὰ τὰ ἴδια πρᾶγματα λέγει τὰ ἀντίθετα;

MEN. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Μπορεῖς λοιπὸν νὰ μοῦ πῆς ὅποιοδῆποτε ἄλλο πρᾶγμα, ὅπου ἐκείνους ποῦ ἰσχυρίζονται πὼς τὸ διδάσκουν, ὄχι μόνον δὲν τοὺς ἀναγνωρίζουν γιὰ δασκάλους ἄλλων, ἀλλὰ λέγουν ὅτι οὔτε καὶ οἱ ἴδιοι ξέρουν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ εἶναι κακοὶ σὲ κείνῳ ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα ποῦ λένε πὼς διδάσκουν· καὶ ὅπου ἐκείνοι πάλιν, ποῦ οἱ ἄλλοι τοὺς ἀναγνωρί-

μέν φασιν αὐτὸ διδάκτὸν εἶναι, τοτὲ δὲ οὐ; τοὺς οὖν οὕτω τεταραγμένους περὶ ὅταν οὖν φαίης ἂν σὺ κριτικῶς διδασκάλους εἶναι;

MEN. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

XXXVII. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μήτε οἱ σοφισταὶ μήτε οἱ αὐτοὶ καλοὶ κάθαοὶ ἄντες διδάσκαλοι εἶσι τοῦ πράγματος, ἦλον ὅτι οὐκ ἂν ἄλλοι γε;

MEN. Οὐ μοι δοκεῖ.

c ΣΩ. Εἰ δέ γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί;

MEN. Δοκεῖ μοι ἔχειν ὡς λέγεις.

ΣΩ. Ὡμολογήκαμεν δέ γε, πράγματι οὐ μήτε διδάσκαλοι μήτε μαθηταὶ εἶεν, τοῦτο μὴδὲ διδάκτὸν εἶναι;

MEN. Ὡμολογήκαμεν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀρετῆς οὐδαμοῦ φαίνονται διδάσκαλοι;

MEN. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Εἰ δέ γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί;

MEN. Φαίνεται οὕτως.

ΣΩ. Ἄρετῆ ἄρα οὐκ ἂν εἶη διδάκτὸν;

d MEN. Οὐκ εἴποιεν, εἴπερ ὀρθῶς ἡμεῖς ἐσκέμεθα. ὥστε καὶ θαυμάζω δὴ, ὦ Σώκρατες, πότερόν ποτε οὐδ' εἰσὶν ἀγαθοὶ ἄνδρες, ἢ τίς ἂν εἶη τρόπος τῆς γενέσεως τῶν ἀγαθῶν γιγνομένων.

ΣΩ. Κινδυνεύομεν, ὦ Μένων, ἐγὼ τε καὶ σὺ φαῖλοι τινες εἶναι ἄνδρες, καὶ σέ τε Γοργίας οὐχ ἰκανῶς πεπαιδευμένοι καὶ ἐμὲ Πρόδικος, παντὸς μᾶλλον οὖν προσεκτέον τὸν νοῦν ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ ζητήτων οἷσις ἡμᾶς ἐνὶ e γέ τῳ τρόπῳ βελτίους ποιήσει· λέγω δὲ ταῦτα ἀποβλέψας πρὸς τὴν ἄρτι ζήτησιν, ὡς ἡμᾶς ἔλαθε καταγελάστως ὅτι οὐ μόνον ἐπισημῆς ἠγρομένης ὀρθῶς τε καὶ εὖ τοῖς ἀνθρώποις πράττεται τὰ πράγματα, ἢ ἴσως καὶ διαφεύγει ἡμᾶς τὸ γινῶναι τίνα ποτὲ τρόπον γίγνονται οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.

MEN. Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες;

XXXVIII. ΣΩ. Ὡδε· ὅτι μὲν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας

97a δεῖ ὠφελίμους εἶναι, ὀρθῶς ὠμολογήκαμεν τοῦτό γε ὅτι οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι ἢ γὰρ;

MEN. Ναί.

ζουν γὰρ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς σ' αὐτό, τῆ μὰ λέγουσι πῶς εἶναι διδάκτὸ καὶ τὴν ἄλλην ὄχι; Ἄνθρωποι ποὺ βρίσκονται σὲ τέτοια ἀνεμοζάλη γιὰ ὅτιδὴποτε πράγμα, θάλεγεσ ἐσὺ ὅτι εἶναι πραγματικὰ διδάσκαλοι γι' αὐτό;

MEN. Ἐγὼ, μὰ τὸ Δία, ὄχι.

XXXVII. ΣΩ. Ἄφου λοιπὸν οὔτε οἱ σοφιστὲς οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ εἶναι διδάσκαλοι αὐτοῦ τοῦ πράγματος, δὲν εἶναι φανερό ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι;

MEN. Ναί, δὲν ὑπάρχουν.

ΣΩ. Κι' ἀφου δὲν ὑπάρχουν διδάσκαλοι οὔτε καὶ μαθητές;

MEN. Εἶναι, νομίζω, ὅπως λέγεις.

ΣΩ. Δὲν ἔχομε δεχτῆ ὅτι, γιὰ ὅποιον πράγμα οὔτε διδάσκαλοι οὔτε μαθητὲς ὑπάρχουν, αὐτὸ οὔτε διδάκτὸ εἶναι;

MEN. Τὸ δεχτήκαμε.

ΣΩ. Τῆς ἀρετῆς λοιπὸν πουθενά δὲν παρουσιάζονται διδάσκαλοι ἔτσι;

MEN. Ἔτσι.

ΣΩ. Κι' ὅταν δὲν ὑπάρχουν διδάσκαλοι, οὔτε μαθητές;

MEN. Ἔτσι ἔγινε φανερό.

ΣΩ. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἡ ἀρετὴ διδάκτὸ πράγμα (1).

MEN. Δὲν μοιάζει, ἂν βέβαια ἐμεῖς ἔχομε κάμει σω-

Τι εἶναι λοιπὸν στὴν ἐξέτασή μας. Τόσο ποὺ ἀναρωτιέμαι. Σωκράτη, ἄραγε οὔτε καλοὶ ἄνθρωποι ὑπάρχουν, ἢ ποῖος τέλος πάντων εἶναι ὁ τρόπος ποὺ γίνονται ὅσοι γίνονται ἀγαθοί.

ΣΩ. Φοβοῦμαι, Μένων, πῶς καὶ ἐγὼ καὶ σὺ εἴμαστε ἓνα τίποτε, καὶ σένα ὁ Γοργίας δὲν σὲ μόρφωσε καλὰ καὶ μένα ὁ Πρόδικος. Πρέπει λοιπὸν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο νὰ προσέξωμε τὸν ἑαυτὸ μας, καὶ νὰ ζητήσωμε ἐκεῖνον ποὺ μὲ κάποιο τρόπο θὰ μᾶς κάμει καλύτερους. Τὰ λέγω αὐτὰ ἔχοντας στὴ νοῦ μου τὴν ἔρευνα ποὺ κάναμε πρὶν λίγο· πόσο, μὲ τρόπο καταγελάστως, μᾶς ξέφυγεν ὅτι δὲν εἶναι μόνο, ὅταν ἠγγίξει ἡ ἐπιστήμη, ποὺ οἱ ὑποθέσεις τῶν ἀνθρώπων γίνονται καὶ καλὰ καὶ σοσά· γιὰ τοῦτο ἴσως καὶ δὲν μπορούμε νὰ ξέρωμε μὲ ποῖο τρόπο γίνονται οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.

MEN. Τί ἔνοσις, Σωκράτη;

1) Γὰ τὸ ὄχι ὅμα πρβλ. «Πρωταγόρα» 327e-328d καὶ «Ἀλκιβ.» I, 110e-111a.

ΣΩ. Καὶ ὅτι γε ὠφέλιμοι ἔσονται, ἂν ὀρθῶς ἡμῖν ἠγῶνται τῶν πραγμάτων, καὶ τοῦτο πον καλῶς ὠμολογοῦμεν;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Ὅτι δ' οὐκ ἔστιν ὀρθῶς ἠγείσθαι, εἰ μὴ φρόνιμος ἢ, τοῦτο ὁμοίῳ ἔσμεν οὐκ ὀρθῶς ὠμολογηκόσιν.

ΜΕΝ. Πῶς δὴ [ὀρθῶς] λέγεις;

ΣΩ. Ἐγὼ ἔρω· εἴ τις εἰδὼς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Λάρισαν ἢ ὅποι βοῦλει ἄλλοσε βαδίζειο καὶ ἄλλοις ἠγοίτο, ἄλλο τι ὀρθῶς ἂν καὶ εὖ ἠγοίτο;

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

b ΣΩ. Τί δ' εἴ τις ὀρθῶς μὲν δοξάζων, ἦτις ἔστιν ἡ ὁδός, ἐληλυθὼς δὲ μὴ μῆδ' ἐπιστάμενος, οὐ καὶ οὕτως ἂν ὀρθῶς ἠγοίτο;

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ ἕως γ' ἂν πον ὀρθὴν δόξαν ἔχη περὶ τῶν ὀ β ἑτεροῦ ἐπιστήμην, οὐδὲν χεῖρων ἠγεμῶν ἔσται, οἰόμενος μὲν ἀληθῆ, φρονῶν δὲ μὴ, τοῦ τοῦτο φρονούντος.

ΜΕΝ. Οὐδὲν γάρ.

ΣΩ. Δόξα ἄρα ἀληθῆς πρὸς ὀρθότητα πράξεως οὐδὲν χεῖρων ἠγεμῶν φρονήσεω· καὶ τοῦτο ἔστιν ὃ νῦν δὴ παρελείπομεν ἐν τῇ περὶ τῆς ἀρετῆς σκέψει, ὅποῦν τι εἶη, λέγοντες ὅτι φρόνησις μόνον ἠγεῖται τοῦ ὀρθῶς πράττειν· c τὸ δὲ ἄρα καὶ δόξα ἦν ἀληθῆς.

ΜΕΝ. Ἔοικε γε.

ΣΩ. Οὐδὲν ἄρα ἦττον ὠφέλιμὸν ἔστιν ὀρθῆ δόξῃ ἐπιστήμης.

ΜΕΝ. Τοσοῦτω γε, ὡ Σώκρατες, ὅτι ὁ μὲν τὴν ἐπιστήμην ἔχων αἰεὶ ἂν ἐπιτυχάνοι, ὃ δὲ τὴν ὀρθὴν δόξαν τοτὲ μὲν ἂν τυγχάνοι, τοτὲ δ' οὐ.

XXXIX. ΣΩ. Πῶς λέγεις; ὃ αἰεὶ ἔχων ὀρθὴν δόξαν οὐκ αἰεὶ ἂν τυγχάνοι, ἕωσπερ ὀρθὰ δοξάζοι;

d ΜΕΝ. Ἄν ἀνάγκη μοι φαίνεται ὥστε θανατάξω, ὃ Σώκρατες, τοῦτον οὕτως ἔχοντος, ὃ τι δὴ ποτε πολὺ τιμιωτέρα ἢ ἐπιστήμη τῆς ὀρθῆς δόξης, καὶ δι' ὃ τι τὸ μὲν ἕτερον, τὸ δὲ ἕτερον ἔστιν αὐτῶν.

XXXVIII. ΣΩ. Νὰ τί· ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες πρέπει νὰ εἶναι ὠφέλιμοι, αὐτὸ σωστὰ δεχτήκαμε πῶς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀλλιῶς. Ἔτσι; 97a

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ εἰ θὰ εἶναι ὠφέλιμοι, ἂν ὀρθὰ κυβερνοῦν τίς ὑποθέσεις μας, καὶ τοῦτο καλὰ δὲν τὸ δεχόμεσταν;

ΜΕΝ. Ναί.

ΣΩ. Ὅτι ὁμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κυβερνᾷ κανεὶς ὀρθὰ, παρὰ μόνον μὲ τὸ νοῦ, μὲ τοῦτο μοιάζομε μὲ ἀνθρώπους πού δὲν ἔχουν σωστὰ δεχτὴ κάτι.

ΜΕΝ. Μὰ πῶς τὸ ἐννοεῖς;

ΣΩ. Θὰ σοῦ πῶ. Ἄν κάποιος γνωρίζοντας τὸ δρόμο πού πάει στὴ Λάρισα, ἢ ἔπου ἄλλου, τὸν παίρνει καὶ ὀδηγῆ καὶ ἄλλους, δὲν θὰ ἦταν ἕνας σωστός καὶ καλὸς ὀδηγός;

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Πές μου τώρα. Ἄν κανεὶς, χωρὶς νὰ ἔχη πάει σὲ ἕνα μέρος καὶ οὐτὲ νὰ ξέρη τὸ δρόμο, σχηματίζῃ ὀρθὴ γνώμη γιὰ τὸ δρόμο, δὲ θὰ ἦταν καὶ αὐτὸς σωστός ὀδηγός; b

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Καὶ ὅσον καιρὸ βέβαια ἔχει σωστὴ γνώμη γιὰ ὅσα ὁ ἄλλος ἔχει ἐπιστήμη, δὲν θὰ εἶναι καθόλου χειρότερος ὀδηγός ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἔχει τὴ φρόνηση, αὐτὸς πού νομίζει τὰ ἀληθῆ, χωρὶς ὁμως ἐπιστήμη.

ΜΕΝ. Ναί, καθόλου χειρότερος.

ΣΩ. Ἡ ἀληθινὴ λοιπὸν γνώμη δὲν εἶναι καθόλου χειρότερος ὀδηγός ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη σὺν τὰ γίνῃ ἢ ὀρθὴ πράξη· τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι πρὶν λίγο παραλείψαμε, ὅταν ἐρευνούσαμε τί εἶναι ἡ ἀρετὴ, λέγοντας ὅτι μόνον ἡ φρόνηση κυβερνᾷ τὴν ὀρθὴν πράξη· ὁμως ἡ ἀληθινὴ γνώμη ἦταν καὶ κείνη, ὅπως φαίνεται, ὀδηγός.

ΜΕΝ. Ναί, φαίνεται.

ΣΩ. Ἡ ὀρθὴ γνώμη δὲν εἶναι λοιπὸν καθόλου λιγώτερο ὠφέλιμη ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη.

Ἄν ὀρθὴ γνώμη καὶ ἐπιστήμη. Τὰ ἀγάλματα τοῦ Δαίδαλου ΜΕΝ. Μιὰ μόνον διαφορά ἔχουν, ὅτι ἐκεῖνος πού ἔχει τὴν ἐπιστήμη ὁ δὲ βιάδιζε πάντα στὴν ἐπιτυχία, ἐνῶ ὁ ἄλλος πού ἔχει τὴν ὀρθὴν γνώμη τὴ μιὰ θὰ ἐπιτύχαινε τὴν ἄλλη δὲ.

XXXIX. ΣΩ. Τί λές; Ἐκεῖνος πού ἔχει πάντα ὀρθὴν γνώμη δὲν θὰ ἐπιτύχαινε πάντα, ὅσο θὰ εἶχε ὀρθὴν γνώμη;

ΜΕΝ. Εἶναι φανερό, ναί. Ἄν ὁμως ἔτσι εἶναι, τότε d

ΣΩ. Οἶσθα οὖν δὲ ὅτι θαυμάζεις, ἢ ἐγὼ σοι εἶπω;

ΜΕΝ. Πάνν γ' εἶπέ.

ΣΩ. Ὅτι τοῖς Δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν ἴσως δὲ οὐδ' ἴσθιν παρ' ἑμῖν.

ΜΕΝ. Πρὸς τί δὲ δὴ τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Ὅτι καὶ ταῦτα, ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ἦ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπιεῖται, ἐὰν δὲ δεδεμένα ἦ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπιεῖται, ἐὰν δὲ δεδεμένα, παρῆμεινε.

ΜΕΝ. Τί οὖν δι;

ΣΩ. Τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένων μὲν ἐκτιθῆσαι σὸ πολλῆς τιμῆς ἀξίον ἐστὶ τιμῆς, ὥσπερ δραπιεῖται ἄνθρωπον· οὐ γὰρ παρῆμεινε δεδεμένον δὲ πολλοῦ ἀξίον πάνν γὰρ καλὰ τὰ ἔργα ἐστίν. πρὸς τί οὖν δι λέγω ταῦτα; πρὸς τὰς δόξας τὰς ἀληθεῖς· καὶ γὰρ αἱ δόξαι αἱ ἀληθεῖς, ὅσον μὲν ἂν χρόνον παρῆμεινω, καλὸν τὸ χεῖρμα καὶ πάντ' ἀγαθὰ ἐργάζονται· πολλὸν δὲ χρόνον οὐκ ἐθέλουσι παρῆμεινε, ἀλλὰ δραπιεῖται οὖν ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε οὐ πολλοῦ ἀξίον εἶναι, ἕως ἂν τις αὐτὰς δήσῃ αἰτίαι λογισμῶν. τοῦτο δ' ἐστίν, ὃ Μένων ἐταῖρε, ἀνάμνησις, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἡμῖν ὁμολόγηται. ἐπειδὴν δὲ δεθῶσιν, πρῶτον μὲν ἐπιστήμῃ γίγνεται, ἔπειτα μόνιμοι καὶ διὰ ταῦτα διη τιμιώτερον ἐπιστήμῃ ὁρθῆς δόξης ἐστίν, καὶ διαφέρει δεσμῶν ἐπιστήμῃ ὁρθῆς δόξης.

ΜΕΝ. Νῆ τὸν Αἴα, ὃ Σώκρατες, εἴκειν τοιούτω τινί.

XL. ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ ἐγὼ ὡς οὐκ εἰδὸς λέγω, ἀλλὰ εἰκάσω· ὅτι δὲ ἐστίν τι ἀλλοτρίον ὁρθῆς δόξης καὶ ἐπιστήμῃ, οὐ πάνν μοι δοκοῦ τοῦτο εἰκάειν, ἀλλ' εἴπειν τι ἄλλο φαίην ἂν εἰδέναι, ὀλίγα δ' ἂν φαίην, ἐν δ' οὖν καὶ τοῦτο ἐκείνου θεῖον ἂν ἴδω.

ΜΕΝ. Καὶ ὁρθῶς γε, ὃ Σώκρατες, λέγεις.

ΣΩ. Τί δέ; τόδε οὐκ ὁρθῶς, ὅτι ἀληθεῖς δόξα ἡγούμενῃ τὸ ἔργον ἐκαστῆς τῆς πράξεως οὐδὲν χεῖρον ἀπεργάζεται ἢ ἐπιστήμῃ;

ΜΕΝ. Καὶ τοῦτο δοκοῖ μοι ἀληθῆ λέγειν.

ΣΩ. Οὐδὲν ἄμῃ ὁρθῆ δόξα ἐπιστήμῃς χεῖρον οὐδέ

γιατί ἡ ἐπιστήμη εἶναι σὲ μεγαλύτερη τιμῆ ἀπὸ τὴν ὁρθῆ γνώμῃ, καὶ γὰρ ποῖό λόγο ἄλλο εἶναι τὸ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἄλλο τὸ ἄλλο;

ΣΩ. Ξέρεις γὰρ ποῖό λόγο παραξενεύεσαι, ἢ νὰ σοῦ τὸ πῶ;

ΜΕΝ. Νὰ μοῦ τὸ πῆς, θέλω πολύ.

ΣΩ. Γιατί δὲν πρόσσεξ τὰ ἀγάλματα τοῦ Δαιδάλου (1). Ἴσως δὲν ἔχετε στὸν τόπο σας.

ΜΕΝ. Γιὰ ποῖό λόγο τὸ λέγεις αὐτό;

ΣΩ. Γιατί καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτὰ, ἂν δὲν εἶναι δεμένα φεύγουν καὶ δραπιετεύουν, μὰ ἂν εἶναι δεμένα, μένου.

ΜΕΝ. Καὶ τί μ' αὐτό;

ΣΩ. Νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς ἓνα ἀπὸ τὰ ἔργα ἐκείνου λυμένο δὲν ἔχει καὶ πολλῆ ἀξία· εἶναι σὰν νὰ ἔχῃς ἓνα ἀνθρώπο δραπέτῃ· γιατί δὲν μένει στὴ θέσῃ του. Ἄν ὅμως εἶναι δεμένο, ἔχει μεγάλη ἀξία· γιατί τὰ ἔργα του εἶναι πολὺ καλὰ. Γιὰ ποῖό λόγο στὰ λέγω αὐτὰ; Γιὰ τίς ἀληθεῖς γνώμεις. Γιατί νὰ, καὶ οἱ ἀληθεῖς γνώμεις ὅσον καιρὸ παραμένουν εἶναι καλὸ ἀπόκτημα καὶ βλα τὰ κάνουν καλὰ· δὲν θέλουν ὅμως νὰ μένουν κοντὰ μας πολὺ καιρὸ, ἀλλὰ δραπιετεύουν ἀπὸ τὴν ψυχῆ τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε δὲν ἔχουν μεγάλη ἀξία, ὥσπου νὰ δεσθῇ κανεὶς τίς ἴδιες τίς αἰτίεις των μὲ σκέψῃ. Καὶ τοῦτο εἶναι, ἀγαπητὲ Μένων, ἡ ἀνάμνησις, ὅπως τῆ δεχτήκαμε στὰ προηγούμενα. Καὶ βταν δεθῶν, γίνονται πρῶτα ἐπιστήμεις καὶ ἔπειτα μόνιμες. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ ἐπιστήμη εἶναι σὲ μεγαλύτερη τιμῆ ἀπὸ τὴν ὁρθῆ γνώμῃ, καὶ διαφέρει ἡ ἐπιστήμη ἀπὸ τὴν ὁρθῆ γνώμῃ ὡς πρὸς τὸν δεσμῶ.

ΜΕΝ. Μὰ τὸ Δία, Σωκράτη, μοιάζει μὲ κάτι τέτοιο.

XL. ΣΩ. Μὰ καὶ ἐγὼ τὰ λέγω σὰν ἄνθρωπος ποῦ δὲν ξέρει· εἰκάω μόνο. Ὅτι ὅμως ἡ ὁρθῆ γνώμῃ εἶναι καὶ διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμῃ, αὐτὸ δὲν νομίζω καθόλου ὅτι τοῖ εἰκάω. Ἄν υπάρχῃ καὶ κάτι ἄλλο ποῦ θὰ ἰσχυρίζομουν ὅτι τὸ ξέρω—καὶ εἶναι λίγα αὐτὰ—ἓνα ἀπὸ κείνα ποῦ ξέρω θὰ ἔβαζα καὶ τοῦτο.

ΜΕΝ. Καὶ ἔχεις δίκιο, Σωκράτη.

ΣΩ. Μὰ τί; Ὅτι, ἄμια δδηγῆ ἡ ἀληθινῆ γνώμῃ, δὲν ἐκτελεῖ καθόλου χειρότερα ἀπὸ τὴν ἐπιστήμῃ τὸ ἔργο σὲ κάθε μιὰ χωριστὰ πράξῃ, αὐτὸ δὲν τὸ εἶπα σαστὰ; ΜΕΝ. Καὶ αὐτὸ μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ εἶπες σαστὰ.

ΣΩ. Καθόλου χειρότερη λοιπὸν ἡ ὁρθῆ γνώμῃ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμῃ, οὔτε λιγώτερον ὠφέλιμη θὰ εἶναι στῆς πρά-

1] Οἱ Ἀθηναῖοι πίστευαν ὅτι ὁ Δαιδάλος ἦταν συμπλοκῆς των καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ θεοποιεῖν γένος τοῦ Ἑρμῆος. Ὅταν ἡ γυναικὶ ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὸ πρῶτόν της ἄνδρα καὶ παρουσιαζοῖται τῷ ἀνδρὶ αὐτὸν πρῶτον μὲ τὸ σκεῖν ἀνομιεῖται καὶ τὸ ἓνα πῶς (τὸ χριστῆρ) διαφέρει ἐν γένει ἀπὸ τὸ καὶ ἀνδρῆ, τὰ ἔργα αὐτὰ τὰ πῶς οὐκ εἶναι ἀπὸ τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν θεὸν Δαιδάλου.

ἦττον ὠφελίμη ἔσται εἰς τὰς πράξεις, οὐδὲ ἀνὴρ ὁ ἔχων ὀρθὴν δόξαν ἢ ὁ ἐπιστήμην.

MEN. *Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Καὶ μὴν ὃ γε ἀγαθὸς ἀνὴρ ὠφέλιμος ἡμῖν ὡμολόγηται εἶναι.

MEN. Ναί.

ΣΩ. Ἐπειδὴ τοῖνυν οὐ μόνον δι' ἐπιστήμην ἀγαθοὶ ἄνδρες ἂν εἴεν καὶ ὠφέλιμοι ταῖς πόλεσιν, εἴπερ εἴεν, ἀλλὰ καὶ δι' ὀρθὴν δόξαν, τοῦτοι δὲ οὐδέτερον φύσει ἔστιν τοῖς ἀνθρώποις, οὔτε ἐπιστήμη οὔτε δόξα ἀληθής, [οὐτ' ἐπίκτητα]

d — ἢ δοκεῖ σοι φύσει ὁποτεροῦν αὐτοῖν εἶναι;

MEN. Οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐ φύσει, οὐδὲ οἱ ἀγαθοὶ φύσει εἴεν ἄν.

MEN. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἐπειδὴ δὲ γε οὐ φύσει, ἐσκοποῦμεν τὸ μετὰ τοῦτο, εἰ διδακτὸν ἔστιν.

MEN. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν διδακτὸν ἔδοξεν εἶναι, εἰ φρόνησις ἢ ἀρετή;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Κἂν εἴ γε διδακτὸν εἴη, φρόνησις ἂν εἴναι;

MEN. Πάνυ γε.

e ΣΩ. Καὶ εἰ μὲν γε διδάσκαλοι εἴεν, διδακτὸν ἂν εἴναι, μὴ ὄντων δὲ οὐ διδακτὸν;

MEN. Οὐτως.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ὡμολογήκαμεν μὴ εἶναι αὐτοῦ διδάσκαλος;

MEN. *Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Ὁμολογήκαμεν ἄρα μίτε διδακτὸν αὐτὸ μίτε φρόνησιν εἶναι;

MEN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ἀγαθὸν γε αὐτὸ ὁμολογοῦμεν εἶναι;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Ὁφέλιμον δὲ καὶ ἀγαθὸν εἶναι τὸ ὀρθῶς ἡγούμενον;

MEN. Πάνυ γε.

99a ΣΩ. Ὁρθῶς δὲ γε ἡγεῖσθαι δύο ὄντα ταῦτα μόνον, δόξαν τε ἀληθῆ καὶ ἐπιστήμην, ἃ ἔχων ἄνθρωπος, ὀρθῶς

Ξεις, οὔτε ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἔχει ὀρθὴν γνώμη, ἀπὸ ἐκείνων ποῦ ἔχει ἐπιστήμη.

MEN. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Δεχτήκαμε βέβαια ὅτι ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος εἶναι

*Ἀνακεφαλαίωση. ὠφέλιμος.

Τι δέχτηκαν

MEN. Ναί.

ΣΩ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀγαθοὶ ἄνδρες δὲν γίνονται μόνον μετ' ἐπιστήμην ἀλλὰ καὶ μετ' ὀρθὴν γνώμη, καὶ κανένα ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο δὲν εἶναι ἀπὸ τῆ φύσης στὸν ἄνθρωπο, οὔτε ἡ ἐπιστήμη οὔτε ἡ ὀρθὴ γνώμη.... Ἡ δ

MEN. Σὲ μένα ὄχι.

ΣΩ. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν εἶναι ἀπὸ τῆ φύσης, ἐξετάζουμε τὸ κατόπιν ἀπὸ αὐτό, ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὸ πρᾶγμα.

MEN. Ναί.

ΣΩ. Δὲν μᾶς φάνηκε ὅτι εἶναι διδακτὸ πρᾶγμα, ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι φρόνησις; (*)

MEN. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ὅτι, ἂν ἦταν διδακτὴ, θὰ ἦταν φρόνησις;

MEN. Βεβαίωτατα.

e ΣΩ. Καὶ ὅτι, ἂν ὑπάρχουν διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς, εἶναι διδακτὴ, ἂν ὄχι, δὲν εἶναι;

MEN. Ἔτσι

ΣΩ. Δεχτήκαμε ὁμοῦς ὅτι δὲν ὑπάρχουν διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς.

MEN. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Δεχτήκαμε λοιπὸν ὅτι οὔτε διδακτὴ, οὔτε φρόνησις εἶναι.

ΠΕΝ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Δεχόμεστε βέβαια ὅτι εἶναι ἀγαθὸν;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ὅτι ὠφέλιμο καὶ ἀγαθὸ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ κυβερνᾷ σωστά;

MEN. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Καὶ ὅτι αὐτὰ ποῦ ὀρθὰ κυβερνοῦν εἶναι μόνον δύο, ἡ ἀληθινὴ γνώμη καὶ ἡ ἐπιστήμη, ποῦ ὅταν τὰ ἔχη ὁ

1) Ἀντιθέτει τῆ φύσης πρὸς τὸν λόγο, καὶ γενικώτερα, τὴν ψυχὴ.

2) «Φρόνησις» καὶ «ἐπιστήμη» γιὰ τὸν Σωκράτη στὴ συζήτηση τοῦ-τῆ καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ 87c-89a εἶναι σχεδὸν συνώνυμα.

ἡγεῖται. τὰ γὰρ ἀπὸ τύχης γιγνόμενα οὐκ ἀνθρωπίνῃ ἡγεμονίᾳ γίνονται· ὧ δὲ ἀνθρώπος ἡγεμών ἐστιν ἐπὶ τὸ ὄρθον, δύο ταῦτα, δόξα ἀληθοῦς καὶ ἐπιστήμη.

ΜΕΝ. Δοκεῖ μοι οὕτως.

ΧΛΙ. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐ διδακτὸν ἐστίν, οὐδ' ἐπιστήμη δὴ ἐτι γίνονται ἡ ἀρετῆ;

ΜΕΝ. Οὐ φαίνεται.

β ΣΩ. Λοῦν ἄρα ὄντων ἀγαθῶν καὶ ὠφελίμων τὸ μὲν ἕτερον ἀπολέλυται, καὶ οὐκ ἂν εἴη ἐν πολιτικῇ πράξει ἐπιστήμη ἡγεμών.

ΜΕΝ. Οὐ μοι δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα σοφία τινὶ οὐδὲ σοφοὶ ὄντες οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες ἡγοῦντο ταῖς πόλεσιν, οἱ ἄμφι Θεμιστοκλέα τε καὶ οὗς ἔσφι "Αυτος ὄδε ἔλεγεν" διὰ καὶ οὐχ οἴοι τε ἄλλους ποιεῖν τοιοῦτους οἴοι αὐτοὶ εἶναι, ἅτε οὐ δὴ ἐπιστήμη ὄντες τοιοῦτοι.

ΜΕΝ. Ἔοικεν οὕτως ἔχειν, ὦ Σώκρατες, ὡς λέγεις.

γ ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὴ ἐπιστήμη, εὐδοξία δὴ τὸ λοιπὸν γίνονται· ἢ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες χρωμένοι ταῖς πόλεσι ὀρθοῦσιν, οὐδὲν διαφερόντως ἔχοντες πρὸς τὸ φρονεῖν ἢ οἱ χρησμοφδοὶ τε καὶ οἱ θεομάντιες· καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσιν μὲν ἀληθῆ καὶ πολλά, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσιν.

ΜΕΝ. Κινδυνεύει οὕτως ἔχειν.

δ ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ Μένων, ἄξιον τούτους θεῖους καλεῖν τοὺς ἄνδρας, οἵτινες νοῦν μὴ ἔχοντες πολλὰ καὶ μεγάλα κατορθοῦσιν ὧν πράττουσιν καὶ λέγουσι;

ΜΕΝ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὅρθως ἄρ' ἂν καλοῖμεν θεῖους τε οὗς νῦν δὴ ἐλέγομεν χρησμοφδοὺς καὶ μάντιες καὶ τοὺς ποιητικῶν ἀπαντας· καὶ τοὺς πολιτικούς οὐχ ἥκιστα τούτων φαίμεν ἂν θεῖους τε εἶναι καὶ ἐνθουσιάζειν, ἐπίπνους ὄντας καὶ κατεχομένους ἐκ του θεοῦ, ὅταν κατορθῶσι λέγοντες πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα, μηδὲν εἰδότες ὧν λέγουσιν.

ἀνθρώπος κυβερνιέται καλά." Ὅσο γιὰ κείνα πού φέρνει ἡ τύχη, αὐτὰ δὲν γίνονται μὲ ἀνθρώπινῃ κυβέρνησῃ· σὲ δ,τι ὅμως ὁ ἀνθρώπος εἶναι ὀδηγός στο ὄρθο, ἔχομε μόνο αὐτὰ τὰ δυο, τὴν ἀληθινὴ γνῶμη καὶ τὴν ἐπιστήμη.

ΜΕΝ. Ἔτσι νομίζω.

β ΧΛΙ. ΣΩ. Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν εἶναι διδακτὸ πρᾶγμα, οὔτε ἐπιστήμη πιά εἶναι ἡ ἀρετῆ;

ΜΕΝ. Τὸ ὅχι εἶναι φανερό.

γ ΣΩ. Ἀπὸ τὰ δυο (1) λοιπὸν πού ἔχομε ἀγαθὰ καὶ ὠφέλιμα, πάει τὸ ἕνα ἡ ἐπιστήμη δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὀδηγός στὴν πολιτικῇ (2) πράξῃ.

ΜΕΝ. Δὲν μπορεῖ.

δ ΣΩ. Ὅχι λοιπὸν μὲ κάποια σοφία, οὔτε ὄντας σοφοὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες κυβερνοῦσαν τίς Σμπεράσμα: Ἡ ὀρθὴ πόλεις, ἔκεινοι οἱ γύρω στὸν Θεμ- γνῶμη θεῖο δῶρο .στοκλή καὶ οἱ ἄλλοι πού τώρα δὲ ἔλεγαν ὁ "Αυτος. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν μποροῦν νὰ κάμουν ἄλλους σὰν τὸν ἑαυτοῦ τους, γιὰτι καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἐγίναν μὲ ἐπιστήμη.

ΜΕΝ. Μοιάζει νὰ εἶναι ἔτσι, Σωκράτη, ὅπως λέγεις.

ε ΣΩ. Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη, φανερό πῶς τὸ ἔργο γίνεται ἀπὸ τὴν ὀρθὴ γνῶμη. Αὐτὴν χρησιμο- ποιώντας οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες ἀνορθώνουν τίς πόλεις, χωρὶς νὰ ἔχουν μὲ τὴ φρόνηση καμμιάν ἔξαιρητικὴ σχέση, περισ- σότερο ἀπὸ τοὺς χρησμοφδοὺς καὶ τοὺς θεομάντιες· καὶ αὐτοὶ λέγουν πολλὰς ἀλήθειες, μὰ τίποτε ἀπ' αὐτὰ πού λέ- γουν δὲν ξέρουν.

ΜΕΝ. Πάει νὰ εἶναι ἔτσι.

δ ΣΩ. Δὲν εἶναι λοιπὸν σωστό, Μένων, νὰ ὀνομάζωμε θεῖους αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες, πού ἐνῶ δὲν ἔχουν τὴ νόηση, πολ- λά καὶ μεγάλα φέρνουν σὲ ἐπιτυχία ἀπ' αὐτὰ πού πράττουν καὶ λέγουν;

ΜΕΝ. Βεβαίωτατα.

ε ΣΩ. Σωστό λοιπὸν θὰ ὀνομάζωμε θεῖους καὶ αὐτοὺς πού τώρα δὲ ἐλέγαμε, τοὺς χρησμοφδοὺς καὶ τοὺς μάντιες, καὶ ὅλους ἔσοι ἔχουν τὸ δαιμόνιο τοῦ ποιητῆ· ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτικοὶ θὰ λέγαμε ὅτι εἶναι ὅχι λιγώτερο ἀπ' αὐτοὺς καὶ θεῖοι καὶ ἐμπνευσμένοι· ἔχουν μέσα τους θεϊκὴ πνοή καὶ εἶναι κατακτημένοι ἀπὸ κάποιο θεο, ὅταν φέρνουν σὲ καλὸ τέλος τὸ ἔργο τους, λέγοντας πολλὰ καὶ μεγάλα, χωρὶς τίπο- τε νὰ ξέρουν ἀπὸ ὅσα λέγουν.

1) Τὴν ὀρθὴ γνῶμη καὶ τὴν ἐπιστήμη.
2) Μὲ τὴν πλατειὰ σημασία τοῦ ὄρου.

MEN. Πάνω γε.

ΣΩ. Καὶ αἱ γε γυναῖκες δῆπου, ὡ Μένων, τοὺς ἀγαθούς ἀνδρας θεῖους καλοῦσαν καὶ οἱ Λάκωνες ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσιν ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος ἀνήρ, φασίν, οὗτος.

e MEN. Καὶ φαίνονται γε, ὡ Σώκρατες, ὁρθῶς λέγεω. καίτοι ἴσως Ἄνυτος ὅδε σοι ἄχθεται λέγοντι.

XLII. ΣΩ. Οὐδὲν μέλει ἔμοιγε. τούτω μὲν, ὡ Μένων, καὶ αὐθις διαλεξόμεθα εἰ δὲ νῦν ἡμεῖς ἐν παντὶ τῷ λόγῳ τούτῳ καλῶς ἐζητήσομεν τε καὶ ἐλέγομεν, ἀρετὴ ἂν εἴη οὔτε φύσει οὔτε διδακτόν, ἀλλὰ θεῖα μοῖρα παρα-
100a γιγνομένη ἄνευ νοῦ, οἷς ἂν παραγίγηται, εἰ μὴ τις εἴη τοιοῦτος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, οἷος καὶ ἄλλον ποιῆσαι πολιτικόν. εἰ δὲ εἴη, σχεδὸν ἂν τι οὗτος λέγοιτο τοιοῦτος ἐν τοῖς ζώσιν, οἷον ἔφη Ὀμηρος ἐν τοῖς τεθνεώσιν τὸν Τειρεσίαν εἶναι, λέγων περὶ αὐτοῦ, ὅτι οἷος πέπνυται τῶν ἐν Ἄδου, τοῖ δὲ σκικαὶ ἀΐσσοισι. ταῦτόν ἂν καὶ εὐθὺς τοιοῦτος ὡσπερ παρὰ σικίας ἀληθὲς ἂν πράγμα εἴη πρὸς ἀρετὴν.

b MEN. Κάλιστα δοκεῖς μοι λέγειν, ὡ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἐκ μὲν τοίνυν τούτου τοῦ λογισμοῦ, ὡ Μένων, θεῖα μοῖρα ἡμῖν φαίνεται παραγιγνομένη ἢ ἀρετὴ οἷς παρα-
γίγνεται τὸ δὲ σαφές περὶ αὐτοῦ εἰσόμεθα τότε, ὅταν ποῖν
ὅτινι πρότω τοῖς ἀνθρώποις παραγίγνεται ἀρετὴ, πρότερον
ἐπιχειρήσωμεν αὐτὸ καθ' αὐτὸ ζητεῖν τί ποτ' ἔστιν ἀρετῆ-
ν ἢ δ' ἔμοι μὲν ὦρα ποι λέγει, σὺ δὲ ταῦτα ἄπερ αὐτός πέ-
c πεισαι πείθε καὶ τὸν ἔξον τόνδε Ἄνυτον, ἵνα πρότερος ἢ ὡς ἔαν πείσης τοῦτον, ἔστιν ὃ τι καὶ Ἀθηναίους ὀνήσεις.

MEN. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Καὶ οἱ γυναῖκες, ἂν δὲν γελιέμαι, ὀνομάζουσι, Μένων, θεῖους τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρες καὶ οἱ Λάκωνες, ὅταν ἐγκωμιάζουσι ἕνα ἀγαθὸν ἄνδρα, αὐτός, λέγουσι, εἶναι θεῖος ἀνήρ.

MEN. Καὶ εἶναι φανερόν, Σωκράτη, ὅτι σωστά λέγουσι. e Ὅμως ὁ Ἄνυτος ἐδῶ ἴσως σοῦ θυμῶναι, γιὰτὶ λέγεις αὐτά.

XLIII. ΣΩ. Δέν μὲν νοιάζει καθόλου. Μ' αὐτόν, Μένων, θά τὰ ξαναποῦμε. Ἄν ἐμεῖς τώρα σὲ ὅλη τούτῃ τῇ συζήτησῃ καλῶς ἐρευνήσωμε καὶ μιλήσωμε, ἢ ἀρετὴ δὲν θά εἶναι οὔτε ἀπὸ τῆ φύσῃ οὔτε διδακτὸν πράγμα, ἀλλὰ σὲ ὅσους ἐμφανίζεται ἐργεταὶ ἀπὸ θεϊκῆ εὐνοια (1), χωρὶς νόησῃ, ἐκτός
110a ἂν κάποιος ἐνήσειας πολιτικῶς μποροῦσε νὰ μεταδῶσῃ τὴν ἀρετὴν του καὶ σὲ ἄλλον. Ἄν αὐτός ὑπάρξῃ, θά μποροῦσε σχεδὸν νὰ εἰπωθῇ γι' αὐτόν ὅτι ἀνάμεσα στοὺς ζωντανούς εἶναι, ὅπως εἶπεν ὁ Ὀμηρος πὸς εἶναι ὁ Τειρεσίας ἀνάμεσα στοὺς πεθαμένους, λέγοντας ὅτι ἀπ' ὅσους εἶναι στὴν Ἄδῃ μόνος αὐτός ἔχει ἀτοῦ νοῦ τῇ χάρῃ, μὰ οἱ λοιποὶ σάν ἡσικιοὶ τριγυρίζουσι (2). Τὸ ἴδιον καὶ μάλιστα ἀμέσως ὁ κερζωπος αὐτός θά ἦταν, ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἕνα ἀληθινὸν πρᾶγμα σάν διπλά σὲ σικίε.

MEN. Πολὺ ὠραία μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, τὰ λέγεις.

ΣΩ. Ὅστερα ἀπ' αὐτῆ τῆ σειρά τῶν σκέψεων, Μένων, ἢ ἀρετὴ εἶναι φανερόν πὸς μᾶς ἐργεταὶ ἀπὸ θεϊκῆ εὐνοια, σὲ ὅσους ἐρχεται ἄλλα τὴν καθαρὴ ἀλήθεια γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα θά τῇ μάθωμε τότε, ὅταν, πρὶν ἐξετάσωμε μὲ ποῖον τρόπο ἐργεταὶ στοὺς ἀνθρώπους, ἐρευνήσωμε πρῶτα τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθαυτὸ καὶ ζητήσωμε τί εἶναι ἀρετῆ.

Τώρα ἐγὼ πρέπει νὰ πάω κάπου ἐσὺ προσπάθησε νὰ πείσης, σ' αὐτὰ πού ὁ ἴδιος πείσθηκες, καὶ τοῦτον ἐδῶ τὸν φίλο σου τὸν Ἄνυτο, γιὰ νὰ γίνη πιδ ἡρμεος γιὰτὶ ἂν
c τὸν πείσης, μπορεῖ καὶ στοὺς Ἀθηναίους νὰ κάμῃς κάποιον καλὸ.

1) Στὸν «Πρωταγόρας» (320a) ὁ Σωκράτης λέγει ὅτι οἱ γιοὶ τοῦ Περικλοῦ μόνου τοὺς κερπιόντες νέμονται ὡσπερ ἀρετῆ, εἰάν που αὐτοὶ καὶ ἐπιτόχῳσι τῇ ἀρετῇ. Λιθάνεται κανεὶς ὅτι ἡ σκέψῃ του βαδίζει καὶ τότε πρὸς τὴν κατεβῆσῃ τῆς αἰθείας μοίρας παραγιγνομένης ἀρετῆς.

2) Ὁδύσσεια ΙΚ, 495. (Μεταφρ. Ζ. Σιδεῖρη, ἐκδ. Ζαχαροπούλου).